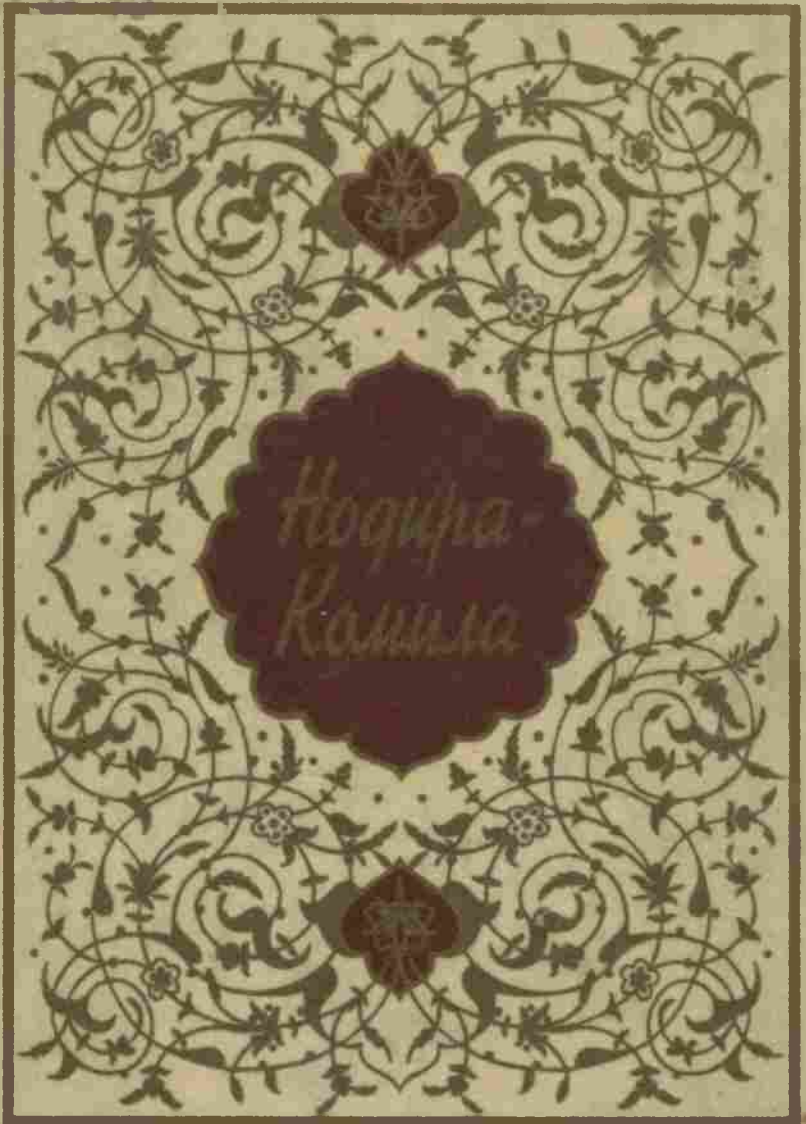

84931
H 73

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ
АЛИШЕР НАВОЙЙ НОМИДАГИ ДАВЛАТ АДАБИЁТ МУЗЕЙИ

НОДИРА-КОМИЛА

(Иккинчи китоб)

Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон
Миллий кутубхонаси нашриёти
Тошкент — 2004

Муҳаррирлар:
ВАҲОБ РАҲМОНОВ
Филология фанлари номзоди, доцент
ТЎХТАМИШ ТЎХТАЕВ

Нашрга тайёрловчилар:
МАҲБУБАХОН ҚОДИРОВА
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби

САИДБЕК ҲАСАНОВ
Филология фанлари доктори, профессор

Таржимон:
ОЛИМЖОН БЎРИЕВ

Н73 Нодира - Комила. 2-китоб /Муҳаррир:
Ваҳоб Раҳмонов; Сўз боши муаллифи:
Маҳбубахон Қодирова: Ўзбекистон Рес-
публикаси ФА; Алишер Навоий номидаги
Давлат адабиёт музейи.-Т.: Алишер Навоий
номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси
нашриёти. 2004.- 208 б.

ББК 84(59)I

№545-2004

© Алишер Навоий номидаги Давлат Адабиёт музейи. 2004 йил.

© Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2004 й.

Маърифатпарвар ўзбек шоираси Моҳларойимнинг Комила тахаллуси билан, ўзи тузган ўзбекча шеърларидан иборат Нодира-Комила девонининг нашри 2001 йилда амалга оширилган. Шоиранинг ушбу девони қўлёзмасига кирган Комила тахаллуси форс-тожик тилидаги янги шеърлари ўзбек тилига насрий таржима билан биринчи мартаба китобхонларга тақдим этилмоқда.

Комила, девон мураттаб сохтам,
Метавон гул чид аз ҳусни китоб.

Эй Комила, мен девон туздим,
Шу китоб ҳуснидан гул тера оласан.

ЯХШИ НОМ ДУНЁДА КИШИДАН ЭЗГУ ХОТИРА БЎЛИБ ҚОЛАДИ

Маърифатнарвар шоира Моҳларойим - Нодира бой ва сермазмун адабий мероси билан XIX аср мумтоз адабиётимиз равнақиға улкан ҳисса қўшган. Шоира юксак тафаккури ва қайноқ ижтимоий фаолияти билан давлат ва жамоат арбоби сифатида ҳам машҳур.

Шарқ адабиёти ва тилларини яхши ўзлаштирган Моҳларойим ўзбек ва форс-тожик тилларида Нодира, Комила ва Макнуна таҳаллуслари билан ижод этди.

Маълумки, китобхонлар шоиранинг ўзбек тилидаги шеърлари жамланган Нодира ва форс-тожик тилидаги шеърларидан иборат Макнуна девонларининг нашрлари билан танишди. Узоқ изланишларимиз натижасида 80-йилларнинг охирида Самарқанддан Комила таҳаллусидаги шоиранинг ўз қўли билан ўзбек ва форс-тожик тилларида жамланган яна бир девони аниқланди.

Ушбу девондаги ўзбекча шеърлар Истиқлолимизнинг ўн йиллигига бағишланиб 2001 йилда «Нодира-Комила» номи билан нашр этилди.

Комила девонида шоиранинг ўзбек тилидаги шеърлари орасида радифлар билан жойлашган яна 90 та форс-тожик тилидаги шеърлари мавжуд бўлиб, булар 85 ғазал, 3 мухаммас, қасида, мусаддас ва Бедил ғазалига мухаммасдан иборат.

Шоира асарларини қиссий ўрганиш натижасида Комила девонининг қўлёзмасига кирган 90 та форс-тожик тилидаги шеърларнинг 37 таси илгари нашр этилган Макнуна девонига киритилганлиги маълум бўлди (иловага қаранг), қолган 53 та форсий шеърлари ҳали ўқувчиларга маълум бўлмаган янги асарлардан иборат.

Макнуна девонига сўз боши ёзган номаълум шоир Нодира ғазалларининг фазилатларини қайд этиб, унинг даврида шеъринг ривожланганлигини шундай таърифлайди:

Асоси иззату фазлу шараф марҳуми бунёдаш,
Саропо маънии лутфи накўй буда эҷодаш.

Ба андак рўз ҳосил қард ин фазлу маониро,
Намедонам чй хислат буд дар таъби худододаш.

Чу меҳоҳя, ки аз фазлу камолаш бохабар боши,
Тааммул соз бар мазмуни шеъри табъи озодаш.

Яна:

Иқбол ёфт фаҳми маоня зи фитраташ,
Равнақ гирифт шеър ба давру замони ӯ.

Мазмуни:

Унинг ғазаллари иззат, фазл, шараф асосяга қурилган
бўлиб,
Унинг ижодкорлиги бошдан-оёқ яхшилик ва тозаликдан
иборатдир.
У оз кунда шундай фазилатларни ҳосил қилди,
Худо берган табиатида қандай хислат борлигини билмай
қолдим.
Агар унинг фазилатларидан хабардор бўлишни истасанг,
Унинг озод табъидан пайдо бўлган шеърлари мазмунига
разм сол!

Яна:

Унинг зийраклигидан фаҳм ва мазмунлар иқбол топди,
Унинг даврида шеър ривожланди.

Ўзбек халқининг буюк алломаси Алишер Навоий ва Бедил анъаналарига содиқ бўлган Нодира Шарқ мумтоз адабиёти бадий тажрибаларидан ижодий фойдаланиб, унинг ҳаётбахш мавзуларидан илҳомланиб, форс-тожик тилида баркамол асарлар яратди. Шоира:

«Аз китоби ишқ чандон дoston дорад дилам,
Дар чаҳон овозаи ин дostonам меравад».

Мазмуни:

«Ишқнинг китобидан дилимда дostonлар пайдо бўлди,
Энди менинг дostonимнинг овозаси бутун жаҳонга
кетади».

деганида ҳақли эди. Зеро, унинг асарларида севги ва садоқат, вафо ва фидойилик, ҳамжиҳатлик, дўстлик каби олижаноб туйғулар мужассамлашган. Замонасидаги ҳақсизлик, уруш-талашларнинг гувоҳи бўлган шоира юксак инсоний ғояларни куйлаш билан бирга

жамиятдаги салбий ҳолатларни қоралади. Ўз ватанининг гуллаб-яшнашини ўйлаган, халқининг маърифатли бўлишини орзу қилган ҳолда жаҳлатдан, риёдан, адоватдан холи бўлган яхши кунлар ҳаёли билан яшади:

Саъй фармо, ки барояд ба некӯй номат,
То бувад номи накӯ, ҳаст ба олам асарат.

Мазмуни:

Сен шунга ҳаракат қилгинки, яхшилик билан номинг
чиқсин,
Яхши ном дунёда кишидан эзгу хотира бўлиб қолади.

Ушбу ҳикматомуз сатрлар одабийлик шиорини бутун умри давомида авайлаб-асраган, яхшилик, маърифат сари интилган, эзгу мақсадлар билан ҳаётга зийнат бахш этган севиқли шоирамизнинг Нодира-Комила девонига муҳрланган ўчмас лавҳалардир.

Бу асар ҳурматли китобхонларга Комила қўлёзма девонига кирган форс-тожик тилидаги газалшарнинг насрий таржимаси билан Нодира-Комила нашрининг иккинчи китоби сифатида тақдим этилмоқда.

Ушбу асарни нашрга тайёрлашда яқиндан ёрдам берган Ўзбекистон Фанлар академияси Алишер Навоий номидаги Адабиёт музейининг раҳбарияти, таржимонлар Олимжон Бўриев, Ҳалима Мухторова ва ҳомийлик қилган идораларга ўз миннатдорчилигимизни билдирамыз.

Маҳбубахон Қодирова.

Ҳамди он ҳолиқи халақал арзу само,
Кардам сухан ба номи худованд ибтидо.

Халлоқи бемисол, худованди лоязол,
Маъбуди зулҷалолика алҳамду сано.

Он соней, ки кард ишорат ба кофу нун,
Мулку малак зи нашъаи он амр шуд бино.

Бар Нӯҳ аз талотуми тӯфон наҷот дод,
Шуд қавми ӯ ҳалок ба амвоҷи ибтило.

Фармони ӯ зи санг баровард ноқаро,
То халқро ба даъвати солиҳ кунад нидо.

Дар маърази сиёсати хасмони тира дил,
Чуби асо ба дасти Калим аст аҷдаҳо.

Шуд гулситон шарораи Намруд бо Халил,
То хотири мубораки ӯ гашт пур сафо.

Бар торами сипеҳр Масеҳо ниҳода пой,
Аз файзи номи хоси худованди зулғало.

Иқболи дастгоҳи Сулаймон ба ҳукми ӯст,
Ҳудҳуд расонд муждаи Билқис аз Сабо.

Рӯзе, ки захми арраи душман ба фарқи ӯ,
Ғофил набуд як нафас аз зикри Зикриё.

Он хотами Расул, ки ду олам туфайли ӯст,
Дар орзуи уммати ӯ низ анбиё.

Шоиства буд хилъати лавлок дар бараш,
Шуд суҳбати рисолати ӯ тоҷи ҳал ато.

Мозғ сурмаест ба чашми сиёҳи ӯ,
Тоҳа тароз хилъати он шоҳи мучтабо.

Ёрони ӯ ки чор сутуни шариатанд,
Бӯбақр буду Уммару Усмону Муртазо.

Асҳоби оли ӯ ҳама наҷми ҳидоятанд,
Ҳар як ба роҳи шаръи Набӣ буда раҳнамо.

Ё раб, ба ҳаққи оли Набӣ, пайравони ӯ,
Ё раб, ба ҳаққи ҷумла шаҳидони Карбало.

Ё раб, ба ҳаққи Аҳмади Мухтору оли ӯ,
Бахшой ҷурми банда ба алтофи кибриё.

Бошад, ки эҳтиёҷи ду олам раво кунӣ,
Аз дарғаҳи ту Комила дорад умедҳо.

Мазмуни:

Еру осмону борлиқни яратган худога ҳамдлар бўлсин,
Худованд номи билан сўзимни бошладим.

Бемисол яратувчисан абадий парвардигор,
Сен улуг яратувчисан, яккаю ятонасан, сента мақтовлар
бўлсин.

У яратувчи кофу нун («ن» «ك»)га ишора қилган заҳоти
Фаришталар, мулку бойликлар унинг амри билан бино
бўлди.

Нўҳга тўфон балосидан нажот бердинг, унинг уммат
(қавм)ларини
бало тўлқинига учратиб ҳалок қилдинг.

Сенинг фармонинг билан туя тошдан чиқди, токи набий
халқни тўғри динга даъват этиб нидо қилгай.

Ўзининг яратувчилигини фаҳмсиз бадхоҳларга намоиш
қилишда
Мусо пайғамбарнинг қўлидаги ҳасса чўпи ажлаҳо бўлди.

Иброҳим пайғамбарни шоҳ Намруд ўтга ташлаганда, гулхан
гулшанга айланиб,
унинг муборак хотири нурли бўлди.

Масиҳо (Исо) осмон гумбазига оёгини қўйиб,
Худонинг муборак номидан файз топиб юксалган.

Сулаймон бойлиги-ю иқболи унинг ҳукмидадир,
Худхуд (попишак) қуш Сабо шаҳридан Сулаймонга Билқис
хабарини етказди.

Душман арраси унинг бошини кесаётганида ҳам Зикриё
Худонинг номини тилга олишдан бир нафас тўхтамади.

Икки олам унинг туфайли яратилган Муҳаммад пайғамбар
набийларнинг охиргисидир.
Бошқа пайғамбарлар унга уммат бўлишни орзу қиладилар.

Унинг танига кийган пайғамбарлик либоси ўзига ярашади,
Худонинг қосиди пайғамбарнинг бошида мушкулкушо тож
бор эди.

Унинг қора кўзларида мозог кўзининг сурмаси бор,
У шоҳнинг либослари ғоят бебаҳо эди.

Унинг дўстлари шариатнинг тўрт устунидирлар:
Абу Бакр, Умар, Усмон ва сараланган Али эдилар.

Унинг яқинлари, қариндош-уруғлари йўлчи юлдузлардир,
Ҳар бири шариат йўлида йўлбошчи эдилар.

Эй Худо, пайғамбар ва унинг издошларининг ҳурмати
учун,
Эй Худо, Карбалодаги барча шаҳидларнинг ҳаққи-ҳурмати
учун,

Эй Худо, Аҳмади Мухторнинг уруғ-аймоғлари ҳаққи учун,
Кибриёлик лутфинг билан бандаларингнинг гуноҳини
кечир.

Иложинг бўлса, уларни икки оламда ҳам ҳожатларини раво
қилгин,
Сенинг даргоҳингдан Комила кўп умидвордир.

Эй шамсаи ливоят меҳрест оламоро,
 Ҳар шуққааш навишта дебочаи фатаҳно.

Олам туфайли мўят, кавнайн маҳви рўят,
 Ҷуз ту касе набошад мақсуди дину дунё.

Меҳмони лима Аллоҳ дар базми қобу қавсайн,
 Пироҳани қум хонад аз чобуксавори асро.

Мифтоҳи кунту канзан ҳақ дода дар кафи ту,
 Бар муфлисони уммат қардӣ ту ошкоро.

Аз тоби меҳри рўят гул дар фироқ нишаста,
 Дар иштиёқи мўят саргашта мушки соро.

Рўзе, ки килки қудрат тавқини кунфикун зад,
 Номи туро навишта дар пештоқи Хазро.

Ҷуз очизи ба маҳшар аз Комила чи ояд,
 Бикшо лаби шафоат дорӣ ту қурби мавло.

Мазмуни:

Эй байроғинг ҳилпираши оламини ёритган қуёш,
Қаламинг битган ҳар сўз кашфиётлар деб очасидир.

Сочинг туфайли олам яратилди, юзингдан икки жаҳон
(маҳв) ҳайратда,
Дину дунёнинг мақсади сендан бошқа эмас.

Аллоҳнинг нури икки олам базмида ҳам
доноларга оёққа тур, деб етиб борадиган моҳир
чавандоздир.

Хазиналар калитини Ҳақ сенинг қўлингга берган,
Камбағал умматларингга сен уни ошкор қилдинг.

Юзларинг қуёшидан гул надоматда қолиб,
Сочинг иштиёқида мушки анбар сарсондир.

Қудрат қалами ул кун бунёдкорликда тилга кирганда
Сенинг номингни кўк осмон пештоқиға ёзди.

Ожизликдан бошқа охирада Комила не қилгай,
Шафоатга тилингни оч, сен Аллоҳга яқинсан.

Интизорам бо ту, эй сарви хиромонам, биё,
 Чон ба каф истодаам, бархез, чононам, биё.

Чанд аз нозу тағофул тунд меронӣ саманд,
 Мардумӣ кун: пой неҳ дар чашми ҳайронам, биё.

Субҳи васли ман зи хуршеди ҷамолат нур дошт,
 Шомӣ ҳичрон тира шуд, эй моҳи тобонам, биё.

Бе ту дар кунҷи надомат дарди ҳичрон мекашам,
 Вораҳон, эй сарвиноз, аз дарди ҳичронам, биё.

Чашми хоболуди ман роҳат надорад бе руҳат,
 То биёсояд даме мижгон ба мижгонам, биё.

Эй баҳори ноз, чун гулҳои боғ, аз рафтани,
 Чок-чок аст аз гиребон то ба домонам, биё.

Сарви дилҷӯят гар аз гулзор домон мекашад,
 Дар риёзи ҷӯйбори дида биншонам, биё.

Чашми ҳайронам пари товус иншо мекунад,
 Ҳамчу гул бепарда, эй рашки гулистонам, биё.

Бе ту мерезад зи мижгон **ашки** ҳасрат Комила,
 Хоки поят тӯтиёи чашми гирёнам, биё¹.

Мазмуни:

Эй сарви хиромоним, мен сенга интизорман, кел!
Эй жононим, жонимни кафтимда тутиб турибман, кел!

Қачонгача нозу тағофул билан отингни қамчилаб ўтиб
кетасан,
Кел, одамгарчилик қилиб ҳайрон кўзларимга оёғингни
қўй!
кел!

Висол тонгим жамолинг қуёшидан нурли эди,
Ҳижрон шомим қорайди, эй ойюзлигим, кел!

Сенсиз ҳасрат-надомат бурчагида ҳижрон дардини
тортаман,
Эй сарвинозим, бу ҳижрон дардидан мени озод қилгил,
кел!

Сенинг юзингсиз бу уйқусираган кўзларимда роҳат йўқ,
Киприklarим юмилиб бир нафас дам олсин, кипригим
узра кел!

Эй ноз баҳори, сен кетганинг учун кўйлагим ёқамдан
этагимгача
боғ гуллари янглиғ чок-чок бўлди, кел!

Агар дилга ёқимли сарв қоматинг гулзордан этак тортар
экан,
Кўзим боғининг ариқчаси лабига ўтқазай, кел!

Ҳайрон кўзларим товус парининг нишонасидир,
Эй гулистоним рашки, гул каби бепарда, кел!

Сенсиз Комиланинг кўзидан ҳасрат ёпги оқмоқда,
Гирён кўзимнинг ёши аёғинг тупроғига тўтиё бўлсин, кел!

Эй сарвиноз, тунд марав, сүй ман биё,
Доги дилам шукуфта, ба сайри чаман биё.

Мавзунқалдон ба тарфи чаман карда анчуман,
Эй сарви хушхиром, дар ин анчуман биё.

Шуд дар раҳи ту дидаи канъониён сафед,
Аз Мисри ноз, Юсуфи гулпираҳан, биё.

То чанд талхком ба ҳаҷри ту зистан?
Шаҳдам чашон аз он лаби шаккаршикан, биё.

Оинаи хаёл ба сайқал расондаам,
Дар интизорам, эй санами сиймтан, биё.

Фориғ нишин ба булбулу тўтӣ дар ин чаман,
Кай гуфтамаат ба сўҳбати зоғу заған биё?

Биншин ба чашми Комилаву тарки ноз кун,
Чун мардумони хонанишин дар ватан, биё².

Мазмуни:

Эй сарвиноз, аччиғланиб кетма, мен томон кел,
Дилим доғлари гулдек очилди, бу чаман сайрига кел.

Қадди-қомати келишган гўзаллар чаманда мажлис
қурганлар,
Эй хушхиром сарв, шу мажлисга кел.

Йўлингга кўзларимиз канъонлик Яъқуб кўзидек
интизорликда
оқарди, эй гулкўйлақлигим, Юсуф каби ноз Мисридан
кел.

Қачонгача ҳажринг аччиғлиги билан ҳаёт кечираман,
У шакар лабларингдан бир бол тотитмоқ учун кел.

Хаёл ойинасига сайқал бердим,
Эй кумуш танли гўзалим, интизорман, кел.

Булбул, тўтиларнинг овози билан бу чаманда фароғат
қилиб ўтир,
Зоғу зағанлар суҳбатига кел деб айтганим йўқ-ку!

Комиланинг кўзи устида ўтиру нознинг таркини қил,
Худди ватанида турғун бўлиб ўтирган мардумлардек, кел!

Бету месӯзад дили вайрони мо,
Пой неҳ дар дидаи ҳайрони мо.

Чайби қони мост дар дасти ғамат,
Ваҳ, чӣ меҳоҳад ғамат аз қони мо!

Чун гули садбарг дар боғи чунун
Аз гиребон чок то домони мо.

Мо каботи оташи ишқи туем,
Мечакад хуноб аз миҷғони мо.

Қиссаи Фарҳоду Мачнун нусхаест
Аз варақҳои гули девони мо.

Авҷи истиғно мақоми нози ўст,
Кай расад дар гўши ў афғони мо?

Комила, қон додану сар бохтан,
Камтарин бозист дар майдони мо³.

Мазмуни:

Бизнинг вайрон кўнгулларимиз сенсиз ўртанади,
Ҳайрон кўзларимизга қадам қўй.

Жонимиз ёқаси ғаминг қўлида, ажабо, бу ғаминг
жонимиздан нима истар экан?

Жунун боғида атиргулдек ёқамиз этагимизгача
чокдир.

Биз сенинг ишқинг ўтининг кабоби,
Киприкларимиздан хуноб (сел)имиз тўкилмоқда.

Фарҳоду Мажнун қиссаси бизнинг девонимиз гулли
варақларидан бир нусхадир.

Нозининг мақоми-истигно авжидир, афғонимиз
унинг қулоғига қандай етсин.

Комила, жон бермоғу бош йўқотмоқ,
биз учун бу ўйин, камтарин бир йўқотишдир.

Бегонаро чй суд зи пайгоми ошно?
 Дилро ҳузур мерасад аз номи ошно.

Ҳарчанд масти бодаи бегонагй шудй,
 Санги ҷафо мазан, мапйкан ҷоми ошно.

Сайди каманди ҳилаи бегонагон машав,
 Гар мурғи зиракй, макун аз доми ошно.

Дорй ҳавои улфати бегонамашрабон,
 Оҳуй ҷашми ту нашавад роми ошно.

Хуршеди ман, зи хона ба вақти саҳар барой,
 Машғалфурӯз шав ба лаби боми ошно.

То сими соидат нашавад з-остин бурун,
 Кай пухта мешавад тамъаи хоми ошно?

Доги вафо, зи Комила, ҳаргиз намеравад,
 Оғози дўстй бувад анҷоми ошно⁴.

Мазмуни:

Ошнонинг каломи дарагидан бегонага нима фойда?
Ошнонинг номидан дилга ҳузур етади.

Бегоналик бодасидан ҳар қанча маст бўлсанг ҳам,
жафо тоши билан ошно жомини уриб синдирма.

Бегоналар ҳийласининг камандига илинма, зийрак
қуш бўлсанг, ошно тузоғини узма.

Сенда бегона мазҳабларга улфат бўлиш ҳаваси
бор, кўзинг кийиклари ошнога ром бўлмайди
(ўрганмайди).

Эй қуёшим, саҳар вақтида уйингдан чиқиб ошно
томи лабига шуъла ташла.

Кумуш билакларинг енгидан чиқмагунча ошнонинг
хом тамаи пишмайди.

Комиладан вафо доғи ҳеч қачон кетмайди,
Дўстликнинг бошланиши ошноликни охирига етказди.

Дар соғари саҳбо набувад мавҷи маи ноб,
Аз партави ҳусни ту дили оина шуд об.

Қуллоби сари зулфи ту шуд доми раҳи дил,
Афтода маро моҳии дил дар хамаи қуллоб.

Қай мешунавад гӯши ту афсонаи ошиқ,
Чашмони сияҳмасти туро бурда шакархоб.

То қибланамо гашт чамоли ту ба зоҳид,
Хам гашта ба таъзими ду абрӯи ту меҳроб.

Моро ба дари пири муғон бурда хаёлат,
Э вой, ки мо бо ту чӣ гӯем дар ин боб.

Шуд фикри ту гаввос ба даръеи маонӣ,
Дурӯҳои каломи ту бувад гавҳари ноёб.

Мағзор агар домани фурсат ба каф ояд,
Нақд аст туро чинси вафо Комила дарёб⁵.

Мазмуни:

Май косасидаги тўлқинланиб турган тиниқ май эмас,
балки ҳуснинг ёлқинидан дили эриб сув бўлиб кетган
ойинадир.

Зулфинг учидаги гажак қармоқлари дил йўлига
қўйилган тузоқ бўлиб, бизнинг дилимизнинг балиғи
ўша қармоққа илингандир.

Сенинг қулоғинг ошиқ афсонасини қачон эшитар экан,
маст қаро кўзларингни уйқу элитган.

Жамолинг зоҳидга қибладек кўринган вақтда у икки
қошинг таъзимига меҳроб эгилади.

Хаёлинг бизни майхона эшигига олиб борди, бу ҳақда
сенга ҳеч нарса дея олмаслигимиздан вой!

Фикринг маънолар дарёсига ғаввосу, сўзинг инжулари
ғавҳари ноёбдир.

Фурсат этаги қўлингга етса уни қўйиб юборма,
сенинг вафо матоинг нақдир, Комила буни билгин!

Дар хонақоҳи майкада роҳи худо талаб,
Аз ҳар даре, ки файз расад, муддао талаб.

Аз дайр ҷилваҳои ҷамолаш суроғ кун,
Дар Каъба аз таҷаллии меҳраш сафо талаб.

Дарди ту бедавост ба ҳар ҳол аз ҳаким,
Ҷаҳде намо, ба фикри илоҷаш даво талаб.

Аз дарғаҳи карим касе ноумед нест,
Баҳри дили шикастаи худ, мӯмиё талаб.

Ин ҳафт осие, ки ба чарханд рӯзу шаб,
Ҳар рӯза ризқи хеш аз-ин осие талаб.

Ҳоҳи, ки бо ту даст диҳад пойбӯси ӯ,
Имдод аз шафоати ранги ҳино талаб.

Дар дидаи ту нури басират шавад фузун,
Бар чашми хеш сурма аз он хоки по талаб.

Ҳарчанд сели ашки ту таскинпазир нест,
Эй чашми ман, зи хоки дараи, тӯтиё талаб.

Тири дуои хокнишинон иҷобат аст,
Мо очизем, Комила, аз мо дуо талаб.

Мазмуни:

Эй майхўр, masjidда худонинг йўлини тут,
Ҳар эшиқдан файз етса, тилагингни тила.

Дунёдан жамол жилваларини сўроқ қилма,
Қаъбада қуёш нурларидан сафо тилагин.

Сенинг дардинг бедаводир, ҳақимдан бир илож қилиб
Ўзингга даво тилагин.

Саховатли даргоҳдан ҳеч ким ноумид эмасдир,
Сен ҳам ўзингнинг шикаста дилинг давосига мўмиё
тилагин.

Бу етти осмонки кеча-кундуз айланмоқда,
Ҳар кун бу тегирмондан ўз ризқингни тилагин.

Агар оёғини ўпмоққа сенга йўл берса,
Унинг ҳиноси ранги шарофатидан мадад тилагин.

Сенинг кўзларингга басират нури ортиб кетса,
Унинг оёғи тупроғидан сурма тилагин.

Эй кўзларим, сенинг ёшларинг қанча таскин бермасин
унинг эшиги тупроғидан тўтиё тилагин.

Бенаволар дуоси албатта ижобат бўлмай,
Биз ожизмиз Комила, биздан дуо тилагин.

Аз фикри он қад в-аз ёди он лаб,
Доранд афгон тифлони мактаб.

Дар авчи давлат аз бурчи шоҳӣ
Гардида толеъ фархунда кавкаб.

Шуд ҷому мино сармояи мо,
Мо ошиқонем, ин аст машраб.

Ҷоно, ба зоҳир мо аз ту дурем,
Ҳастӣ ту наздик аз наҳну ақраб.

Зулфи сиёҳат, рӯи ҷу моҳат,
Шуд дастгоҳат аз рӯз то шаб.

Бе моҳи рӯят дар қайди ҳичрон,
То чанд дорам дилро муаззаб.

Аз шавқи ҷонон дар пеши ағъёр,
Зинҳор макшой, эй Комила лаб.

Мазмуни:

Қоматинг фикри-ю, лабинг ёдидан мактаб болалари
афғон қилади.

Давлат осмонида шоҳлик буржидан бахт
юлдузи чиқади.

Сармоямиз шиша билан жомдир, ошиқлармиз, бизнинг
дину мазҳабимиз шу!

Эй жонон, кўринишда биз сендан узоқ бўлсак ҳам,
лекин сен бизга «наҳну ақраб»дан ҳам яқинроқсан.

Сенинг қора зулфинг ва ой юзинг эртадан кечгача
дастгоҳинг (ҳуснда бойлигинг)дир.

Сенинг ой юзингсиз ҳижрон тузоғида қачонгача
дилимни азоблайман.

Эй Комила, ағёрлар олдида жононнинг шавқидан
зинҳор оғиз очма!

Бас, ки дар даръёи ҳастя нест об,
 Фарқаи ваҳмеи дар баҳри сароб.

Мекашам чун субҳу шабҳо интизор,
 То бурун ояд зи машриқ офтоб.

Аз гулоби шиша кардам имтиёз,
 Гул шуда аз шарми дидори ту об.

Сархушам ҳар шаб зи хуноби чигар,
 Файр пиндорал, ки менӯнам шароб.

Нашъаи қоми муҳаббат дигар аст,
 Мастии саҳбо бувад по дар рикоб.

То шудам дар баҳри ҳичрон нохудо,
 Киштии ман вожгун шуд чун ҳубоб.

Хобро дури мабод аз наргисат,
 Варна хоҳад кард оламо хароб.

То гили соғар ба каф ояд маро,
 Аз дари майхона чустам фатҳи боб.

Комила девон мураттаб сохтам,
 Метавон гул чид аз ҳусни китоб.

Мазмуни:

Бу борлиқ дарёси сувсиз (қуп-қуруқ) бўлганлиги сабабли сароб денгизида ваҳмга ғарқ бўлганмиз.

Машриқдан қуёшим чиқармикан деб, кечалари тонг каби интизорлик тортаман.

Гулоб шишасидан имтиҳон қилиб билдимки, гул сенинг юзингдан уялиб сув бўлган экан.

Мен ҳар дам жигар қонидан мастману бошқалар мени май ичади, деб гумон қиладилар.

Муҳаббат жомининг нашъаси бошқача, май мастлиги эса, узангига қўйилган оёқ каби (вақтинча)дир.

Ҳижрон денгизида кемачи бўлганимда, кемам сув устидаги кўпик сингари тўнтарилди.

Кўзларингдан уйқу узоқлашмасин, йўқса оламни хароб қилади.

Лоақал май лойқаси қўлимга тегармикан, деб майхона эшигидан кушойиш истадим.

Эй Комила, мен девон туздим,
шу китоб ҳуснидан гул тера оласан.

Во ҳасрато, ки хисрави оличаноб рафт,
Гӯё, ки аз сипеҳр камоли офтоб рафт.

Он навниҳоли боғи вафо хуррами надид,
Аз бўстони даҳр ба аҳди шабоб рафт.

Дар гӯши ӯ расад чу гулбонги «Ирҷии!»
Дар қурби зулҷалол ба чандин шитоб рафт.

Чун буд ташна коми зулоли висоли ӯ,
Кавсар ҳаёл кард ба завқи сароб рафт.

Тӯфони гиръя шӯр баровард аз ҷаҳон,
Дар фурқаташ зи дидаи аҳбоб об рафт.

Роҳат надид як нафас аз ҷаври рӯзгор,
Ваҳшатсавор омаду по дар рикоб рафт.

Яъне ҳанӯз чои иқомат накарда гарм,
Аз базм тун сипанд ба сад изтироб рафт.

Аз рафтани ту хонаи дилҳо хароб шуд,
Дар рӯзгори аҳли вафо инқилоб рафт.

Оҳе кашида, Комила, фарёд мекунам,
К-он сарви хушхиром зи дайри хароб рафт.

Мазмуни:

Во даригим, олижаноб проҳ оламдан кетди,
худди осмондан етук қуёш ботгандек, кетди.

У навниҳол вафо боғидан хуррамлик кўрмасдан
Бу даҳр бўстонида йигитлик чоғида кетди.

Унинг қулоғига юқоридан ёқимли «Қайтгин!» овози
эшитилган заҳоти
у буюклик олдига шитоб билан кетди.

У мусофир висол сувига ташна бўлагани учун
кавсар хаёлида шароб завқи билан кетди.

Унинг фурқатида дўстлари фиғон чекиб йиғлаганидан
жаҳонда нолаю кўз ёшидан тўфон кўтарилди.

Тириклик ташвишида бир лаҳза роҳат кўрмай
оламга отлиғ келиб, оёғи узангида кетди.

Ҳали ўз қасрига муқим бўлмасдан, исириқдек
базмдан юз изтиробда тутаб кетди.

Сенинг кетишинг юракларни вайрон қилди, сен
аҳли вафодорлар ҳаётида инқилоб ясаб кетдинг.

Бу хароба дунёдан дилбар севгилим кетди,
энди, Комила, оҳ тортиб афғон чекурман.

Ё раб, он шамъи шабистонам кучост?
Офтоби рӯзи ҳичронам кучост?

Шоми ҳичрон кулбаи эҳзони ман,
Тира шуд, хуршеди тобонам кучост?

Мерасад имрӯз даврони фироқ,
Додхоҳам, шоҳи давронам кучост?

Чон ба каф овардаам бо сад ниёз,
Мекунам таслим, чононам кучост?

Шаҳриёри хешро гум кардаам,
Мӯри помолам, Сулаймонам кучост?

Меравад аз даст домони висол,
Ман намедонам гиребонам кучост?

Мерасад аз дур бӯи пираҳан,
Юсуфи Мисри ба Канъонам кучост?

Дар раҳаш чун соя гаштам поймол,
Ё раб, он сарви хиромонам кучост?

Лашкари ғам тохт бар дил, Комила,
То кунад имлод, султонам кучост?

Мазмуни:

Эй тангри, бу қоронғи туғимнинг чироғи қаерда-ю,
айрилиқ кунларимнинг қуёпи қаерда?

Ғамхона кулбам ҳижрон шоми билан қоронғу бўлди,
у порлоқ қуёшим қаерда?

Бугун айрилиқ даврони етмоқда, арзимши тингловчи шоҳи
давроним қаерда?

Юз илтижо билан жонимни қўлга олиб келдим,
топшираман, жононим қаерда?

Мен ўз шаҳриёримни йўқотиб, оёқ остида қолган
бир чумоли бўлдим, Сулаймоним қаерда?

Висол этаги қўлдан кетмоқда,
мен билмайман ёқам қаерда?

Кўйлақ ҳиди узоқдан келади, канъонлик Юсуф Мисрий
қаерда?

Унинг йўлида соядек оёқости бўлдим, эй тангри,
у сарви хиромоним қаерда?

Комиланинг дилини ғам лашкари босди
мадад қиладиган султоним қаерда?

Айш кун, васли ёр даргузар аст,
Бола паймо, баҳор даргузар аст.

Кори худро ба вақт бояд кард,
Фурсати рӯзгор даргузар аст.

Сабр кун, то фараҳ ба даст ояд,
Печутоби хумор даргузар аст.

Муждаи васл мерасад, инак,
Навбати интизор даргузар аст.

Эй фалак, бар шукӯҳи хеш маноз,
Ин ҳама гирудор даргузар аст.

Такъя натвон ба фурсати ҳастӣ,
Ҳамчу боди баҳор даргузар аст.

Комила ин чаҳон чу оина аст,
Ҳар кӣ гардад дучор, даргузар аст.

Мазмуни:

Айш-ишрат қилиб қол, ёрнинг васли ўтиб кетади,
май суз, баҳор ўтиб кетади.

Ишни ўз вақтида қилиш лозим, дунёдаги ҳар бир дам
ўтиб кетади.

Сабр қил, хурсандлик пайти ҳам етиб келади,
соғинчликда қийналиш ўтиб кетади.

Ҳа-ху дегунча ёр васлининг хушxabари келиб қолади,
интизорликнинг навбати ҳам ўтиб кетади.

Эй фалак, ўз савлатингга бино қўйма! Бу
ҳукмронликлар ўтиб кетади.

Ҳаёт фурсатига ишониб бўлмайдди, бу баҳор ели
каби ўтиб кетади.

Эй Комила, бу дунё мисли бир ойинадир, унга рўпара
келганларнинг ҳаммаси ўтиб кетади.

Шоҳиди ин анҷуман талъати зебои кист?
Нукли маям дар назар лаъли шакарҳои кист?

Ҳайрати оинаам аз руҳи маҳ талъатест,
Оҳи шарархези ман аз қади болои кист?

Бар раҳи меҳмони худ хона сафо медиҳам,
Нестам оғаҳ, вале хонаи дил ҷои кист?

Шоми сияҳ шамъсон оташи ҳайрат ба ҷон,
Сӯхта Маҷнуни ман аз ғами Лайлои кист?

Ишқ ба ҷону ҷаҳон тобу таб андохта,
Варна дар ин анҷуман ин ҳама ғавғои кист?

Хоки раҳам дар назар, дар қадами кистам,
К-ин сари савдоиям зери кафи пой кист?

Гар нақунад чашми ту ғорати сабру хирад,
Бурда зи каф нақди дил наргиси шаҳлои кист?

Гар набувад зулфи ӯ силсилаи гарланам,
Ҳалқаи занҷири ман зулфи сумансои кист?

Як нафас андешаи ғайр нагунҷад дар ӯ,
Хонаи оинаам, Комила, маъвои кист?⁶

Мазмуни:

Бу мажлиснинг маҳбуби кимнинг зебо юзидир?
Бу кўринишда шаробим газаги кимнинг шакар лабидир?

Ойнадек ҳайронлигим бир ой талъатли юзидандир,
Ўгли оҳ тортишим кимнинг хушқоматидандир?

Меҳмоним учун уйга зийнат бераман,
Лекин билмайманки, дил уйи кимнинг жойидир?

Қора кунларда шамъдек жонимда ҳасрат ўти,
Бу Мажнуним (жоним)нинг куймоғи қайси Лайли ғамидан
экан?

Ишқ жону жаҳонимга ўт қўйган, йўқса бу мажлисда
бунчалик ғавғо кимникидир?

Назарда кимнинг қадами остида тупроғман,
Бу савдойи бошим кимнинг оёғи остидадир.

Агар сенинг кўзларинг ақлу сабрни ғорат қилмаган бўлса,
Дил нақдини кўлимиздан олиб кетган кимнинг шаҳло
кўзларидир?

Унинг зулфи бўйнимнинг занжири бўлмаса,
Занжирим ҳалқалари кимнинг хушбўй зулфидир?

Бир нафас ҳам бошқаларнинг хаёли сизмайдиган
хонанинг ойинасиман, Комиланинг маъвоси қани?

То гаштам асири турраҳоят,
Афтода сарам ба зери поят.

Биншин ба назораи тамошо,
Дар манзари чашми мост қоят.

Оху сари худ зада ба саҳро,
Аз сунбули зулфи мушксоят.

Бо ин ҳама нур моҳу хуршед,
Саргашта, чу зарра дар ҳавоят.

Имрӯз ба мулки фақр, эй шоҳ,
Зад навбати салтанат гадоят.

Чун оби равон вафо надорӣ,
Шустем ду даст аз вафоят.

Бо матлаби худ расид ҳар кас,
Аз файзи дари ҳарамсароят.

Гул пираҳани ҳаё дарида,
Аз накҳати домани қабоят⁷.

Аз Комила офият чӣ хоҳад,
Дар доми фироқ мубғалоят?

Мазмуни:

Токи кокилларинг асири бўлдим, бошим оёғинг остига тушди.

Томоша қилиш учун кўз ўнгида ўтиргин, сенинг жойинг бизнинг кўзимиз пептоқидир.

Кокилинг хушбўйлигини сезгач, (ўз мушқидан уялиб), оҳу сахрога бош олиб чиқиб кетди.

Ою қуёш шунча нурли бўлишига қарамай, орзуйингда зарралек саргардондир.

Эй шоҳ, бугун фақр мулкида сенинг галойинг салтанат ноғорасини чалди.

Сен оқар сувдек бевафосан, вафойингдан қўлимизни ювиб қўлтиғимизга урдик.

Ҳарамхонанг файзидан ҳар ким ўз талабига етди.

Сенинг тўнинг этагининг хушбўй ҳидидан гул ҳаё кўйлагини йиртди.

Сенинг фироқинг домига мубтало бўлган Комиладан қандай қилиб тинчлик-саломатликни истайсан?

Боз о, ки месӯзад дилам чун шамъи базм аз рафтани,
Мушкил бувад чун бӯи гул аз хона боз оварданат.

Дар ишқ сар то пой худ чун шамъ бояд сӯхтан,
То андаке соқит шавад ҳаққи вафо аз гарданат.

Дилро ба ҳичрон сӯхтӣ дур аз висоли хештан,
Фардо, ки гардад мочаро, дасти ман асту доманат.

Субҳ аз кадомин анҷуман масти маи ноб омадӣ?
Бӯи шароб ояд ҳаме аз нақҳати пирохонат.

Магзор дар боғи ҷаҳон доман ба дасти хору хас,
К-аз пардаҳои барги гул сад бор нозуктар танат!

Аз наргисат бодомро гул карда ҳайрат дар назар,
Оҳу нигоҳ омӯхта аз чашми шӯхи пурфанат.

Эй гавҳари яктои ман, аз баҳру кони кистӣ?
На дар Яман пайдо бувад, на дар Бадахшон маъданат.

Дар хонаи торики дил, эй ҷон сабури пеша кун,
Шояд, ки партав афканад хуршеду моҳ аз равзанат.

Лаъли хамӯшат дар сухан хуни малоҳат рехтан,
Найрангу айёри бувад Комиларо дил бурданат.

Мазмуни:

Эй ёрим, яна қайтиб келки, кетишингдан юрагим
базм шамъидек ёнмоқда, гул ҳидини қайтариб
бўлмаганидек, сени уйингдан қайтариб келиш мушкулдир.

Бир оз бўлса-да, гарданингдан вафо ҳақи соқит
бўлсин учун ишқда бошдан-оёқ шамъдек куйишинг керак.

Мени висолингдан узоқлаштириб, кўнглимни айрилиқ
ўти билан куйдирардинг, қиёматда кўлим этагингда
бўлади.

Қайси мажлисдан тонг чоғида маст қайтдинг
кўйлагингдан май иси келиб турибди.

Жаҳон боғида хас-хашаклар кўлига этагингни тутқизма,
чунки баданинг гулнинг баргидан юз баробар позикдир!

Кўзингга боқишдан бодом ҳайронликда қолди, оҳу ҳам
нигоҳ ташлашни сенинг жоду кўзларингдан ўрганган.

Эй ягона гавҳарим, қайси денгиз ва қайси
кондансанки, сен каби инжу на Яманда бор ва на
Бадахшонда?

Эй жон, кўнгилнинг қоронғу уйида сабр қилиб
ўтиришни одат қил, бир куни қуёшу ой туйнуқдан ўз
нурини сочса ажаб эмас.

Соқит лабинг сўзлапида малоҳат (лазизлик)нинг қонини
тўққан, Комила дилини олиб кетишинг найранг ва
айёрликдир.

Сўзам ҳама шаб бе рухат, аҳволи ман ин аст,
Хун гиря кунад чашму дилам, ҳоли ман ин аст.

Дар дил набувад ғайри хаёли сари зулфат,
Тўли амали рингтаи омоли ман ин аст.

Ранге, ки ба рухсор намў буд, шикастам,
То сўи ту парвоз кунам, боли ман ин аст.

Ғайр аз руху зулфи ту шабу рўз надонам,
Дар олами андеша маҳу соли ман ин аст.

Субҳи ту ҳумоюн буваду шоми ту фаррух,
Аз қоидаи рамзи вафо фоли ман ин аст.

Берун равад аз дил гираҳи риштаи оҳам,
Саргашта ба сони қаламам, ноли ман ин аст.

Ҳаргиз наравад доғи вафо Комила аз дил,
Дар ишқи ту таб дораму табҳоли ман ин аст⁸.

Мазмуни:

Юзингсиз гун бўйи куйиб чиқаман, аҳволим шудир, кўзу кўнглим қон йиғлайди, ҳолим шудир.

Дилимда зулфинг хаёлидан бошқа нарса йўқ, стиб бўлмайдиган умидларим риштаси шудир.

Юзимдаги жозибали рангимни ўчирдим, сен томонга парвоз қилмоқ учун-қанотим шудир.

Зулфинг ва юзингдан бошқа кеча-кундизим йўқ, хаёл лунёсидаги менинг ою йилим шудир.

Субҳингу шоминг муборак ва бахтлидир, вафо рамлининг қондасидан фолим шудир.

Дилимдан оҳимнинг тугунлик риштаси шундай чиқадики, Мен саргардон гўё қамиш кабиман, бу оҳим менинг.

Вафо доғи Комиланинг дилидан қандай кетсин, бу доғ сенинг ишқинг иситмасининг учигидир.

Ойна доғ аз ғами по ба замин ниҳоданат,
Карда ҳамӯш ғунчаро лаб ба сухан кушоданат.

Бурда қарору ҳушро, рехта хуни ашки ман,
Омадану гузаштану рафтани истоданат.

Баҳри ҳалоки ошиқон расми паривашон бувад,
Сабру қарор бурдану ваъдаи васл доданат.

Нафси дағал, ту кистӣ, к-ин ҳама ноҳалаф шудӣ,
Модари даҳр мекашад ғусса зи ранҷи зоданат.

Субҳ ба базми майкашон маншаи инбисот шуд,
Пеши сабӯ, чу ҷоми май дар қадам уфтоданат.

Эй шаҳи маснади вафо, карда ғулом халқро,
Бандаи хеш кардану доғ ба дил ниҳоданат.

Ғолиясой мекунад Комиларо ба бӯи гул,
Ғунчасифат зи пираҳан банди қабо кушоданат⁹.

Мазмуни:

Ерга оёқ кўйганинг сабабли ойина доғ бўлиб
қолди, сўзга лаб очишинг гунчани гаширгирмай кўйди.

Келиб ўтиб кетишинг, юриш-туришинг, қарору хушимни
олиб, қон ёшимни тўкди.

Ошиқларни ҳалок қилиш учун васл ваъдасини бериб,
сабру қарорни олиб кетиш паривашлар расмидир.

Эй дағал нафс, сен кимсан ўзинг, ҳаммага
фарзандсан, сенинг туғилганингдан дунё онаси гаму
гусса тортади.

Тонгда май ичувчилар базмида май кўзачаси олдида
жом каби йиқилишинг хурсандчилик сабаби бўлди.

Эй вафо маснадининг шоҳи, халқни ўзингга қарам
қилиб, дилларига доғ туширишинг уларни сенга қул
қилиб кўйди.

Гул ҳидини тарқатиш учун гунча каби тугмаларингни
счишинг, Комила хотирини муаттар қилади.

Кор дигар, лофи чуръат дигар аст,
Мардро осори ҳиммат дигар аст.

Тоҷу тахту боргоҳу қаср нест,
Шоҳро асбоби давлат дигар аст.

То кунад арзи шукӯҳи карру фар,
Подшоҳиро аломат дигар аст.

Дар миёни чумлаи гарданкашон,
Рутбаи аҳли каромат дигар аст.

Шӯру ғавғои ҷунуни ман дигар,
Фулғули рӯзи қиёмат дигар аст.

Нағмаи мутриб намеояд ба кор,
Лаззати оҳу надомат дигар аст.

Комила, теғи забонам шӯъла зад,
Ҷавҳари шамшери ғайрат дигар аст.

Мазмуни:

Иш бошқа-ю, журъат ҳақида лоф уриш бошқача, мард кишига ҳиммат нишони бошқача.

Тоғу тахт, боргоҳ, қаср шоҳликнинг асбоби эмас, шоҳнинг давлат асбоби бошқача.

Шоҳ ўзининг шон-шавкати кўрсатмоқчи бўлса, бунинг аломатлари мутлақо бошқача.

Барча итбатсизлар орасида, каромат аҳлининг мартабаси бошқача.

Жунунимнинг тўполон, ғавғоси бўлак, қиёмат кунининг ваҳимаси бошқача.

Чолғучиларнинг таронаси иш бермайди, оҳу надоматнинг лаззати бошқача.

Комила, тилимнинг тиғи ярқиради, ғайрат қиличининг жавҳари бошқача.

Фасли баҳор лолаву райҳон ғанимат аст,
 Бо булбулон ҳавои гулистон ғанимат аст.

Чонро нигоҳ дор, дар ин анҷуман ба ноз,
 Якчанл рӯз сӯҳбати қонон ғанимат аст.

Чун барқу бод мегузарад фурсати висол,
 Бо ошиқон карашмаи хубон ғанимат аст.

То тӯтиёи чашми қаҳонбин шавад туро,
 Биншин, губори дарғаҳи султон ғанимат аст.

Аз дайру Каъба мешунавам равнақу сафо,
 Ислому кифру габру мусулмон ғанимат аст.

Соқд, ба дафъи ҳодиса дар базми рӯзгор,
 Чоме ба гардиш ор, ки даврон ғанимат аст.

Парвонаи қамоли бутон бош, Комила,
 К-имшаб ба базми чилва чароғон ғанимат аст¹⁰.

Мазмуни:

Баҳор фаслида лолаю райҳон ғаниматдир,
булбулларга гулистон ҳавоси ғаниматдир.

Жонингни сақла, бу анжуман билан фахрлан!
Жонон билан бир неча кун суҳбатлашиш ғаниматдир.

Ёр висолининг фурсати яшин ва шамолдек тез ўтиб кетади,
ошиқларга гўзалларнинг нозу карашмаси ғаниматдир.

Султон даргоҳининг ғубори ғаниматдир, ўлтир,
кўзингта жаҳонни кўрсатадиган сурма ўша ғубордир.

Бутхонаю Каъбадан софлик ва равнақ эшитаман,
Ислому куфру габру мусулмон ғаниматдир.

Эй соқий, рўзгор ҳодисаларининг дафъи учун май
жомини айлангир, шу даврон ғаниматдир.

Эй Комила, санамлар жамолининг парвонаси бўл,
бу кечадаги жилва базмида шамълар ғаниматдир.

Чанд рӯз аст, ки маҳрум шудам аз назарат,
Аҳд кардам, ки дигар дур нагардам зи дарат.

То абад шамъи ҷамоли ту мунаввар бодо!
Боли парвона шавам, чарх занам гирди сарат!

Ҳомии халқи ҷаҳон бош, ки хайёти қазо,
Дӯхта рӯзи азал хилъати шоҳӣ ба барат.

Саъй фармо, ки барояд ба нақӯй номат,
То бувад номи нақӯ, ҳаст ба олам асарат.

Шаккари хони атои ту саломат бошад,
Медавад халқ мағасвор барои шакарат.

Эй дили хаста, чаро аз дари шаҳ дур шудӣ?
Меравад хуни ҷигар шамъсифат аз назарат?

Назми ту, Комила, чун иқди Сурайёст ба чарх,
Муштарӣ гашт харидори ҳумоюнгуҳарат.

Мазмуни:

Бир неча кундурки, назарингдан маҳрум бўлдим, энди
эпигингдан узоқ кетмаслик учун аҳд қилдим.

Жамолинг шамъи абадий ёруғлик сочиб турсин,
парвонадек қанот қоқиб, бошингдан айланай.

Жаҳон халқининг ҳомийси бўлгинки, қазо тикувчиси
азалдан шоҳлик кийимини қоматингга ўлчаб тиккандир.

Шунга саъйи ҳаракат қилгинки, яхшилик билан номинг
чиқсин, дунёда яхши ном-кишидан эзгу хотира бўлиб
қолади.

Караму эҳсонинг дастурхони саломат бўлса, халойиқ
пашшадек у шакарга югуради.

Эй хаста дил, нима учун шоҳнинг эшигидан
узоқлашдинг, памъ каби житар қонинг кўз ўнгида
тўкилади.

Комиланинг назми гўё осмондаги тизилган Хулкар
юлдузидир, бу ҳумоюн гавҳарингга Зухра юлдузи ҳам
харидор бўлди.

То меҳр аз рухсори он гулшираҳан гул карду рехт,
Хуни ҳасрат аз раги мижғони ман гул карду рехт.

Лола рангин шуд зи доманаш ба ҳангоми хиром,
Тозарӯй бар рухи гул дар чаман гул карду рехт.

Боғбони сунъ об аз чӯйбори лутф дод,
То зи нахли қоматаш себи зақан гул карду рехт.

Сурмагун чашме ба осори ҳаё то об шуд,
Шӯҳии чашми ғизолони Хутан гул карду рехт.

То ба ҳарф омад даҳони гунчааш сӯи рақиб,
Дил ба чон омад зи рашкам аз даҳан гул карду рехт.

Дидам он Лайлинасаб, Маҷнуниям шуд ошкор,
Сурати Ширин зи ёди Кӯҳкан гул карду рехт.

Ғам надорам Комила, аз мурдан, аммо меҳри ӯ,
Чашм то бастам, ба домони кафан гул карду рехт.

Мазмуни:

У гулкўйлакли жонон юзидан меҳр тўкилгач,
томирларим ва киприklarимдан ҳасрат қони тўкилди.

Хиром чоғида унинг этаги (шамолидан) лола ранг
олди, чаманда гул юзига ҳам тоза юзлик пайдо бўлди.

Табиат боғбонининг лутфу марҳамати ариғидан берган
суви билан унинг қомати ниҳолидан бақбақа олмалари
етилди.

Сурма ранг қаро кўзлари ҳаё асаридан ёшинқирагач
Хўтан кийиклари кўзида шўхликлар кўриниб йўқолди.

Унинг гунчадек оғзи сўзлаш учун рақиб томониға
очилганида дилу жоним рашқдан оғзимға келди.

Ул Лайлинасабни кўрдиму, Мажнунлигим ошкор
бўлди, Шириннинг сурати Фарҳоднинг ёдидан чиқиб
кетди.

Эй Комила, менинг ўлимдан ғамим йўқ, аммо кўз
юмишим биланоқ унинг меҳр-муҳаббати кафанимда
гуллаб, ўрнашиб қолади.

Хатти мушкин гулшани хусни туро танҳо гирифт,
Зулфи чин шероза бандад, дафтари дилҳо гирифт.

Зери гарлун як дили холӣ надидам аз тараб,
Субҳ хандон гашт, соқӣ бода аз мино гирифт.

Аз ҳадиси қоматат ҳар кас сухан оғоз кард,
Сарв аз хичлат саропо хилғати савдо гирифт.

Гавҳари мақсуд ҳосил аз суроғи Каъба нест,
Эҳтиёҷи хеш бояд аз дари дилҳо гирифт.

Муддате дил дар бари ман буд, дид он моҳро,
Кард ваҳшат аз ману дар қӯи ӯ маъво гирифт.

Доғ шуд булбул, димоғи нағмасозиҳо намонд,
Боғбон хори сари деворро бечо гирифт.

Комила, аз саъйи лунъё даст кӯтаҳ сохтам,
Пои хоболудаам домони истиғно гирифт.

Мазмуни:

Қора хат ҳуснинг гулшанини ёлғиз олди, агар зулф
унга шероза боғласа, кўнгиллар дафтарини (тизиб) олади.

Осмон остида шодликдан холи кўнгилни кўрмадим.
Субҳ кулган, соқий майни шишадан олган.

Кимки сенинг қоматингдан сўз бошласа, сарв
хижлатдан бошдан-оёқ қора кийим кияди.

Қазбани сўроғлашдан мақсад гавҳари ҳосил бўлмайди,
эҳтиёжингни диллар эшигидан сўраш керак.

Кўнгил бир қанча вақтлар ёнимда эди, у ойни кўргач,
мендан ҳуркиб унинг куйида макон тутди.

Булбул доғ бўлиб, нағмасозликлар ҳам хушига ёқмай
қолди, боғбон девор устидаги тиканни олгани чакки бўлди.

Эй Комила, жаҳон ҳаракатларидан қўлимни тортдим,
уюшган оёғим истиғно этагини тутди.

Дили фусурдаам, аз файзи рӯзгор чӣ миннат,
Ба ғунҷаи гули тасвир аз баҳор чӣ миннат.

Ба доғи синаи худ хӯйкардагони туро,
Зи сайри гулшану аз гапти лолазор чӣ миннат.

Ба чорсӯйи раҳаш об зад гудози дили ман,
Кунун зи рехтани ашки шашқатор чӣ миннат.

Бас аст оташи ишқат чароғи хонаи қабрам,
Зи рӯшноии шамъи сари мазор чӣ миннат.

Ба ҳасрати лабу дандонат он қадар содам,
Зи мавҷи гавҳару аз лаъли обдор чӣ миннат.

Хушам ба мастии гирди сари ту гардидан,
Зи нашъабакшии чому гули баҳор чӣ миннат.

Сиёҳмасти ғамам, субҳу шоми ман яксон,
Зи имтиёзи маҳу соли бемадор чӣ миннат.

Сафед гашт ду чашмам зи гиря дар ғами ҳаҷрат,
Кунун хиром куню шавӣ дучор, чӣ миннат.

Ба ғурбатам чу ватан роҳате бувад, акнун
Зи нолаҳои дили зору беқарор чӣ миннат.

Ба сад забон зи қафо шиква мӯ ба мӯ дорӣ,
Ту шонай, ба сари зулфи тор-тор чӣ миннат.

Бас аст он лаби майгун ба базмам, эя соқӣ,
Моро зи бодаи минои хушгӯвор чӣ миннат.

Ба матлабе нарасидем ваҳ, ки об шудем,
Кунун агар бидамад субҳи васли ёр чӣ миннат.

Тиҳист, Комила, паймонаи ҳубоб, ки гӯяд
Ба рӯи баҳраму лабташна дар канор чӣ миннат.

Мазмуни:

Менинг мажруҳ кўнглимга рўзгор файзидан нима миннат?
Сунъий гул гунчасига баҳордан нима миннат?

Сен туфайли ўз сийнамиздаги доғлар гули бизга кифоя,
Гулшан сайридан ҳам лозазор гаштидан бизга нима
миннат?

Дилимнинг куйиши (дил кабобининг селобаси) унинг йўли
чорраҳасига сув сепди, энди бу узликсиз тўкилиб турган
кўз ёшидан нима миннат?

Қабрим уйининг чироғи учун ишқинг ўти басдир,
Мазор бошига ёқилган шамънинг ёруғидан нима миннат?

Лабиянг ва тишларинг ҳасратида шодман,
Порлоқ гавҳар ва ялтилаган ёқутлардан нима миннат?

Бошингдан айланишнинг мастлиги билан хурсандман,
Баҳор гули ва май жомининг нашъасидан нима миннат?

Ғамнинг мастлигидан ўчиб қолганман, менга кечаси-ю
кундузи баробар, қарорсиз (ўгиб турувчи) бу ою йил
имтиёзидан нима миннат?

Ҳижронинг ғамида йиғлайвериб икки кўзим оқарган
(кўр бўлган).
Энди хиром қилиб келишинг ва учрашгингдан нима
миннат?

Ғариблигим менга ватандек роҳатдир, энди зору беқарор
кўнглимнинг ноласидан нима миннат?

Юз тил билан пиква қиласан,
сенга тор-тор зулфингни тараш учун тароқлардан нима
миннат?

Эй соқий, менинг базмимга у майгун лабли ёр кифоядир,
Менга шишанинг ёқимли шаробидан нима миннат?

Мақсадимизга етолмадик, э воҳ, сув бўлдик,
Энди ёришган ёрнинг васл тонгидан бизга нима миннат?

Комиланинг қадаҳи бамисоли кўпикдай холидир,
Баҳр ёқасида чанқаб турганга баҳрдан нима миннат?

Даме ки мутриби мо дошт бар дутор ангушт,
Баланд номи ту аз парда хонд чор ангушт.

Ба маҷлисе, ки ба чуз зикри номи ӯ бошад,
Ба ҷои пунба ба гӯши хирад гузор ангушт.

Ба худсарони ҷаҳон обрӯи маърака нест,
Ба иттифоқ кунад кори зулфиқор ангушт.

Зи файзи баҳшиши ангушт мушт муттаҳам аст,
Зи чини абрӯи мушт аст шармсор ангушт.

Сиёҳноматар аз худ касе намебинам,
Маро задаст бар ангушти рӯзгор ангушт.

Ба зулфи ёр, дило, пур мапечу ранҷа машав,
Набоядат, ки расонӣ ба неши мор ангушт.

Ҷаве зи хирмани гардун ба мӯри мо нарасид,
Задаст бар даҳани худ фалак ҷаҳор ангушт.

Чу кард гулхани худ Комила бабод бедод,
Ҳар он ҷӣ дошт, зи каф монд ёдгор ангушт¹¹.

Мазмуни:

Чолғучимиз дуторга бармоғини қўйганда, сенинг номингни пардадан тўрт энлик юқори ўқийди.

Қайси мажлисдаки унинг номи зикр қилинмаса, ақл қулоғига пахтаинг ўрнига бармоқ тиқиш керак.

Дунё ўзбошимчаларига жанг майдонида обрў йўқ,
иттифоқ билан бириккан бармоқлар қиличнинг ишини
қиладилар.

Мушт қилган панжа хайру эҳсон файзидан маҳрум,
муштнинг қош чимиришидан бармоқлар хижолатда.

Ўзимдан гуноҳкорроқ кишини дунёда кўрмайман, менинг
дастимдан рўзгорнинг қўли ҳам кўмир бўлди.

Эй дил, ёрнинг зулфига кўп ўралашиб ранж топма,
илоининг оғзига бармоқ текизиш ярамайди.

Биздек чумолиларга фалак хирманидан бир арпа ҳам
тегмади, чунки фалак тўрт бармоғини баробар оғзига
тиққан.

Комила ёққан гулханини елга берди,
Унинг қўлида эсдалик учун фақат бармоқлар қолган
холос.

Ба дасти ҳиммат агар оядат ба қор ангушт,
Мансх ба хони қасон рафта зинҳор ангушт.

Матоб рух зи дари аҳли дард дар ҳар боб,
Агар ба фарқи ту биншаст теғ чор ангушт.

Мударрисест, ки дарси ниҳоқат омӯзад,
Агар ту толибӣ ҳангоми қорзор ангушт.

Қуз остони ту қос намекашад поям,
Қашандам ар зи ямину гар аз ясор ангушт.

Ба ҳашр дасти ғубори ман асту домани ту,
Қу баҳла аст гар имрӯз бемадор ангушт.

Ба қарх шуд зи тақарруд, вале наёфт Масеҳ,
Ба ранги Қомила аз мушти рӯзгор ангушт¹².

Мазмуни:

Панжаларинг ҳиммат қўли билан ишлай олса, зинҳор кишиларнинг дастурхонига қўл узатма.

Агар бошингга тўрт энлик тиф ботса ҳам дард аҳлининг эшигидан ҳар боб билан юз ўгирма.

Агар толиб бўлсанг (билмоқни истасанг), бармоқлар сенга мударрис (муаллим) бўлиб, жанг вақтида ҳам сенга нифоқ (ривож) йўлини ўргатади.

Агар менинг ўнг қўлиму чап қўлимдан судрасалар ҳам, остонангдан бошқа жойга оёғим тортмайди.

Агар бугун қўлим қўлқоп панжаларидек бемадор бўлса ҳам қиёматгача қўлим этагингдадир.

Исо тарки дунё қилиш билан тўртинчи осмонга чиқди-ю лекин Комиладан бу дунёда эсдалик учун бармоқларининг ранги қолди, холос.

Ҳариф сохта соқӣ маро ба ҷоми мусаллас,
Ки мерасад ба дили ман фараҳ зи номи мусаллас.

Паримисол бувад ҷилваи шароб ба чапмам,
Чу мавҷи бода зи худ мебарад хироми мусаллас.

Пиёла дилкашу май софу нашъа хушрабост,
Кучо халос шавӣ аз каманди доми мусаллас.

Ба ҳеҷ боб раҳой наёфт аз раҳи ваҳшат,
Физоли ҳушу хирад то нагашт роми мусаллас.

Нишин мураббаву май нӯшу шод бош замоне,
Бувад чу манзари шоҳӣ ҳавои боми мусаллас.

Зи офтоби қадаҳ нур ёфт дидаву дил ҳам,
Чу файзи субҳ, табиаткушост шоми мусаллас.

Мудом Комила истода рост аз паи хизмат,
Сабуву шиша ба таъзиму эҳтироми мусаллас.

Мазмуни:

Соқий мени мусаллас жомига улфат қилди, чунки
мусаллас номидан менинг кўнглимга хурсандлик етар эди.

Мусалласнинг жилваси кўзимга парига ўхшаб кўринади,
чунки шароб тўлқинларининг хироми мени ўзимдан олиб
кетади.

Пиёла дилкаш, май тиниқ, нашъа хушни олиб
кетувчидир, мусаллас камандининг домидан қандай халос
бўла оласан?

Ақлу донишнинг кийиги то мусалласга ром бўлмагунча
ёввойиликдан қутула олмайди.

Чордона қуриб ўлтир, май ич, бир замон шод бўл,
Мусаллас бошга чиқса ўзингни подшоҳдек ҳис қиласан.

Қадаҳ офтобидан кўзу кўнгил нур топади, тонг файзи
мусалласнинг шоми табиатни очади (ёритади).

Худди май шишаси мусалласга таъзим этиб тургандай,
Комила доимо хизмат юзасидан шай бўлиб туради.

Шуда ба мастии ман гардиши соғар боис,
Меҳӯрам хуни ҷигар бодаи аҳмар боис.

Бош дар кунчи қаноат, ки бар дарё ғаввос,
Луқмаи коми наҳанг омада, гавҳар боис.

Ким топар васли камарбанди мурассаъ янглиғ,
Сиймбарлар камари устидадир зар боис.

Қоматинг сарви равониға асир ўлмоғима,
Бўлди наззораи шамшоду санубар боис¹³.

Дили девона, ки дар силсилаи доми вафост,
Мекашад сўи худам ҷилави дилбар боис.

Чашм буд он, ки тамошои ҷамолаш кардам,
Пойбўси қадами ёр шудам, сар боис.

Хушдилам, Комила, аз нақди зари гавҳари ашк,
Шуда ўро рухи зарду мижаи тар боис.

Мазмуни:

Мастлигимнинг сабаби қалаҳ гардишидир,
Житар қонини ичишимга сабаб қизил майдир.

Қаноат бурчагида ўтир, чунки ғаввоснинг
дарёда наҳанг оғзига кириб кетишига гавҳар сабаб бўлди.

Қиммат тошлар билан безакли камар таққан ёрни ким
Кумуш баданлар устидаги камарга зар сабабдир. топар,

Сарвдек хушқоматингга асир бўлмоғимга
шамшоду санубарни томоша қилишим сабаб бўлди*.

Домининг жилваси мени ўз томонига тортди,
чунки девона дилим вафо истаб унинг тузоғига илинишимга
сабаб бўлди.

Кўзим бўлгани учун унинг жамолини тамошо қилдим,
Бошим эса, унинг оёғини ўпишимга сабабчи бўлди.

Эй Комила, унинг хурсандчилигига кўз ёшиму
сариг юзим сабаб бўлгани учун дилим кўз ёши
гавҳарларидан қувонди.

* Ушбу ғазалнинг 3,4 байти ўзбек тилида бўлгани учун унинг насрий баъни берилди.

Манам ба ишваи он шўхи дилрабо муҳтоҷ,
Чунон ки ҳаст ба алтофи шаҳ, гадо муҳтоҷ.

Баҳор бинад то гулфурӯш ноз шавад,
Бувад ба пой нигорони ў ҳишо муҳтоҷ.

Зи дўстон наравад обруи истиғно,
Мабод бар дари бегона ошно муҳтоҷ.

Маро зи пири харобот уммед бисъёр аст,
Ки будаам ба каромоти авлиё муҳтоҷ.

Худо нагуфта хатармояғони ин гирдоб,
Шуда ба ёрии маллоҳ нохудо муҳтоҷ.

Ҳама карашмаву найранги ў бувад, варна
Дар ин миёна кучо мунъиму кучо муҳтоҷ.

Агарчи Комиларо эҳтиёҷ бисъёр аст,
Ба ғайри худ накунад бо касе худо муҳтоҷ¹⁴.

Мазмуни:

Мен шоҳларнинг лутфу қарамига муҳтож бўлган галдек
у дилрабо шўхнинг ишвасига муҳтожман.

Ҳино унинг оёғининг нақши бўлишга муҳтож, шу билан
баҳорни кўрса-ю, боғда нозу ишва билан гулфурушлик
қилса.

Дўстлардан истиғно обрўси ҳаргиз кетмасин, ошно
бегоналарнинг эшигига муҳтож бўлмасин.

Харобот пиридан менинг умидим кўпдир, чунки
авлиёларнинг қароматиға муҳтожман.

Худо демасдан бу хато гирдобига тушган кемачи
сузувчининг ёрдамига муҳтож бўлади.

Бу жаҳондаги ҳамма нарса унинг қарашма-ю найрангидир,
бўлмаса бу ўртада эҳсон қилувчи киму муҳтож ким?

Гарчи Комиланинг кўпгина эҳтиёжлари бўлса ҳам
Илоҳи худо уни ўзидан бошқа ҳеч кимсага муҳтож
қилмасин.

Нокомй аст бар мани ноком эҳтиёҷ,
Дорам зи лаъли ёр ба дашном эҳтиёҷ.

Саъям чу нақши пой ба ҷое намерасад,
Афкандааст бар сарам айём эҳтиёҷ.

Ҷуз бар дарат ба ин ҳама ҳоҷат кучо равем,
Ҳар сӯ ниҳода дар раҳи мо дом эҳтиёҷ.

Аз баҳри як нигоҳ зи чашми сиёҳи ӯ,
Дорад ба боғ наргису бодом эҳтиёҷ.

Мино хаёли қадди ту, ҷом аст ҳайратам,
Набвад маро ба шишаву бо ҷом эҳтиёҷ.

Бс лаъли ёр аз пай дафъи хумори ман,
Соқӣ, мабар ба бодаи гулфом эҳтиёҷ.

Аз ҷаври халқ Комила ҳар кӯ рамида аст,
Охир варо ба халқ кунал ром эҳтиёҷ¹⁵.

Мазмуни:

Менинг муҳтожлигим муродга етмаслигимдир,
Шунинг учун ёрнинг лабидан дакки олишга муҳтожман.

Ҳаракатларим оёқ изидек ҳеч ерга етмайди,
Давр бошимга муҳтожлик солган.

Шунча ҳожатларим билан сенинг эшигиндан бошқа қасрга
бораман, йўлларимнинг ҳар томонига муҳтожликлар
тузоқ қўйган.

Унинг қора кўзларининг бир нигоҳига
Боғда наргису бодомлар муҳтождир.

Қоматинг хаёли менинг шишам, ҳайратинг жомимдир,
Шунинг учун шиша билан жомга эҳтиёжим йўқ.

Эй соқий, менинг хуморимни ёзаман, деб
Ёрнинг лабисиз гулранг шаробга муҳтож бўлма!

Комила халқ жабридан безитан,
Охир уни эҳтиёж яна халққа ром қилди.

Мерасад аз ҷоми май имрӯз пайгоми сабӯҳ,
Хушдилам то шом аз хосияти номи сабӯҳ.

Офтоб аз машриқи уммеди риндон сар кашид,
Тоza шуд айши куҳан аз муждаи ҷоми сабӯҳ.

Бар дари майхонаам аз шом то субҳ интизор,
То шавад дил комъёб аз ҷоми гулфоми сабӯҳ.

Донаи холи лабат дар ҷом дидам, лочарам,
Мурғи дил афтода баҳри дона дар доми сабӯҳ.

Аз ғами олоиши асбоби дунёё фориг аст,
Ҳар кӣ ҷоми бода менӯшад ба ҳангоми сабӯҳ.

Нашға аз ҷоми сабӯҳӣ кун, ки то шоми абад,
Файз меболад зи хоки дурдошоми сабӯҳ.

Комила икромии пирон обрӯи давлат аст,
Ҳар саҳар бархез аз ҷо баҳри икромии сабӯҳ¹⁶.

Мазмуни:

Бугун менга май жомидан тонг дараги келаётир,
тонгги май номи хосиятидан то шомгача хушдилман.

Офтоб риндлар умиди машриқидан бош кўтарди, тонгги
жом хушхабаридан эски айплар янги бўлди.

Кўнгул гулранг сабуҳий жомдан мақсадига етармикан
деб майхона эшигида шомдан тонггача интизорман.

Мен жомда лабинг донаи холини кўрдим, кўнгул куши
шу дона учун сабуҳий жомининг тузоғига илинди.

Ҳар ким тонг пайтида май ичса, дунё ғамларидан
фароғат топади.

Сабуҳий жомдан маза қил, чунки сабуҳий май
қуйқахўрларининг тупроғидан қиёматгача файз чиқиб
туради.

Эй Комила, пирларни иззат-икром қилиш давлатнинг
обрўйдир, ҳар тонг ўрнингдан тургач уларнинг иззат-
хурматини ўрнига қўйгин.

Файзҳо дар парда дорад партави анвори субҳ,
Ин башорат дод бар ман сирри файзосори субҳ.

Бишканад ҳамъёзи чоми сабӯҳӣ офтоб,
Напъаи саршор дорад лидаи белори субҳ.

Фоли ҳайрат мезанад чун андалеб аз бӯи гул,
Маст шуд махмури ман аз соғари саршори субҳ.

Оғаҳ аз худ бош, бар сармоияи ҳастӣ маноз,
Беш набвад як-ду дам, ҳангоми гирудори субҳ.

Кавкаби ашкам чароғон кард ҳангоми саҳар,
То дами хуршед анҷум чидам аз гулзори субҳ.

Мекунад аз меҳри худ бо хештан ифшои роз,
В-арна кас набвад ба олам маҳраи асрори субҳ.

Комила кори ду олам кун ба як оҳи ҳазин,
Фурсати ҳастӣ агар бошад туро, миқдори субҳ¹⁷.

Мазмуни:

Тонг нурлари партавининг парда орқасида файзлари бор, файз асарлик тонг сирри менга шу башоратни берди.

Тонгги май жоми хуморни тарқатади, чунки унда тонгнинг уйғоқ кўзининг нашъалари бор.

Булбул гул ҳидидан ҳайрат фолини очганидек, хуморим тонгнинг лиммо-лим пиёласидан маст бўлди.

Бу борлиқ давлатига ноз қилма, ўзингдан огоҳ бўл!
Бу тонгнинг дағдағаси бир-икки нафасдан ортиқ
бўлмайди.

Кўз ёшим юдузлари тонг пайтини чароғон қилди,
мен то қуёш чиққунча тонг гулшанидан юдуз гулини
тердим.

Тонг ўзининг меҳру муҳаббатидан (қуёш билан)
сирини очади, акс ҳолда дунёдаги тонг сирларига маҳрам
бўладиган киши бўлмайди.

Эй Комила, агар бир субҳ пайти миқдорида дунёда яшаш
имконияти бўлса, бир ҳазин оҳ тортиб, икки дунё ишини
қилиб кетгин.

Он сарвиноз омад чун нахли аргувон сурх,
Аз ҷўши лолаву гул гардид гулситон сурх.

Ҳангоми айшу мастист, эй дил, бинўш бода,
Омад баҳору аз май шуд лаъли навхатон сурх.

Эй гулбунӣ латофат, бе аргувони рўят,
Ашқам дамад дамодам аз чашми хунфишон сурх.

Расмест дилбарон лаб гулгун кунанд аз пон,
Аз лаъли дилбари ман гардид барги пон сурх.

Дар чашми ишқбозон гулзор менамояд,
Аз хуни куштагонат шуд арсаи ҷаҳон сурх.

Ҳарчанд он миёнро аз нозуқӣ камар нест,
Дорад гарон камарбанд чун лаъл бар миён сурх.

Чун Комила на нозам бар ҳусни он шакарлаб,
К-аз васфи лаъли ў шуд дар коми ман забон сурх.

Мазмуни:

У сарвиноз арғувон ниҳолига ўхшаб қип-қизил бўлиб
келди, лола-ю, гулнинг жўш урганидан гулистон
қип-қизил бўлди.

Эй дил, (баҳор) айшу ишрат вақтидур,
май ич, баҳор келди-ю, майдан янги мийиқ
чиқарганларнинг лаби қизарди.

Эй латофатнинг гул новдаси, сенинг арғувон ранглик
юзингсиз қон тўкувчи кўзимдан дам-бадам қизил ёш оқди.

Тўзал дилбарларга пон* япроғидан лабларини
қизартириш расмдир, менинг дилбарим лабидан пон
япроғи қизил бўлди.

Йўлингда қурбон бўлганларнинг қонидан қизил бўлган
жаҳон майдони ишқибозларнинг кўзига гулзор бўлиб
кўринди.

У бел камоли нозиклигидан кўзга кўринмаса ҳам,
белида ёқутдек қизил қимматбаҳо камари бор.

Мен Комила у шакарлабнинг ҳусни билан нега ноз
қилмайинки, лабининг таърифида тилим қизил бўлди.

* Пон-Ҳиндистонда битадиган бир ларахт бўлиб, хотин-қизлар лабини кўпинча унинг япроғи билан бўяйдилар.

Навбаҳор аст, санавбар зада бар сар гули сурх,
Тоҷи заррин шуда бар фарқи санавбар гули сурх.

Шишаи ғунча лабо-лаб зи гулоб аст имрӯз,
Баски шуд об зи шарми руҳи дилбар гули сурх.

Файзи гулгашти чаман нашъаи дигар дорал,
Ҳар тараф ғунча сабӯ дораду соғар гули сурх.

Муждаи айшу тараб мерасад аз боли баҳор,
Боз дар саҳни гулистон зада чодар гули сурх.

Ҳар кучо ашк фишонам, дамад онҷо гули зард,
Ту ба ҳар ҷо, ки ниҳӣ пой, кашад сар гули сурх.

Навбаҳор омаду рухсораи зебо бинамой,
Баски дар боғи ҷаҳон гашт муқаррар гули сурх.

Сар ба хоки қадами Комила таслим намуд,
Чун нагардад ба чаман соҳиби афсар гули сурх¹⁸.

Мазмуни:

Навбаҳор келдими, санавбар бошига (чаккасига) қизил
гул санчибди, санавбар бошига қизил гул олтин тож
бўлибди.

Бугун гунча шишаси гулобдан лиммо-лимдир,
дилбарим юзини кўриб уялганидан қизил гул сув бўлдими?

Чаманда гул сайри файзининг бошқача бир нашъаси
бор, ҳар тарафда гунчадан май кўзачалари, гулдан пиёлалар
бўлади.

Баҳор елидан айшу ишрат хушхабари етмоқда, яна
қизил гул гулистон саҳнига чодир қурди.

Мен қаерга кўз ёш тўксам, ўша ердан сариқ гул
унади, сен қаерга қадам боссанг, у ердан қизил гул
бош кўтаради.

Навбаҳор келди, гўзал юзингни кўрсат, жаҳон
боғларида қайта-қайта қизил гул очилмоқда.

Гулзорда қизил гул чаманнинг тож эгаси бўлса ҳам
Комила қадамига бошини эгиб таслим бўлди.

Соқиё, қадаҳ пур кун, фасли навбахор омад,
Аз гули саҳаргоҳӣ бӯи васли ёр омад.

Гарди хоки майдонро бод ҳар тараф меронд,
Гуфтамаш чӣ меҳоҳӣ? гуфт:-Шаҳриёр омад.

Дар ҳаёли рухсораш гул дамида аз ашқам,
Ёди қоматаш кардам, сарв дар қанор омад.

Андалеб бо гул гуфт: «Пур машав ба худ мағрур,
Чун ту сад чаман болид, ҳамчу ман ҳазор омад».

Фохта ба шохи сарв «Шоҳнома»е мехонд,
Бар сари сухан туғро номи шаҳсавор омад.

Чавҳари ҳаёлотам хуни ҳасм мерезад,
Мисраи баланди ман ҳамчу зулфиқор омад.

Дар паи амал будам, як нафас наёсудам,
Ғайри ишқ дар олам Комила чӣ қор омад.

Мазмуни:

Эй соқий, навбаҳор келди, қадаҳни тўлдир,
саҳар чоғидаги гулдан ёр васлининг ҳиди келади.

Шамол майдон туфроғини ҳар тарафга сураб эди,
ундан: «нима қилмоқчисан?»-деб сўрасам, у
«Шаҳриёр келди», деди.

Ёр рухсорининг хаёли билан кўз ёшимдан гул унли,
унинг қоматини ўйласам, сарв кучоғимга келди.

Булбул гулга қараб: «Сен ўзингга кўп мағрур бўлаверма,
сенга ўхшаган юз чаман дунёда яшнади, менга ўхшаган
минг булбул келди», деди.

Қумри сарв шохига қўниб «Шаҳнома» ўқир эди, унинг сўз
бошисидан шаҳсуворимнинг номи туғро^{*} бўлди.

Хаёлотим жавҳари душман қонини тўкади, баланд
мазмунли мисраим гўёки зулфиқордир.

Дунё орзу-умиди орқасида бир нафас ҳам тинмадим,
Эй Комила, ишқдан бошқа оламда нима иш бор.

* Катта ҳарфлар билан ёзилган мадҳиялар

Чом дар даст, ёр меояд,
Майпарастон, баҳор меояд.

Бе чамоли ту боғро чӣ кунам?
Гул ба чашмам чу хор меояд.

Шамъсон дар саводи шоми фироқ
Сӯзиши дил ба кор меояд.

Ҳар дам аз ёди лаъли хандонаш
Гиръя беихтиёр меояд.

Ҳаст чун ноқаҳои Вайси Қаран,
Ашки ман шашқатор меояд.

Ман ба сад шавқ мееравам аз худ,
Ёр агар дар канор меояд.

Комила хуни шиша резад ёр,
Чанми масташ хумор меояд¹⁹.

Мазмуни:

Ёр қўлида жом билан келмоқда, эй майпарастрлар,
баҳор келмоқда.

Сенинг жамолингсиз боғда нима қиламан, гул кўзимга
тикандек кўринади.

Фироқ тунларида дилимнинг ёниши шамъдек иш берали
(кечани ёритади).

Ҳар замон унинг хандон лабининг ёдида
беихтиёр йиглайман.

Қатор-қатор келаётган кўз ёшларим Вайси Қараниднинг
туяларича эмасми?

Ёр агар қучоғимга келса, шавқидан юз марта ўзимдан
кестаман.

Комила, ёрнинг кўзи хумор бўлганлиги учун
май шишасининг қонини тўкади.

Ғунчаи дил шукуфта шуд, бӯи баҳор мерасад,
Ҳар нафас аз насими гул муждаи ёр мерасад.

Шишаи сарв пур зи май, лола пиёла дар чаман,
Он бути сарвқомату лолазор мерасад.

Боз ба теги абрувон рехта хуни ошиқон,
Ғамза зи чашми масти он фитнасабор мерасад.

Фурсати айш бебақо, ғунчаи дил нагашта во,
Субҳи нишот меравад, шомии хумор мерасад.

Дил шуда хун ба ҳаҷри он, сӯхта қони нотавон,
Аз ду тараф ба ғӯши қон нолаи зор мерасад.

Омаду рафғи ў маро нозу итоби дигаре,
Барқшитоб меравад, ҳамчу шарор мерасад.

Ғайри Амири нуктадон нест ҳануз дар қаҳон,
Он, ки бар мазойину он Комилавор мерасад²⁰.

Мазмуни:

Баҳор ҳили келди, кўнгил гунчаси очилди,
гул насимидан ҳар нафас ёрнинг хушхабари етиб келади.

Чаманда сарв шишаси майдан тўла, лола эса,
пиёладир, у лола юзли, сарв қомат ёр етиб келади.

Қошлари тиғи билан маст кўзларининг ғамзаси ошиқлар
қонини тўкмак учун фитна отига миниб етиб келади.

Айпи фурсати бақосиздир, дил гунчаси очилмай туриб,
шодлик тонги кетиб, хуморлик шоми етиб келади.

Унинг ҳижронидан дил қон бўлди, нотавон жон куйди,
икки томондан жон қулоғига нола-ю зор етиб келади.

Унинг бориш-келиши бошқа-бошқа нозу итоблар,
чақмоқдек кетиб, ўтдек етиб келади.

Жаҳонда Амирдан бошқа нозикфаҳм одам йўқ, унинг
латофатларини Комилага ўхшаганлар тупунади.

Шуд заиф аз ибтидои рӯза то анҷоми ид,
Моҳи нав бо пайкари лоғар намуд аз боми ид.

Ҷоми май аз машриқи хум медиҳад чун офтоб,
Тирарӯзонро сафои субҳ дорад номи ид.

То кунад шодоб махмурони моҳи рӯзаро,
Давр кард аз бодаи ишрат лаболаб ҷоми ид.

Гар набошад дидани моҳи ҷамолат муддао,
Саъвасон симурғи ҳиммат кай фитад дар доми ид.

Шавқи ман рӯзи висоли ёр туғён мекунад,
Мекунад аҳли чунун ҳангома дар ҳангоми ид.

Рӯзи ид аз дарғаҳи султон расад инъоми халқ,
Банда дурам з-остон бебаҳра аз инъоми ид.

Муддати си рӯз мурғи айши мо рам карда буд,
Боз он ваҳшӣ зи файзи моҳи нав шуд роми ид.

Ёр меояд ба сӯи кулбаи вайрони ман,
Мерасад ба гӯши чон аз ҳар тараф пайғоми ид.

Комила, ҳар моҳи иду рӯзҳо наврӯз бод,
Хотири халқи ҷаҳонро шод кун айёми ид.

Мазмуни:

Рўза бошлангандан ҳайит тугагунгача заиф бўлдим,
Ҳилол ингичка бўлиб, байрам осмонидан мўралади.

Шарқдан порлаган қуёшдек май хумдан жилोलаниб,
байрам номи қоронғи кундагиларга тонг сафосини берди.

Рўза ойида чақнаган хуморларни тўйдирмоқ учун
байрам қалаҳида ишрат шароби лиммо-лим айланди.

Ойдек жамолингни кўриш муддао бўлмаганда эди,
Саъвадек ҳиммат семурғи байрам тузоғига тушармиди?

Ёр висолига етган кун менинг шавқим кўтарилади,
Байрам чоғида телбалар ўзаро дардлашадилар.

Байрам кунин султон эшигидан халққа инъом етса,
Унинг остонасидан байрам тухфасини олишга мен
йироқман.

Айш қуши мендан уч кун муддатга ҳурккан эди,
Яна ул ёввойи қуш (айш) янги ой файзи билан байрамга
ром бўлди.

Менинг вайрона кулбам томонга ёр келса,
Жоним қулоғига ҳар тарафдан байрам хушxabари етади.

Комила ҳар ой байрам ва кунлар наврўз бўлсин,
Байрам айёми жаҳон халқлари хотирини шод этади.

То баландовоза гардад шўҳрати анқои ид,
Аз ҳучуми дўстон холӣ мабодо ҷои ид.

Як назар бар ҳоли ин ғампарварони рўза нест,
Қофи истиғно мақоми манзилу маъвои ид.

Мубталои рўзаам гар ояд аз баҳри начот
Хезам аз ҷою сари худ афканам дар пои ид.

Моҳи тобон соқиву хуршеди даври ҷом шуд,
То шафақ гардид май шуд осмон минои ид.

Сабру тоқат сар ба ҷайби бенавой хуфта буд,
Айшро бедор кард аз хоби хуш ғавғои ид.

Дидаҳо аз ҳар тараф фоли тамошо мезанад,
Бе ҷамоли дўст моро кай бувад парвои ид.

Интизори мақдами ў банди халқи Комила,
Сарбаланд афтода дар офоқ истиғнои ид.

Мазмуни:

Байрам анқосининг овозаси баланд бўлганда
байрам куни дўстларнинг ҳужумидан холи жой қолмайди.

Бу рўзадан ғам чекканларнинг ҳолига назар солувчи йўқ,
Истиғно Қофида байрам доим тўкин-сочин нишонланади.

Рўза туфайли ҳолсизланиб қолсам, нажот учун ҳайит
келса, жойимдан туриб унинг оёғига бошимни қўяман.
олдимга

Чароғон ой соқий-ю, само қуёши қадаҳ бўлди,
Шафақ майга, осмон байрам шишасига айланди.

Сабру тоқат бенаволик ёқасига бош тикиб ухлар эди,
Байрам шовқини ҳаётни ширин уйқусидан уйғотди.

Кўзларим ҳар тарафга боқиб ҳайитни тамошо қилади,
Ёри дўстлар жамолисиз бизга ҳайит татимайди.

Комиланинг қадамларига унинг халқи интизордир, бу
байрам куни бошини баланд кўтариб юради.
дунёла

Гўзашт иду намеёбам суроғи подшоҳи худ,
Чудо гардидаам аз хисрави гетипаноҳи худ.

Барои дидани маҳ халқ доранд интизориҳо,
Манам дар гўшаи ғам суфта аз ҳаҷри моҳи худ.

Ба ҳар ҷо даъвии ишқи туро исбот месозам,
Сиришки сурх, рӯи зардро кардам гувоҳи худ.

Дар ин майдон намедонам кучо шуд шаҳсавори ман,
Намегирад хабар як бор аз ҳоли сипоҳи худ.

Туро аз некхоҳӣ сад сухан дорам з-истиғно,
Чаро як ҳарфи некӯ нашнавай аз некхоҳи худ.

Расонидам саре бар остони осмонқадраш,
Чу моҳи нав шикастам гўшаи тарфи қулоҳи худ.

Ба дил аз зулмати шоми фироқат шикваҳо дорам,
Шаби дайҷур гўям қиссаи рўзи сиёҳи худ.

Шавад хокистару гардад ғами Лайлӣ фаромушаш,
Ба Маҷнун гар намоям сурати ҳоли табаҳи худ.

Хаёли қомати ӯ рӯҳ мебахшад заифонро,
Тамошо моилам, имдод меҳоҳам зи оҳи худ.

Макун баҳри худо, эй Комила, манъи чунуни ман,
Ки ман умрест дур афтодаам аз қиблагоҳи худ.

Мазмуни:

Байрам ўтди-ю, подшоҳнинг дарагини тополмайман,
Оламда таянувчи шоҳимдан жудо бўлганман.

Халқ интизорлик билан ойни кўрмоқ лаҳзаларини кутади,
Мен ўз ойимнинг фироқида ғам бурчагида ётибман.

Ҳар жойда сенинг ишқинг даъвосини исбот этаман,
Қонли кўз ёшим, сариғ юзум бунинг гувоҳидир.

Бу майдонда билмадим менинг отли шаҳсуворим қайга
кетди,
Бир мартаба бўлса ҳам ўз лашкарининг ҳолидан хабар
олмади.

Сенга яхши кўнгил билан ғамза айлаб юз сўз айтурман,
Нега ўз хайрихоҳингни бир сўзини ҳам эпитмоқни
истамайсан?

Осмонга ўхшаш қадрли остонасига бош қўйдим,
Ҳилолдек кулоҳ (қалпоқ)имнинг бир четини эгдим.

Кўнглимда фироқинг помидан шикоятларим бор,
Қоронғу кечада қора куним қиссасини сўзлайман.

Агар бахтиқаролигимни Мажнунга айтсам,
У ёниб кул бўлади ва Лайли ғамини унутади.

Унинг қоматининг хаёли заифларга нур бағишлайди,
Тамошо этмоқни истаيمان ва чеккан оҳимдан мадал
сўрайман.

Худо ҳаққи, Комила, мени телбалик йўлидан қайтарма,
Чунки мен бир умр ўз қиблагоҳимдан айрилиб қолганман.

Бе рухат ашкам чароғон мекунад,
Имтиҳони шоми ҳиҷрон мекунад.

Кўдкан фориғ нишин дар ҷўи шир,
Ашки ман имрӯз тўфон мекунад.

Куфр бошад бемуҳаббат зистан,
Ишқ кофарро мусулмон мекунад.

Маҳи ман худрову бебок асту шўх,
Ҳар чи мехоҳад дилаш он мекунад.

Хонаи дил ҷилвагоҳи нози ўст,
То шавад обод вайрон мекунад.

Ҳар кӣ бошад дар ҷаҳон аз неку бад,
Ҷавҳари худро намоён мекунад.

Субҳи содиқ аз камоли рости,
Хизмати даргоҳи султон мекунад.

Ҳар дам аз шўри табассум лаъли ў,
Ғунҷаи гулро намакдон мекунад.

Комила, хоҳад худои бениёз,
Зарраро хуршеди тобон мекунад²¹.

Мазмуни:

Сенинг юзингсиз кўз ёшларим кулбамни ёритади,
ҳижрон шомини имтиҳон қилади.

Эй Кўҳкан (Фарҳод), сун ариғида фароғат билан ўтир,
бугун кўз ёшим тўфон қилаётир.

Муҳаббатсиз тириклик кофирликдир, ишқ кофирни
мусулмон қилади.

Менинг гўзалим ўзбошимча, бебок, шўҳдир,
дили нимани хоҳласа ўшани қилади.

Дил уйи унинг юзи жилвагоҳидир, уни обод
қилиш учун вайрон қилади.

Жаҳонда ким бўлмасин хоҳ яхшилик, хоҳ ёмонликдан
ўзининг жавҳарини кўрсатади.

Субҳи содиқ камоли ростликдан султон даргоҳининг
хизматини қилади.

Ҳар замон унинг лаъл лаби табассумининг ғавғоси
гул гунчасини туздон қилади.

Эй Комила, шуни аниқ билгинки, агар худо хоҳласа,
заррани куёш қилади.

Моҳи ман оҳанги майдон мекунад,
 Ҳар тараф бепарда ҷавлон мекунад.

Халқро аз ҷилваҳои дилфиреб
 Бо ҷамоли хеш ҳайрон мекунад.

Аз ҳучуми чашми ҳайрон нози ӯ
 Хирмани оина сомон мекунад.

Эй, хуш он ошиқ, ки дар кӯи вафо,
 Ҷони худ таслими ҷонон мекунад.

Накҳати гесӯи анбарбори ӯ
 Зулфи сунбулро парешон мекунад.

Ҳар кӣ пеш ояд ба чашми масти ӯ,
 Нози мижгон тирборон мекунад.

Қомила аз қулфати ҳичрон гудохт,
 Ёди васли шоҳи даврон мекунад.

Мазмуни:

Жононим майдонга боришни қасд қилади, ҳар томонга парда тутмай жавлон қилади.

Кўнчил олувчи жилваси билан халқларни ўз жамолига ҳайрон қилади.

Ҳайрон кўзлар ҳужумидан унинг нози ойина хирмонини тузади.

Вафо йўлида ўз жонини жононга таслим қилган ошиқ қандай яхши.

Унинг анбарафшон кокилларининг бўйи сунбул зулфини паришон қилади.

Ҳар ким унинг маст кўзига рўбарў келса, киирикларидан ноз ўқи ёғдиради.

Комила даврон шоҳининг васлини эслаб ҳижрон кулфатидан куйиб кетди.

Хотири ворастаи аҳли муҳаббат шод бод!
Кишвари девонагиҳо то абад обод бод!

Чилтамуштоқам, ба ҳангоми тамошо чашми ман,
Волаи рухсорай он сарви ҳуризод бод!

Қиссаи Фарҳоду Мачнун шуд мукаррар, баъд аз ин.
Дар дили аҳли вафо афсонаи ман ёд бод!

Андалебу фохта бе заҳмати боди хазон,
Дар паноҳи сояи сарву гулу шамшод бод!

То кунад эҷод ҷӯи шир аз мӯи сафед,
Қомати пири ҳарифи тешаи Фарҳод бод!

Дӯстони софдил домони ҷамъият ба каф,
Кинахоҳонро ҳусули зиндагӣ барбод бод!

Нест бе шӯри ҷунун шавқӣ муҳаббат Комила,
Дар тариқи ишқибозӣ нолаву фарёд бод²².

Мазмуни:

Муҳаббат аҳлининг озод кўнгиллари шод бўлсин,
девоналик мамлакати абадий обод бўлсин.

Мен жилванинг муштоқиман, кўзим томоша вақтида
у ҳур насабли (гўзал) юзининг мафтунни бўлсин.

Фарҳод билан Мажнун қиссаси кўп такрорланди, бундан
сўнг вафо аҳлларининг дилларида менинг афсонам ёд
бўлсин.

Булбулу кумрилар хазон шамолининг захматисиз сарв,
гул ва шамшод соясининг паноҳида бўлсин.

Қариллик қоматининг эгилганлиги Фарҳод тешасининг
ҳарифидир, чунки бу ҳам оқ соқолидан суг ариғини ижод
қилади.

Хотиржамлик этаги соф кўнгилли дўстлар қўлида
бўлсин, душманларнинг тириклик ҳосиллари елга кетсин.

Эй Комила, муҳаббат шавқи шўру жунунсиз бўлмайди,
инқибозлик йўлида нола ва фарёд бўлишни керак.

Ба дил доғи вафоят, ё Муҳаммад,
Сари ман хоки поят, ё Муҳаммад.

Туи дар ҳар ду олам дастгирам,
Дилу чонам фидоят, ё Муҳаммад.

Ба мулки офариниш подшоҳя,
Бувад шоҳон гадоят, ё Муҳаммад.

Дар ин олам туро аз баҳри раҳмат,
Фиристода худоят, ё Муҳаммад.

Гирифтам домани соҳибдилонро,
Шуда то ошноят, ё Муҳаммад.

Бувад халқи ҷаҳон мамнуну масрур,
Зи эҳсони атоят, ё Муҳаммад.

Мунаввар гашта хуршеди ҳидоят,
Ба бутҳо аз сафоят, ё Муҳаммад.

Туи бадри оля, ки ҷо дар чашму дил бош,
Ки шуд ин ду ҷоят, ё Муҳаммад.

Ҳадисе Комила уммед дорад,
Зи лаъли ҷонфизоят, ё Муҳаммад.

Мазмуни:

Дилдан сенга вафодорман, ё Муҳаммад,
Менинг бошим аёгинг туфроғидир, ё Муҳаммад.

Сенсан икки оламда қўлагувчим,
Дилу жоним фидойингдир, ё Муҳаммад.

Бу борлиқ мулкига подшоҳсан,
Шоҳлар сенинг гадойингдир, ё Муҳаммад.

Бу оламга меҳрибонлик қилмоқ учун
Сени Яратувчи юборган, ё Муҳаммад.

Соф кўнгилли кишиларни этагини тутдим,
Сенга ошно бўлганимдан, ё Муҳаммад.

Сенинг эҳсону мурувватингдан
Бутун жаҳон халқи мамнун ва масрурдир, ё Муҳаммад.

Ҳидоятинг қуёши туфайли мунаввар бўлган санамлар ҳам
Нури назарингдан бебаҳра қолмади, ё Муҳаммад.

Сен тўлин ойдирсан, ҳам дилимдан, ҳам кўзимдан жой
олдинг
Ҳар иккови сенинг жойингдир, ё Муҳаммад.

Комила сенинг жонфизо лабларингдан бир ҳадис
умидвордир, ё Муҳаммад.

Субҳ, к-аз чаман боди мавсими баҳор омад,
Бар машоми қони ман бўи васли ёр омад.

Накҳати гулу сунбул атрбези гулшан шуд,
Тоҷири сабо он қо бўи гул ба бор омад.

Рехт оташам дар дил ёди он парипайкар,
Боз чашми ҳайронам қилва интизор омад.

Ашк то сари мижгон боз мекунад қавлон,
Дар дилам ҳаёли он тифли найсавор омад.

Бе ту анҷуманҳоро рехт оташи ҳасрат,
Нашъаи тараб гум шуд, кулфати хумор омад.

Нест як дам осоиш бе висол ошиқро,
Рафта дуди оҳ аз дил, дида ашкбор омад,

Соқӣё, қадаҳ пур кун то ба ёди шаҳ нўшам,
Шамъи шомӣ ҳичронам ёди шаҳриёр омад.

Тез теғи абрӯяш, кист бингарад сўяш,
Аз ду чашми қодуяш фитна ошкор омад.

Бо висол ҳастӣ кун, тарки худопарастӣ кун,
Май бинўшу мастӣ кун, Комила, баҳор омад²³.

Мазмуни:

Тонгда чамандан баҳор ели келди,
жон димоғимга ёр васлининг ҳиди келди.

Тонг шамолининг савдогари у ерга гул бўйини юклаб
келгач, гулу сунбулнинг ҳидидан гулшан муаттар бўлди.

У пари пайкарнинг ёди кўнглимга ўт солади-ю, яна бу
ҳайрон кўзум жилвага интизордир.

У қамиш от минувчи бола хаёли ёдимга келса, кўз ёшим,
киприкларим учига келиб жавлон қилади.

Сенсиз анжуманларга ҳасрат ўти ёғилди, шодлик
нашъаси йўқолиб, хумор кулфати келди.

Ошиққа висолсиз бир дам осойиш йўқ, дилдан оҳ
тутуни чиқади, кўзлар ёш тўқади.

Эй соқий, қадаҳни тўлдир, токи мен шоҳнинг ёди
билан нўш қилайин, у шаҳриёрнинг ёди ҳижрон
кечаларимнинг шамъидир.

Қошларининг тиғи ўткирдир, ким унга қарай олади,
икки жоду кўзидан фитна ошқордир.

Эй Комила, висол билан бирга бўл, ўзингни унут,
май ич, мастлик қил, баҳор келди.

Боз он сарви равон сӯи гулистон меравад,
Пойкубон даст-андозу хиромон меравад.

Гиръяи беихтиёрам дод олавро ба об,
Дам-бадам тӯфони ашк аз чашми ҳайрон меравад.

Меравад чонон, вале то боз ояд аз чаман,
Аз тани афсурдаи бемори ман қон меравад.

Берухат тӯфони ашкам боз туғён мекунад,
Сарсари оҳам ба истиқболи тӯфон меравад.

Маҳви гулзори ту аз фикри тамошо фориг аст,
Фунчаи мо сар ба чайбу по ба домон меравад.

Аз надомат ашк чун гавҳар ба домон рехтам,
Дар чунун дастам ба домону гиребон меравад.

Тўтиё аз хоки кӯи ёр хоҳам аз сабо,
Варна хунобаи ҷигар аз чапми гирён меравад.

Сели ашкам то ба домони қиёмат мерасад,
Инчунин гар аз фироқи шоҳи даврон меравад.

Чун нигоҳ дорам ниҳон дар пардаи дил Комила,
Олам аз як барқи оҳи ман ба тӯфон меравад²⁴.

Мазмуни:

У сарви равон яна гулшан томонга бормоқда,
Қўл ташлаб, тез босиб, хиромон бормоқда.

Ихтиёрсиз йиглашимдан олам сувга ғарқ бўлди,
Ҳар замон ҳайрон кўзимдан ёш тўфони оқмоқда.

Жонон чаманга кетди у қайтиб келгунча озгин бемор
танымдан жон кетади.

Сенинг юзингсиз кўз ёшим тўфони туғёнга келди,
оҳим шамоли у тўфоннинг истиқболига боради.

Гулзорингга мафтун киши томошо фикридан хотиржамдир,
Гунчамиз бошини ёқасига, оёғини этагига беркитиб кетади.

Надоматдан гавҳардек кўз ёшимни этагимга тўқдим,
Девоналикда қўлим гоҳ этагим, гоҳ ёқамга чўзилади.

Эй тонг шамоли, ёр кўйининг тупроғини сурма
қилмоқчиман,
Йўқса йиғлоқ кўзларимдан жигар қони тўкилмоқда.

Даврон шоҳининг фироқидан кўз ёшимнинг сели
қиёматгача тинмайди.

Комила, дил пардасида яширинган шундай сирларим
борки,
Менинг бир оҳим яшинидан оламда тўфон туради.

Он чй бар ман бе ҷамолат рӯзи ҳичрон меравад,
Кофарам, гар аз фаранге бо мусулмон меравад.

Партави меҳри рухат ҳар гаҳ ба ёд ояд маро,
Шамъсон беихтиёр ашкам зи мижгон меравад.

Дар дил аз сабру таҳаммул ноларо хун мекунам,
В-арна аз як оҳи ман олам ба тўфон меравад.

Ман муқими гӯшаи танҳоям аз бекаси,
Дил ба дилдор ошно шуд, ҷон ба ҷонон меравад.

Шаҳр бошад ҷилвагоҳи ҳусни лайлиталъатон,
Беҳабар Мачнуни мо сӯи биёбон меравад.

Боядат чун соя рафтан аз паяш беихтиёр,
Эй чунун, ҳар ҷо, ки он сарви хиромон меравад.

Набвад ин олам мақоми айшу роҳат Комила,
Он ки бо чандин ҳавас омад, пушаймон меравад.

Мазмуни:

Ҳижрон кунлари мента жамолингсиз кўп кулфат
келаверади,
агар фарангдан мусулмонга шунча кулфат келади, десам
кофир бўлай.

Юзинг қуёши ҳар дам ёдимга тушганида,
кўз ёшим шамъ каби ихтиёрсиз кипригимдан келади.

Дилда сабру таҳаммул билан нолани қон қиламан,
агар шундай бўлмаса, оҳимдан оламга тўфон келади.

Дил дилдорга ошно бўлиб кетди, жон жононга,
мен кимсасизлик билан танҳолик гўшасига муқим бўлиб
қолдим.

Шаҳар Лайлижамоллар ҳуснининг жилвагоҳидир,
бизнинг Мажнунимиз (кўнгилсиз) унда бехабар биёбон
томонга кетди.

Эй девона, у сарви хиромон қаергаки кетса,
унинг орқасидан соядек ихтиёрсиз кетиш керак.

Эй Комила, қатъий билгилки, бу олам айшу ишрат
ўрни эмас, катта орзу-ҳавас билан келган одам пушаймон
бўлиб кетади.

Чаман шуд тозарӯ, то фасли гулгашти баҳор омад,
 Зи ҳар шохи гуле як сарвқадди гулузор омад.

Муборак бод наврӯзи тараб, боғи табиатро,
 Гули шодӣ шукуфту меваи ишрат ба бор омад.

Кушуд ин бӯстонро шоҳиди гул турраи сунбул,
 Бидеҳ, соқя, қадаҳ, ҳангоми тағйири хумор омад.

Ба адл оин бубанд, эй боғбон, к-имрӯз гулшанро
 Амири аср, яъне сояи парвардигор омад.

Чаманзори ҳаслаш навбаҳори дигаре дорад,
 Дил аз худ рафт чандоне, ки гулшан дар канор омад.

Шудам нақши қадам, то пойбӯси он санам гаштам,
 Ба роҳаш хоксориҳои ман охир ба кор омад.

Зи гавҳар вақти суфтан ин садо бар гӯш меояд,
 Дилаш сӯроҳ шуд ҳар кас, ки инчо эътибор омад.

Ба роҳаш хок будам Комила аз интизориҳо,
 Ба гардун шуд губорам бар сарам он шаҳсавор омад²⁵.

Мазмуни:

Чаман юзи тоза бўлди, гул сайрининг фасли баҳор
бошланди,
Гулнинг ҳар шохидан бир гулюзлик сарв қомат келди.

Табиат боғига хурсандчилик наврўзи муборак бўлсин,
Шодлик гули очилиб, айшу ишрат мевалари етилди.

Бу бўстонда гул гўзал сунбул зулфини очди,
Эй соқий, қадаҳ тут, хуморни тарқатиш вақти келди.

Эй боғбон, инсоф билан гулшанни беза, чунки бугун
замона амири, яъни тангрининг сояси келди.

Унинг хаёли чаманзорининг бошқача навбаҳори бордир.
Гулшан кучоққа келиши билан дил ўзидан кетди.

Мен қадамининг нақши бўлдим, токи у гўзалнинг оёғини
ўпишга муяссар бўлдим, унинг йўлида хоксорликларим
охири менинг коримга яради.

Гавҳарни тешмоқ пайтида қулоғимга шундай садо келди:
«Ким дунёга эътибор қилиб келса, шундай юраги
тешилади».

Комила, унинг йўлида интизорликлардан тупроқ бўлиб
кетдим,
Тупроғимнинг чанглари осмонга чиқиб кетганда бошимга
ўша шаҳсуворим келди.

Булўринпанча шўхе, тег бар каф, қасде мо дорад,
Ба даст аз ранги хуни ошиқони худ ҳино дорад.

Ҳавои лаъли ў бахшид бар ман умри ҷовиде,
Ақиқосо лабаш хосияти оби бақо дорад.

Ду олам фитнаи шўри қиёматро тамошо кун,
Ки чашми кофари бемораш аз мижгон асо дорад.

Маноз, эй Чам, ба тахту тоҷу дайҳими шаҳаншоҳӣ!
Зи қачқўли нагун ҳам тоҷи шоҳӣ ҳар гадо дорад.

Наёрад дар назар фақрам бисоти суфу атласро,
Ба паҳлў фарши дебос зи нақши буръё дорад.

Зи дунъё баргузаштан чашм бар дунъё бувад бастан,
Саге афтад ба пушти кас, нигоҳе бар қафо дорад.

Мурод аз сачда васли дўст мебошад дар ин маъбад,
Ба меҳроби ду абру Комила ин муддао дорад²⁶.

Мазмуни:

Бир биллур панжали дилбар қўлида тиг билан бизнинг қасдимиздадир, у ошиқлари қонидан қўлига ҳино истайди.

Унинг лаби ҳаваси менга мангу умр бағишлади, унинг ёқутдек қизил лабида оби ҳаётнинг хосияти бор.

Икки олам фитнаси, қиёмат ғавғосини тамошо қилгинки, унинг бемор кофир кўзларининг киприкдан ҳассаси бор.

Эй Жамшид, шаҳаншоҳликнинг тожу тахти билан гурурланма, тескари осилган качқулдан ҳар бир гадонинг ҳам шоҳлик тожи бор.

Камтарлитим жун ва атлас матоларини назар писанд қилмайди, бўйранинг нақшидан ҳарир (юпқа) либосим бор.

Дунёдан ўтмоқ, дунёга кўз тутмоқдир, орқасига ит тушган киши, ихтиёрсиз орқага қарайди.

Саждадан мақсад дўстга, яъни Аллоҳга ибодат қилишдир, Комиланинг сенинг икки қошинг ўртасидаги меҳробга ибодат қилиш муддаоси бор.

Соқидё, қадаҳ пур кун, мавсими баҳор омад,
Аз насими барги гул бўи васли ёр омад.

Гул шукуфту гулшан шуд, шамъи лола равшан шуд,
Гулситон нишеман шуд, бода хушгвор омад.

Масти ноз майнўше, гулфишон бару дўше,
Лолагун қаболўше, сарви гулузор омад.

Ғарқи баҳри савдоям, маҳв шуд саропоям,
Шоҳиди таманҗоям боз дар канор омад.

То зи чашми муштоқон дур шуд гули рўят,
Ин дақиқа аз шабнам чашми ашкбор омад.

Бету, эй гули раъно, дўш дар чаман рафтам,
Сарвро нагун дидам, гул ба чашм хор омад.

Дар ҳавои чавлонаш гиряам ба шўҳй зад,
Ашк бар сари мижгон тифли найсавор омад.

Дайри ишқ, к-андар вай рўҳ мефизояд най,
Дарди сар надорад май нашъаи хумор омад.

Дар ғами фироқи ў сабр доду оромам,
Комила ба ҳоли ман раҳми кирдикор омад²⁷.

Мазмуни:

Эй соқий, баҳор фасли келди, қадаҳларни тўлдир,
баргу гуллар насимдан ёр васлининг ҳили келди.

Гул очилиб чаман бўлди, лоланинг шамъи равшан
бўлди, гулистон (ишрат) жойи бўлди, шароб ёқимли бўлди.

Ноз билан маст бир май ичувчининг тану гавдаси гул
сочувчидир, лола ранг тўн кийган гулюзли бир сарв келди.

Мен ишқ-муҳаббат дарёсига фарқман, бошдан
оёғимгача йўқ бўлдим, умид-орзуйим гўзали яна қучоғимга
келди.

Гул юзинг муштоқларнинг кўзидан узоқ бўлган
маҳалда, ёш тўкувчи кўзлардан бу боғ шабнамга тўлди.

Эй гули раъно, сенсиз кеча чаманга бордим,
сарвни эгилган кўрдим, гул кўзимга тикан кўринди.

Унинг жавлонининг орзусида йиғлашим шўхликка
айланди, кипригим учидаги ёш, гўё қамиш от минган
боладир.

Ишқ майхонаси шундай майхонаки, унда май
руҳни яшнатади, у майхонадаги май бош оғриқсиздир ва
нашъаси ланж қилмайди.

Комила ҳа деб унинг фироқи ғамида куяверганимдан
менинг ҳолимга Аллоҳнинг раҳми келиб сабру ором берди.

Интизорам, ки ёр меояд,
Сарви ман дар канор меояд.

Дар раҳаи нақди ҷон фипон, к-имрӯз,
Он бути гулузор меояд.

Сабзаи хат дамида гирди лабаш,
Боз бӯи баҳор меояд.

Шаҳд захр аст дар даҳан бе ў,
Гул ба дастам чу хор меояд.

Теғ дар даст, баҳри қатли ман,
Масту беихтиёр меояд.

Метапад дил даруни сина, магар
Хабари шаҳриёр меояд.

Комила субҳу шом гиряи ман,
Аз ғами рӯзгор меояд²⁸.

Мазмуни:

Ёрим келармикан деб интизорман,
у сарвим оғушимга келармикан дейман.

Унинг йўлига жон нақдини тўккин, чунки бутун,
у гулюзлик гўзал келади.

Лаби атрофида сабзалар унибди,
яна баҳорнинг ҳиди келмоқда.

Сенсиз оғзимдаги асал заҳардир,
гул қўлимда тикандир.

Мени ўлдирмоқ учун қўлида тиг ушлаб
масту беихтиёр келмоқда.

Кўксимда юрагим питирлайди,
магарам шаҳриёрнинг хабари келдими?

Комила, менинг кечаю кундуз йиғлашимнинг
сабаби рўзгор ғамларидандир.

Аз назар имрӯз он сарви равонам меравад,
Аз замин то осмон дуди фиғонам меравад.

Ҷар кучо, к-он сарви мавзун азми рафтган мекунад,
Ман ҳам аз худ меравам, гӯё ки чонам меравад.

Дам ба дам сад новаки ҳасрат ба чони хастаам
Аз фироқи он маҳи абрукамонам меравад.

Бс лаби майгуни қонбахши Масеҳъэҷози ӯ,
Сели хун ҳар дам зи чашми хунфишонам меравад.

Шӯхи шахрошӯби ман чо кард дар зери замин,
Мавҷи ашкам аз замин то осмонам меравад.

Ҷар кучо, к-аз партави шамъи қамолат дам задам,
Сӯхтаам, азбаски оташ дар забонам меравад.

Нест осон сайри саҳрои муҳаббат сохтан,
Сабзаҳои теғу ханҷар то миёнам меравад.

Дар муҳаббат булачаб афсонаҳо ангехтам,
Дар ҷаҳон овозаи ин достонам меравад.

Комила, дорам дили пурхун зи бедоди фироқ,
Беқарорам аз ҷаҳон шоҳи ҷаҳонам меравад²⁹.

Мазмуни:

У сарви равоним бугун назаримдан кетаркан, **фигоним**
тутуни ердан то осмонгача ўрлайди.

Ул зебо қомат гўзал қаергаки бормоқчи бўлса, мен ҳам гўё
жоним кетгандай ўзимдан кетаман.

Хаста жонимга камон қош гўзалнинг фироқидан
дам-бадам юз ҳасрат ўқи санчилади.

Унинг Исо мўъжизали жон бағишловчи майтун
лабисиз қон тўкувчи кўзларимдан ҳамиша селдек қон
оқади.

Ҳусни бир шаҳар гавғосига сабабчи бўлувчи
гўзалим ер остига жо бўлди, шунинг учун кўз ёшларим
тўлқинлари ердан осмонгача кўтарилди.

Жамолнинг шамъининг партавидан сўзлаган вақтимда
тилимга ўт кетгандек қуяман.

Муҳаббат саҳросини сайр қилиш осон эмас, унинг
сабзалари гўё ханжар дами каби белгача етади.

Мен муҳаббат йўлида ажойиб афсоналар тўқидим, бу
достоним овозаси бутун оламга тарқалади.

Эй Комила, фироқнинг бедоллигидан юрагим тўла қондир,
Беҳарорлигимнинг сабаби шоҳи жаҳоним бу дунёдан
кетаябди.

Аз бутгаи гул то нахли шамшод,
Чўёни қаддат, эй сарви озод.

Қадди баландат дар боғи хўбӣ
Манзури чашми соҳибдилон бод!

Бсихтиёр аст дил дар хаёлат,
Маҷнуни кўят хайли паризод.

Хат бо ҷамолат нуқсон надорад,
Азбаски дорӣ ҳусни худолод.

Зулфи ту дому холи ту дона,
Мурғи дили ман дар домат афтод.

Ҳар дам нигоҳе бо ғайр кардан,
Ҷоно, ба ошиқ зулм асту бедод.

Дурам фиғандӣ аз бевафой,
Ҳаргиз накардӣ аз Комила ёд.

Мазмуни:

Гул шохидан то шамшод ниҳолитача сенинг қадди-қоматингни орзу қилади.

Гўзаллик боғида баланд бўйинг соҳибдиллар кўзига манзур бўлсин.

Дил хаёлингда беихтиёрдир, паризод гуруҳи сенинг кўйингда мажнундирлар.

Жамолингда мийиқ тукларнинг нуқсони йўқ, чунки сенда худо берган ҳусн бор.

Зулфинг тузоғу холинг донадир, кўнглим қуши сенинг тузоғинга тушди.

Эй жонон, ҳар замон ўзгаларга қараш ошиқларга зулму ситамдир.

Бевафолик билан узоққа ташлаб кетдинг-у ҳаргиз Комилани эсламадинг.

Сарвро дидам, ниҳоли қоматаш омад ба ёд,
Ханда зад хуршеду моҳи талъаташ омад ба ёд.

Шамъро дидам, ки дорад бар сари худ тоҷи зар,
Афсари Чамшед аз кайфияташ омад ба ёд.

Ҳиммати пири муғон аз қайди ғам озод кард,
Дар гирифтורי паноҳи исматаш омад ба ёд.

Шаҳриёри мулкпарвар дар замони адли ӯ
Халқро масрур дидам, шафқаташ омад ба ёд.

Хизмати соқя маро дар анҷуман бисъёр буд,
Чун шудам шодоб, ҳаққи хизматаш омад ба ёд.

Он ки дар ҳангомаи имкон баландовоза буд,
Бар фалак рафтам, чу авчи рифъаташ омад ба ёд.

Чун насозад лидаи ман гирияи беихтиёр
Даври султони Фаридунҳашматаш омад ба ёд.

Буд ширин дар мазоқи ҷони ман шаҳди висол,
Талх шуд ногоҳ, заҳри фурқаташ омад ба ёд.

Комила роъят зи меҳраш бар фалак афроштам,
Офтоби дастгоҳи ҳимматаш омад ба ёд³⁰.

Мазмуни:

Қачон сарвни кўрсам ёр қоматининг ниҳоли ёдимга
келади,
Кўёш каби очиқ чеҳралиги ва ой юзлилиги ёдимга келади.

Шамъни кўрсам бошида олтин тожи бор,
Унинг кайфиятидан Жамшиднинг тожи эсга келди.

Пири муғоннинг ҳиммати банддан озод қилди,
Бу ғамлар гирифторлигида унинг исмат паноҳи эсга тушди.

Мулқпарвар шахриёрнинг адолатлик замонида унинг
марҳамати шафқати билан халқнинг хурсандчиликлари эсга
келди.

Мажлиса менга соқийнинг хизмати кўп эди,
Майдан қониб хурсанд бўлганимда унинг хизмати ёдимга
келади.

У имконият ҳангомасида баланд овоза эди,
Унинг олий мартабалиги эсимга тушса, фалакка чиқиб
кетгим келади.

Кўзларим нима учун ихтиёрсиз йиғламасин,
Чунки Фаридун ҳашаматлик султоннинг даври эсга келади.

Жонимнинг оғзида унинг висолининг асали ширин эди,
Фироқ заҳри эсга келганда бирданига аччиқ бўлди.

Комила сенинг меҳринг байроғини фалакка кўтарди,
Сенинг ҳимматли қудратинг қуёши ёдимга келди.

Дар висолат хотири мо шод бод!
Мурғи дил аз доми ғам озод бод!

Хонаи дил ҷилвагоҳи нози ўст,
То қиёмат ин бино обод бод!

Ишрати ҷовид бар каф доштӣ,
Эй дил, аз базми висолаш ёд бод!

Чашму дил дар домгоҳи бехудӣ
Волаи он сарви ҳуризод бод!

Дар муҳаббат аҷз меояд ба кор,
Хирмани ҳирсу ҳаво барбод бод.

То кашад бори маломатро ба дўш,
Бо заифон аз ғамат имдод бод!

Дар дили шаб нола кардам Комила,
Дар хаёлат ҳар чи бодобод бод!

Мазмуни:

Висолингда хотиримиз шод бўлсин, у кўнгил
қуши ҳам бандидан озод бўлсин.

Дил уйи унинг нози жилвагоҳидир, бу дил уйи
қийматгача обод бўлсин.

Эй дил, абадий айш-ишрат қўлингда эди, унинг
висоли базмини эслаш керак.

Кўз ва кўнгил беҳудлик асоратида у ҳурнафаслик
сарвининг гирифтори бўлсин.

Муҳаббат йўлида ожизлик иш беради, ҳирсу манманлик
хирмони соврилсин.

Маломат юкини кўтариш учун заифларга сенинг
ғамингдан мадад бўлсин.

Мен Комила, кечалари дилдан нолалар қиламан
Хаёлингга нималар келса келаверсин.

Дил, ки қоми шароб меҳоҳад,
Заррасон офтоб меҳоҳад.

Хӯрда аз мавҷи ашк соғари май,
Аз дили худ кабоб меҳоҳад.

Соқие, май бидеҳ, ки синаи ман,
Оташе дорад, об меҳоҳад.

Дил муқими ҳарими дарғаҳи ўст,
Лаҳзае фатҳи боб меҳоҳад.

Дили маҳзун саволи бўса намуд,
Аз лаби ў ҷавоб меҳоҳад.

Хез, машшота, шона бар сар зан,
Зулфи ў печутоб меҳоҳад.

Ҳар дуое, ки кард дар ҳақи ёр,
Комила мустаҷоб меҳоҳад.

Мазмуни:

Кўнгил шароб жомини истайди, у зарра каби офтобни истайди.

Кўз ёшим тўлқинларидан май ичганман, ўз дилимдан кабоб истайман.

Эй соқий, май бер, чунки юрагим ёнади, сув истайди.

Кўнгил унинг даргоҳи ҳарамида муқимдир, бир лаҳза дарвозаларнинг очилишини истайди.

Бу маҳзун кўнгил бўса сўрайди, унинг лабидан жавоб истайди.

Эй пардозчи, ўрнингдан тур (севгилимнинг) сочларини тара, унинг зулфи буралишни хоҳлайди.

Ёр ҳақиға ҳар қандай дуо қилган бўлса,
Комила, унинг ижобат бўлишини истайди.

ҚАСИДА

Чун нолаам чуне барояд зи банд-банд.
Дар ҳаҷри шаҳриёри ҷаҳондори хушманд.

Дар ҷустуҷӯи васли ту умрест меравад,
Шаб сайри моҳ хисрави хуршедро саманд.

Гирам, ки ҳаст пояи қудрат фарози чарх,
Бодо ҳамеша рутбаи ҷоҳат аз он баланд.

Аз хони даъвати ту ба танг омада замин,
Ҳатто, ки сокинони сипеҳранд баҳраманд.

Аз савлати ту дасти такалум дар остин,
Шер аз чи зӯр бошад мӯр бувад нажанд.

Азми рамими мурдаи садсоларо ба лутф,
Эҳё кунад Масеҳи лабат гоҳи нӯшханд.

Хонанд азиз сари туро бо ҳадеви Рум,
Хурду бузурги мардуми Тӯрони арҷманд.

Фармонбарон аз нақҳати қабзаҳои теғ,
Ромишгарони базми ту тори рағи каманд.

Хонанд аз он халифатуллоҳ илму ақл,
Онро шудӣ санад туву инро шудӣ сипанд.

Бар тарфи боргоҳи Сикандарнишони ту,
Биншаста саркашони вилоят ниёзманд.

Рӯ даст 3-оташи ғазаб талху тира рӯй,
Хасмон чу дуд аз раҳи равзан бадар раванд.

Гирам ба мадҳи шоҳ рафиқон сафинаанд,
Ман зарврақам ба паҳлӯи ёрони хушманд.

Мамнун шуд аз кафи карамат ҳар ки дархураст,
Дар бахшиши ту чеҳракушо нест чуну чанд.

Аз тунги шаккарат мағасонро гурез нест,
Ин қандхўрагон натавонанд хўрд қанд.

Шоҳо, худойро мағузoram ба ҳоли хеш,
Дар ташти хоки тира ҷаҳду давам аз сипанд.

Мондй зи ҳамъинони худ имрӯз Комила,
Ҳаргиз нашуд, ки тавсани табъат шавад раванд.

Мазмуни:

Оқил жаҳондор шаҳриёрим ҳажрида най каби
банд-бандимдан нолалар чиқади.

Висолингни излаб умрбод айланмоқда,
Тунда осмондаги ой, қуёш шоҳнинг саманидидир (оти).

Дейлик, куч ва қудрат осмонга юксалса
мартабанг даражаси доимо ундан баланд бўлади.

Ёзган дастурхонинг ерга сиғмайди,
Ҳатто осмонда яшовчилар ҳам ундан баҳраманд.

Сенинг савлатингга яраша мақтолмай тил лол,
Шер нима учун зўрлигига қарамасдан чумолидан енгилди.

Юз йиллик чириган мурдани Масиҳодек
лабинг кулган чоғда тирилтирди.

Сенинг бошингни Рум подшоҳидек азиз билишиб
Турон элининг катта-кичиги қадрлади.

Хушбўй ханжар сопи итоатингдагилар қўлида
Базмингда куйчилар бошларни тузоғига илинтирди.

Ул худонинг халифасидан ақлу илм ўқийдилар,
Унга сен далилу исбот, бунга исириқ бўлдинг.

Искандар қасри тарафида сенинг нишонанг
ўлка қайсарлари қаршингда ёлбориб ўлтирибди.

Кўлингда ва юзингда ғазаб оловини кўриб,
Душманларинг тутундек тешиқларга ўзини уради.

Олий шоҳ мадҳида дўстлар кемадир,
Мен ақлли дўстларнинг ёнида қайиқман.

Дуч келганни кароматингдан баҳраманд этавердинг
Сен эҳсон этарда неча, қанча, демайсан.

Сенинг шакар лабингга ёпишган пашшалардан нажот йўқ,
Бу қандхўрлар қанд ея олмай қолдилар.

Шоҳим, худо ҳақи, ўзимни ўз ҳолимга қўймасман,
Қора тупроқли лаганда (дунё) югуриб-елишим исириқ
учундир.

Бугун тенгдошларингдан ажралиб қолдинг, Комила,
Табъинг тулпори ҳаргиз чопқир бўлмади.

Шайхи кибор зубдаи оли расул буд,
Рахти сафар кашид сӯи чаннати хулуд.

Дар тангнои олами имкон ба чидду чаҳд,
Иршоди роҳи толиби даргоҳ менамуд.

Анвои илмро шуда мустачмаи камол,
Ҳам муттасиф ба ҳилму ҳаёву сахо вучуд.

Султони тахти мағриқолло буд, лек
Карда либоси факр ба бар рақс менамуд.

Рӯзона дарси панди ҳидоятшиор дошт,
Шабҳои тор ҳам ба қиёмат асту дар сучуд.

Соҳибдиле дид аён бетааммуле,
Тимсол ҳар, чи ҳаст дар оинаи шухуд.

Як кас набуд санги маломат ба ў назад,
Фарде набуд дасти тааддӣ бар ў насуд.

Бо ин ҳама адоват арбоби ҳуққакин,
Аз ҷустуҷӯи силсила як дам намеғунуд.

Аз баски дошт ҳиммати олия бо ибтиҳо,
Бо мухлисон даре зи зуҳуроти ҳақ кушуд.

Шабҳо зи дасти қудрати сайёди бедаранг,
Дилҳои мӯминони худочӯйро рабуд.

Халқ на гӯшу буй хуш афканда дар чаҳон,
Дар равзаи мунаввари атр карда дуд.

Тарихи соли фавт рақам кард, Комила,
Қутби машойиху уламо буд, рафт зуд.

Мазмуни:

Улуғ шайх асли пайғамбарзода эди,
Жаннат сари сафарга отланди.

Бу оламда имкони борича интилиб
даргоҳида тўғри йўл изловчи раҳнамо эди.

Кўп илмларни эгаллаб камолга етди,
эзгу ҳолати билан вужудини ҳаё ва эҳсон нури чулғади.

Мағриқоллаҳ тахтининг султони эди, лекин
дарвешлар либосини кийиб ўйинга тушарди.

Кундузлари раҳнамолик этиб насиҳатдан дарс берар эди,
Қоронғу тунлар охиратини ўйлаб сажда қиларди.

Бир пок дил илоҳий нур билан ҳар нима бўлса,
унинг тимсолини шаҳодат кўзгусида аён кўрди.

Унга маломатдан тош отмаган бирор одам ва
зулм қўлини чўзмаган бирор кимса қолмади.

Шунча адоватга қарамай хуққакин арбоб
шажара излаб бир лаҳза ҳам ухламас эди.

Чунки жуда баланд ҳимматли эди,
Мухлисларига ҳақ эшигини ошкор очиб берди.

Кечалар аёвсиз қудратли сайёднинг чечан қўли билан
художўй мўминлар кўнглини овларди.

Халқ жаҳондан на хушбўй ҳиллаб яхши гап эшпитди,
Чароғон қабрида атр тутуни анқиди.

Вафоти тарихи (санаси)ни Комила рақам қилди,
Машойих ва уламо қутби (яъни сарвари) тез кетди.

Сад шукр ба даври Хони довар,
Осуда бувад замона яксар.

Эй довари долдас ту дори,
Хосияти давлати Сикандар.

Дигар набувад ба мулки олам,
Мисли ту шаҳи замонапарвар.

Бинишаста ту бар сарири давлат,
Шоҳон сари худ фиканда бар дар.

Хоқон ба ту офарин намуда,
Меҳри ту ба чон гузида қайсар.

Ҳар тораки фарқи шаҳриёрон,
Нақши қадами ту гашта афсар.

Иксир зи хоки остонат,
Чӯшида ба чои чашмаи зар.

Аз меҳри ту фош субҳи давлат,
Ва-з моҳи рухат қаҳон мунаввар.

Хонро ба дуои Комила бод,
Ильёс муъину Хизр ёвар.

Мазмуни:

Юз шуқр адолатли Хон даврида
бошдан оёқ замона осудади.

Эй адолатли ҳакам (қози) сенда
Искандар давлатининг хосияти бордир.

Сен каби замона (эл) парвар шоҳ
Жаҳон мулкида бошқа бўлмайди.

Сен давлат тахтида ўлтирганингда
Шоҳлар эшигинга бош эгадилар.

Хонлар сенга офаринлар айтадилар,
Қайсар подшоси сенинг мэхрингни
жондан асрайди.

Сенинг қадамингнинг нақшини
Шаҳриёрлар бошига тож қиладилар.

Сенинг остонанг тупроғида иксир
олтин булоқ ўрнида қайнаб ётибди.

Сенинг куёпингдан давлат тонги ёришиб,
Ой юзингдан жаҳон мунаввар бўлди.

Комиланинг дуоси билан Хонга
Ильёс пайғамбар ёру Хизр мадалкор бўлсин.

Он к-ў зи чўби хушк барорад гули самар,
Орад зи абр қозибай сунъи ў матар.

Бахшад шифо зи лутф алилони боғро,
Баҳраёбон номия бахшад димоғи тар.

Аз нури сунъи ом қунад партави ҳаёт,
Руҳи дамида боз дамад бар тани шаҷар.

Аҳмад ҳабиби ў ки бар мероҷ гуфтугў,
Бар авҷи наъти ў нарасад тоири назар.

Он навбаҳори хулд, ки боғи ҳамебарӣ,
Дорад зи ранги орази ў нақҳати дигар.

Бар андалебе нотика фарзаст ин наво,
Салли илоҳе анта алассаидал башар.

Сиддиқи Акбар он, ки ба тасдиқи кирдикор,
Оли расида рутбааш аз ҷумлаи баптар.

Шери Худо Аля, ки ба дасти диловарӣ,
Теғаш ба ҷони хасм зада оташи хатар.

Аз баҳри қатли зумраи куффор дам-бадам,
Аз қабза баста ханҷари бедоли ў камар.

Дорад ба дил муҳаббати он сарварони дин,
Афкан ба сўи Комила, аз лутф як назар.

Мазмуни:

Улким қуруқ ёғочдан мева гулини чиқаргай,
Булутдан санъат билан ёмғирлар келтиргай.

Лутф билан боғдаги касалларга шифо бағишлайди,
Одамлар димоғини ўсимликлар исидан яшнатгай.

Унинг жилваси ҳаёт нурларини сочса,
Унинг нурларидан хазон бўлган дарахтга яна жон киргай.

Унинг дўсти Аҳмад пайғамбар Аллоҳ билан гаплашганда
Унинг эзгу хислатлари таърифига кўкда қуш етолмагай.

Ул жаннат навбаҳорини боққа олиб борганингда
Унинг юзлари рангидан ўзгача хушбўй таралгай.

Нотика булбулга бу навони қуйламоғи фарздир
Худога тиловат қил, чунки сен башариятга раҳнамосан.

Сиддиқ Акбар ўзининг яхши ишлари туфайли,
Жумлаи башардан унинг мартабаси олий бўлди.

Ҳазрат Али худонинг шери ки, мардона қўлидаги қиличи
билан душманнинг жонига қирғин оловини сочди.

Кофирларни дам-бадам қатл этавериш учун
унинг қўлида аёвсиз ханжар шай турарди.

Кўнглида дин пешволарига нисбатан муҳаббат бўлган,
Комила томонга эҳсон айлаб, лутф билан бир назар
ташлагин.

Чашми бақо чи дорем аз чархи кинапарвар,
Бошад чароғи ҳастӣ дар раҳгузори сарсар.

Шоҳи қаҳон Умаршаҳ, к-аз гирудори ҳашмат,
Султони Руму Чинаш будӣ камина чокар.

Бар беҳи вучудаш чун зад аҷал шабехун,
Не мулк шод бакораш не иззу қоҳ ёвар.

Пӯшид чашм сад шукр, к-аз баъди ӯ дар айём,
Шуд нури дидаи ӯ имруз зеби манзар.

Ёри вафо пазираш, к-андар сипеҳри иззат,
Баҳри ризои ӯ буд пайваста меҳрпарвар.

Дар масчиду мадорис з-аҳли улуму зуҳҳод,
Кори савоб фармуд бар турбаташ муқаррар.

Тоқу равоқҳо кард таъмир бар мазораш,
К-аз рифъати бино буд бар чарх соягустар.

Бар Каъбаи вафояш бастам вазири эҳром,
Тавфи мазори покаш то кард дам муяссар.

Дидам чу дар заминаш оҳам бар осмон шуд,
Азбаски ёдам омад он офтоби кишвар.

Лавҳи мазори ӯро нодида доғ будам,
Доғам фузуд бар доғ чун дидамаш саросар.

Дишаб навишта будам тарихи доғи гурде
Имрӯз боз дидам гуфтам ки доғи дигар*.

* Таҳаллусли байти йўқ.

Мазмуни:

Бу адоватли дунёдан кўзим нима ҳам кута оларди,
Борлиқ бошдан-оёқ унинг шамолидан ўчди.

Жаҳон шоҳи Умарбек ҳашаматли ҳукмдор эди,
Рум ва Чин султонлари унинг оддий хизматкорларидай эди.

Вужуд япроғига ногаҳон ажал шамоли ҳужум қилди,
Уни на тахту тожу на мулки асраб қолаолмади.

Кўзларини юмди, юз шукрки ундан кейин оламда
унинг кўзининг нуридийдаси бугун саройнинг безаги
бўлди.

Вафодор ёри иззат кўкида сийланмоқда, унинг
кўнглини овлаш учун меҳр кўёши нурини сочмоқда.

Масжид ва мадрасалардан зоҳид ва олимлар унинг
мақбарасида савоб учун тиловат қилишябди.

Мазори узра қаср равоқлари таъмир этилиб, унинг
биноси баландлигидан осмонни соя қоплади.

Унинг вафоси эҳромига вазири бўлиб бордим, пок
мазорини тавоф қилиш менга муяссар бўлди.

Унинг мазори лавҳини кўролмай доғда эдим, уни
бошдан-оёқ кўриб яна доғим ошиб кетди.

Ўтган кеча бир паҳлавон доғи тарихини ёзиб ўлтирган
эдим,
Лекин бугун уни кўрганимдан яна дардим янгиланди.

62
ҚАСИДА

Зи гулгашти ин гулшани бемадор,
Надорам шакебе чу боди баҳор.

Чу лола дилам доғи савдои ишқ,
Чу гул кисватам чок аз дасти хор.

Чу сунбул саропо парешониям,
Чу наргис ҳама дидаи интизор.

Чу гунча ману сина пур зи хун,
Чу шабнам ману дидаи ашкбор.

Ки имрӯз айём дурам фиканд,
Аз он қачқулаҳ, хисрави тоҷдор.

Муҳити қарам ҳазрати шаҳ Умар,
Ки баҳр аз кафи ҷуди ӯ шармсор.

Чи шаҳ онки ҷўшад замони хиром,
Зи гарди раҳаш ҷавҳари обдор.

Ба ҷашми ҷаҳон партави нури хусн,
Чу хуршед аз рӯи ӯ ошкор.

Иморат зи неруи ӯ сарфароз,
Наҷобат зи имлоди ӯ комгор.

Шуди даҳр ҳайрон чу ҷашми рикоб,
Чу бар асп мегашт он шаҳсавор.

Зи сумми сутурони хайлу хашам,
Замин чун фалак мешуди беқарор.

Ду ҷашми аду буд дар рӯзи ҷанг,
Ба нўги синонаш яке ҳалқадор.

Зи Фарғона то ҳадди Руму Хитой,
Шуда ҳукмрону шуда комгор.

Басе шаҳру бас масчиду мадраса,
Ки гарлид аз чули ӯ зарнигор.

Ба иқлимгирию ҷанг овари,
Падар то падар хусрави тоҷдор.

Лабашро зи бас ханда зебанда буд,
Гулаш дӯхт лаб ҷои сӯзан зи хор.

Ба ҷое, ки мскард сарваш хиром,
Раҳи кабк бар дида мезад губор.

Намуда ба имои лутфи сухан,
Дили халқро сайд он дилшикор.

Зи рангинии маҷлиси манзараш,
Зимистон шуда рашки фасли баҳор.

Басе шоҳ битгашт чун ӯ намонд,
Зи таснифи шеърӯ сухан ёдгор.

На Чамшид диду на Доро, на Кай,
Чунон давлату ҳашмату гирудор.

Кунун ончунон шоҳи олишукӯҳ,
Набинад дигар дидаи рӯзгор.

Ману шукри баҳте, ки аз баъди ӯ,
Шуда нури чашмаш ба маснад савор.

Илоҳӣ, ки иқбол дар пойи ӯ
Чу чашми рикобаш бувад пойдор.

Бувад давлати ман чунун Комила,
Фуломам ба он хонадони кибор.

Мазмуни:

Бу бемадорликда эрта баҳор шамолидек,
гулшанни сайр этиб юришга тоқатим йўқ.

Севги савдосидан лоладек дилим доғ,
гулдек қўйлагим тикондан чок бўлган.

Сунбулдек бошдан-оёқ паришонман,
наргисдек кўларим доим интизордир.

Гунчадек кўксим қонга ғарқ эрур,
шабнамдек кўзимдан ёшим шашқатордир.

У кулоҳини қийшиқ кийган тождор шоҳим
мендан бутун узоқлашди.

Ҳазрати Умаршоҳ саховат уммони эди,
денгиз унинг эҳсони қўлидан уялиб қолди.

Ул не шоҳдурки, хиром айлаб юрган чоғида
йўл гардидан ноёб гавҳарлар уфургай.

Унинг хусни шўъласидан бутун жаҳон кўзи
қуёшга ўшаб ошкор бўлди.

Амирлик, яъни эл-уруғ унинг қудратидан юксалиб,
улуғворлигидан муродига етди.

У шоҳ от миниб кезган чоғида
узанги кўзидек олам ҳайрон эди.

Туялар туёғидан, суворийлар ҳайбатидан
замин осмондек беқарор эди.

Жанг кунида душманнинг икки кўзи халқалек
найзаси учига илинар эди.

Фарғонадан то Руму Хитойгача ҳукмрон бўлиб
саодатга эришди.

Кўп шаҳар ва масжиду мадрасалар
унинг саховатидан зар нақшлар билан зийнатланди.

Жаҳонгирлик ҳамда жангаворликда ота-боболари
ҳам шундай тождор шоҳлар эдилар.

Лабига табассум жуда ярашади, гул
юзларида тикан йўқ эди.

Қаерга хиром айлаб борса сарв қомати,
какликдек йўлидан кўзларга ғубор етарди.

Бир имо билан гўзал сўзлар айтиб,
бир йўла халойиқ кўнглини овлар эди.

Ранг-баранг базмининг турланишидан қишга
баҳорнинг ҳасади келарди.

Жуда кўп шоҳлар ўтди, лекин улардан ҳеч бири
чиройли сўз айтишда ҳеч қандай ёдгор қолдирмади.

На Жамшид, на Доро, на Кайковус
бундай ҳашамату давлатни кўрмаган эдилар.

Наҳотки шунча олий шавкатли шоҳ
энди ёруғ оламни кўра олмаса.

Ундан кейин нури дийдаси тахтга мингани учун
бу бахтга мен шукрона қиламан.

Илоҳо, унинг иқболи оёғидаги узангисидек мустаҳкам
бўлсин!

Комила менинг бахтим шулдирки, ул буюк
хонадонда қулдирман.

Дар вафоти хисрави Чамиқтидор,
Гашт ғавғои қиёмат ошкор.

Рафт шоҳи ҷаҳон дар мотамаш,
Дўстон ошуфтаҳолу дилфигор.

То қиёмат кай равад аз чони ман,
Ҳасрати Саййид Умархон шаҳриёр.

Адлу инсофаш мадори мулк буд,
Рахт барбаст аз ҷаҳони бемадор.

Шуд ба зери хок беному нишон,
Буд дар олам амири номдор.

Рафт он хуршеди тобон аз назар,
Дўстон ҳар сў парешон зарравор.

Сарвинози ман ҷавон рафт аз ҷаҳон,
Шуд хазон айшам ба ҳангоми баҳор.

Аз забони халқ борони луо,
То қиёмат бод бар хокаш нисор.

Гавҳари шаҳвор дар баҳри карам,
Монд з-он дурри киromя ёлгор.

Шукр, к-аз рухсори он бадри мунир,
Боз равшан шуд чароғи рўзгор.

Нури чашми хусрави соҳибқирон,
Бод ўро бахту давлат пойдор.

Рўи ў якбор дидан орзуст,
Ҳастам аз лутфи худо уммедвор.

Пеши абрўи ҳилолаш моҳи нав,
Чанд менозад ба ҳусни мустаор.

Ҳарчи бошад дар кафи мо аз дуо,
Бод бар руҳи равони ӯ нисор.

Ин бувад, ё раб, дуои Комила,
Ҳоҷати ин мустамандонро барор.

Мазмуни:

Жамшиддек қудратли подшоҳ вафотида
қиёмат гавғоси ошкор бўлди.

Ул жаҳон шоҳи кетиб унинг мотамида
дўстларининг ғамдан юраклари қон бўлди.

Саййид Умархон шаҳриёрнинг ҳасрати
қиёматгача жону танимдан кетмагай.

Адолат ва инсофдан юрт обод бўлиб,
ўткинчи дунёни тарк этди.

Беному нишон тупроқ ичра яширинди,
вахоланки оламда ул номдор амир эли.

Ул чарақлаган қуёшдек кўздан ғойиб бўлгач,
дўстлари ҳар томонга заррадек тўзиб кетди.

Жаҳондан севгилим навқирон кетди,
ҳаётим баҳори хазон бўлди.

Халқининг тилидан дуолар ёмғирдек
қиёматгача унинг ҳаққига ёққай.

Худонинг инояти билан ул азиз дурдан
шоҳона гавҳар ёдгор қолди.

Шукрким, ул чароғон ой шўъласидан нур эмиб
яна бу рўзгор чироғи равшан бўлди.

Соҳибқирон подшоҳнинг кўз нури-
ўғлининг бахту давлати абадий бўлсин.

Худонинг лутфидан умид қиламанки, унинг
юзини яна бир бор кўрсам.

Унинг ҳилол қошлари олдида янги ой ҳар қанча
фаҳрланмасин у ўткинчидир.

Кафтимизда ҳар неки дуойимиз бўлса
унинг барҳаётлиги учун нисор бўлсин.

Комиланинг дуоси шулким, эй худо,
бечораларнинг ҳожатини раво қил!

Орзӯ дорам, ки раҳ ёбам ба сӯи шаҳриёр,
Дидае дорам, бувад муштоқи рӯи шаҳриёр.

Раҳм кун, ё раб, ба ҳоли ман, ки дар рӯзи фироқ,
Меҳӯрам хуноби дил дар орзуи шаҳриёр.

Медавад боли сабо умрест дар ҳар бўстон,
То биёбад аз қучо осори бўи шаҳриёр.

Зери дасти миннати кӯҳлулҷавоҳир нестам,
Тӯғиё дорам ба чашм аз хоки кӯи шаҳриёр.

Гоҳи фурсат Комила ҳоли дили ғампарварон,
Гоҳ истиғно қунад нозам ба ҳӯи шаҳриёр³¹.

Мазмуни:

Шаҳриёр томонга йўл топмоқ-менга орзудир,
шундай кўзим борки, у ҳам шаҳриёр муштоқидир.

Эй тангри, шаҳриёрим орзусида ҳар куни юрак қонин
ичаётганимга раҳминг келсин!

Шаҳриёр бўйининг асари қаердан келар экан деб, тонг
шамоли сингари бир умр ҳар бўстонда югураман.

Мен жавоҳир сурмаси миннати тортмайман, шаҳриёр
кўйининг туфроғидан кўзимда сурма бор.

Гоҳ-гоҳда Комиланинг ғампарвар дилининг ҳолини
сўрайман, гоҳ истиғно қилиб, шаҳриёрнинг талабига
ноз қиламан.

Ёр аз ман чеҳра пинҳон кард боз,
Дарди ҳичрон ғорати чон кард боз.

Рафт он ороми чон, ушшоқро
Мубталои дарди ҳичрон кард боз.

Доманафшон рафт аз боғи қаҳон,
Зулфи сунбулро парешон кард боз.

Дил, ки аз савдои ишқ осуда буд,
Дар муҳаббат доғ сомон кард боз.

Ёр муштоқи ҳилоли идро,
Гушаи абру намоён кард боз.

Рӯзи ҳичрон ваъдаи дидор дод,
Кор мушқил буд, осон кард боз.

Дил зи доғи ҳаҷр аз хуни чигар,
Лола чиду гул ба домон кард боз.

Ҷони саргардон ба саҳрои фироқ
Чун ҷарас фарёду афғон кард боз.

Ишқ расво кард Мачнуни туро
Азми саҳрову биёбон кард боз.

Дар фироқат сӯхт ҷони Комила,
Шиква аз бедоди ҳичрон кард боз³².

Мазмуни:

Ёрим яна мендан юзини яширди,
айрилиқ дарди яна жонимга ҳужум қилди.

У оромижон кетиб ошиқларини яна
айрилиқ дардига мубтало қилди.

Сунбул сочларини паришон қилиб
бу жаҳон боғидан этагини қоқиб кетди.

Кўнгил ишқ савдосидан хотиржам эди,
яна у муҳаббат доғини бир жойга йиғди.

Ёр ҳайитдаги янги ойга муштоқ бўлганлардек
қошини сал кўрсатди-ю яна кетди.

Айрилиқ кунлари дийдор ваъдасини қилди,
иш мушқил эди, яна осон қилиб кетди.

Кўнгил ҳажр доғи билан жигар қонидан
этагига яна лола ва гул терди.

Фироқ саҳросида бу саргардон жон,
худди карвон кўнғироғидек яна фарёд қилди.

Ишқ сенинг Мажнунингни расво қилди,
яна саҳроу биёбонларга йўл тутди.

Сенинг фироқингда Комиланинг жони куйди,
у яна ҳижрон зулмидан шикоятлар қилди.

Чу ҳарфи марҳаматам гуфт он бути танноз,
 Маро зи файзи тараб умри рафта омад боз.

Ба хатам мақтаи анҷом тай намегардад,
 Чи нома аст, ки дар ҳаҷр кардаам оғоз.

Зи фикри орази гулуни ӯ ба машқи хаёл,
 Ҳарими синаи мо гаштааст гулшани роз.

Чи мочарост дар ин ҷо миёни аҷзу ғурур,
 Ки мо тамои ниёзему ӯ саропо ноз?

Гудози ишқи ту аз баски ишратафрӯз аст,
 Басони памъ бувад тифли апкам отапбоз.

Баҳор сар ба гиребони ғунча медӯзад,
 Агар зи ноз шавад сарви ман чаманпардоз.

Ба шӯри ҷазбаи шавқе, ки меравад аз худ,
 Ки ҳамчу ранг кунад узв-узви ман парвоз.

Ба аҷзи Комила ушшоқ кай шавад мақбул,
 Магар ба қиблаи абрӯи ӯ кунанд намоз³³.

Мазмуни:

У гўзал менга марҳамат сўзини айтган он, бу
хурсандчилик файзидан кетган умрим қайтиб келди.

Бу қандай номадирки, айрилиқда уни бошлаган
эдим, охирига етмайди.

Хаёл машқи билан унинг гулранг юзининг фикрида
сыйнамиз хилватхонаси сирлар гулшани бўлди.

Ожизлар билан мағрурлик ўртасида бу нима жанжалки,
бизнинг ҳамма бору йўғимиз ниёз, у эса, бошдан-оёқ
ноздир.

Сенинг ишқинг айшу ишратини ёритувчиси бўлганидан
қўзимизнинг ёши худди шамъга ўхшаган ўт ўйновчидир.

Агар сарвим баҳорда чаманга пардоз берса гунча
бошини ёқасига яширади.

Мен ичимдаги тўлқинларимни ҳатто беҳушлик даражасига
боришгача яшира оламан, рангга ўхшаб менинг
банд-бандларим осмонга парвоз қилади.

Комиланинг ошиқлиги қачон мақбул бўларкин?
Ёки унинг қоши меҳробига ибодат қилсаммикин?

Эй сарви равони гулшани ноз,
Хусни ту баҳори гулшани роз.

Аз дарди ғами ту мустамамдам,
Як раҳ назаре ба сӯи ман соз.

Эй ёр, макун маро фаромӯш,
Ҳарчанд шудӣ ба ғайр дамсоз.

Шояд, ки ду бора боз ой,
Монда ба раҳат ду чашми ман боз.

Бошад паи куштағони ишқат,
Лаъли ту Масеҳи ханда эъҷоз.

Рӯзе, ки зи хоки ман гузаштӣ,
Гардид губори ман сарафроз.

Мурғи дили ман ба ёди васлат,
Дорад ба ҳавои шавқ парвоз.

Анҷом нашуд ба чуз пушаймон,
Ҳар кор, ки бе ту кардам оғоз.

Чун Комила барфурӯз оҳе,
Дар хирмани чарх оташ андоз.

Мазмуни:

Эй ноз гулшанининг сарви равони, ҳуснинг сирлар
гулшанининг баҳоридир.

Сенинг гаминг дардидан гамгиндурман, мен томонга
бир йўл назар ташла.

Эй ёр, бошқалар билан ҳарчанд улфат бўлсанг ҳам,
мени ёдингдан чиқарма.

Шояд яна иккинчи мартаба келсанг, сенинг йўлингга
икки кўзим интизор бўлиб қолган.

Сенинг ишқингда ўлганлар учун лабинг кулгиси
мўъжизалик Исо бўлармикан?

Сен тупроғимдан ўтган кунинг менинг губорим
сарафроз бўлди.

Кўнглим қуши сенинг васлинг ёди билан ишқинг
ҳавосида парвоз қилали.

Сенсиз бошлаган ҳар бир ишимнинг охири
пушаймондан бошқа бўлмади.

Эй Комила, бир оҳ ургинки, ундан чарх
хирманига ўт тушсин.

Дод аз дасти чархи шўъбадабоз,
Турфа дунпарвар асту сифланавоз.

Медиҳад халқро ба ваъда фиреб,
Ҳаст афсонаҳояш афсунсоз.

Ҳар кӣ дар маҳфили чаҳон омад,
Ёфт сар то қадам чу шамъ гудоз.

Базми олам кафили фурсат нест,
Шамъсон гардиши ҳавас мафароз.

Сарви озоди боғи истиғноб,
Он ки бошад ба ростӣ мумтоз.

Аз Ироқ омадам ба сӯи Аҷам,
Аз Нишопур рафтаам ба Ҳичоз.

Нигаҳаш кушт Комила, лаълаш-
Хандае кард-зинда гаштам боз³⁴.

Мазмуни:

Шу найрангбоз фалакнинг дастидан додки, ярамасларни парвариш қилувчи ва пастрларни сийловчидир.

Халқларни ваъда билан алдайди,
унинг афсоналари сеҳр ва найрангдир.

Ҳар ким жаҳон мажлисига келса,
бошдан оёқ шамъдек қуяди.

Жаҳоннинг базми фурсатга кафил эмас,
шамъга ўхшаб ҳавас гарданини чўзаверма.

Кимки тўғрилиқда танилган бўлса,
у нафси тиймоқ боғининг сарви озодидир.

Ироқдан Ажамга келдим,
Нипшопурдан Ҳижозга бордим.

Комила, унинг нигоҳи ўлдирди,
Лаби кулди-ю мен яна тирилдим.

Он парипайкар ба азми чилва чавлон кард боз,
 Дидаи аҳбобро з-он чилва ҳайрон кард боз.

Аз наёми ноз шамшери тағофул баркашид,
 Хоки майдонро зи ҳуни ман гулистон кард боз.

Дар ҳавои иштиёқат шамъсон Маҷнунӣ ман,
 Заҳми дилро нусхаи чоки гиребон кард боз.

Рехт ҳуни халқу пинҳон шуд зи майдон он парӣ,
 Ошиқонро мубталои доғи ҳичрон кард боз.

Карда будам дар фазои дил иморат аз вафо,
 Сели ашкам тохтан оварду вайрон кард боз.

Зулмати шомӣ фироқи дӯстон омад ба ёд,
 Пиразоли осмон гесӯ парешон кард боз.

Аз тамошоӣ ҷамолат сайри гулшан доштам,
 Бету дар чашмам ҳучуми гиръя тӯфон кард боз.

Сӯхт раҳти ҳастию маъмураи дил шуд хароб,
 Ашқу оҳам бе ту кори барқу борон кард боз.

Комила, омад ба ёдам оташин рухсорое
 Дар шабистони хаёл ашкам чароғон кард боз³⁵.

Мазмуни:

У парипайкар яна жавлон уриб жилва қилмоққа бошлади, дўстлар кўзини у жилва билан ҳайрон қилди.

Тағофул шамширини ноз қинидан суғуриб, майдон тупроғини қонимдан яна гулистон қилди.

Менинг мажнуним (дилим) сенинг иштиёқинг ҳавосида яна кўнғил захмини ёқаси чок шамъга ўхшатди.

У пари халқ қонини тўкди-ю, майдондан пинҳон бўлди, ошиқларни яна ҳижрон доғига мубтало қилди.

Мен дил майдонида вафодан иморат қилган эдим, ёшим сели бостириб келди-ю, у бинони яна вайрон қилди.

Дўстлар фироқининг қора шоми ёдга келди, осмоннинг қари кампири яна зулфларини ёйдими?

Мен жамолингни томоша қилиш учун гулшанда сайр этмоқчи эдим, сенсиз кўзимда йиғининг ҳужуми яна
тўфон қилди.

Борлиқ кўч-кўрони куйди, кўнғил иморати хароб бўлди сенсиз оҳим билан кўз ёшим яшин ва ёмғирнинг
ишини қилди.

Комила бир отагин юз эсимга тушиб, хаёл шабистонида кўз ёшимни яна чароғон қилди.

Дило, ба ишқи бутон толиби вафо мебош,
 Ҳамеша бар дари аҳли вафо гадо мебош.

Хуш аст шеваи бегонагӣ зи бедардон,
 Ба ҳар диле, ки бувад дард, ошно мебош.

Зи куштағони муҳаббат нишон агар хоҳӣ,
 Ба тавфи хоки шаҳидони Қарбало мебош.

Агар ту салтанати ҳар ду кавн мехоҳӣ,
 Ба кӯи ишқи париталъатон гадо мебош.

Машав мусоҳиби аҳли ғурур бар ҳама ҳол,
 Нишин ба бесарупоён, зи худ фано мебош.

Бар ҳар кучо, ки равӣ, ҳусни ёр дар назар аст,
 Кушой чашми яқин, толиби худо мебош.

Вафо шукуфта гули гулшани муҳаббати ўст,
 Ҳамеша Комила дар маърази вафо мебош³⁶.

Мазмуни:

Эй кўнгил, гўзаллар ишқида вафо талаб бўл, вафо
аҳлларининг эшигида ҳамиша гадо бўл.

Бедардлардан бегона бўлмоқ яхшироқдир, ҳар бир
кўнгилда дард бўлса, ўшанга ошно бўл!

Муҳаббат қурбонларидан нишон истасанг,
Қарбало тупроғи зиёратига бор.

Агар икки жаҳон султонлигини истасанг, пари
чеҳралар ишқи кўйида девона бўл.

Ҳеч вақт мағрур кишилар билан ҳамсуҳбат бўлма,
кўрпачада ўлтиргину ҳаммадан пастда бўлиб ўзингдан фано
бўлгин.

Қаерга борсанг, ёрнинг ҳусни кўз олдингда турибди,
ишонч кўзини очгину тангрини талаб қилувчи бўл!

Унинг муҳаббат гулшанининг гули вафо билан очилгандир,
Комила, вафо ҳар доим сенинг шиоринг бўлсин!

Он парипайкар надорад майли улфат бо манаш,
Гар бимирам з-ин таманно, хуни ман дар гарданаш.

Ҳар кӣ бо ёди хиромаш меравад аз хештан,
Нест осон бо ду сад афсун бо худ оварданаш.

Бар дил аз тири ҳаводис нест ташвиши газанд,
Заҳми новақҳои мижғони ту бошад ҷавшанаш.

Кушт абрӯяш ба шамшери ишорат, баски буд
Дил ба хун ғалтидани найранги ҷашми пурфанаш.

З-ин гулистон рангу бӯи сарв натвон ёфтан,
Ҷомаи мотам ба дӯш афканда сарви савсанаш.

Ҳок гаштам дар роҳи он маҳ ба уммеди висол,
То расад дасти ғубори ман ба тарфи доманаш.

Комила он навбаҳори ноз аз ман дур шуд,
Булбули дил нола мехонад ба ёди гулшанаш.

Мазмуни:

Ул парипайкар мен билан улфат бўлишга майл этмади,
агар шу орзу билан ўлсам, менинг қоним унинг бўйнида.

Унинг хироми ёди билан ҳар ким ўзидан кетса, юз
минг афсун билан ҳам ўзига келтириш мушқил.

Кипригинг ўқининг захми кимнинг баданига совут бўлган
бўлса, ҳодисалар ўқидан кўнглида ташвиши бўлмайди.

Дил қонга беланиб ётибди, чунки уни сеҳрли кўзларининг
найранг ишорати билан қошларининг қиличи ўлдирган эди.

Бу гулистондан сарвнинг рангу бўйини тошиб
бўлмайди, бу гулистоннинг сарви ва савсани мотам тўнини
елкасига ташлаган.

У севгилининг йўлида висол умиди билан чанг бўлган
қўлим унинг этагига етармикан деб тупроқ бўлганман.

Эй Комила, у ноз баҳори мендан узоқ бўлгандан буён
кўнгил булбули унинг гулшанининг ёдида нола қилади.

Эй дили девона аз ғам шод бош,
Аз ҳавасҳои қаҳон озод бош.

Чашм пӯш аз чилваи мавзунқадон,
Толиби он сарви ҳуризод бош.

Ком ҳўй аз он лаби ширини ў,
Муддате дар кўҳи ғам Фарҳод бош.

Ғамзаро таълими машқи ноз кун,
Дар тариқи дилбаря устод бош.

Чилвагоҳи нози ў хоҳй шудан,
Эй дили вайрони ман, обод бош.

Рафт аз дасти ту домони висол,
Баъд аз ин дар маърази фаръёд бош.

Борҳо гуфтам ба султон Комила,
Бар сари инсофу адлу дод бош³⁷.

Мазмуни:

Эй девона кўнгил, ғамдан шод,
жаҳон ҳавасларидан озод бўл.

Қадди нозикларнинг жилвасидан кўзингни юм,
У ҳуризод сарвнинг талаб қилувчиси бўл!

Агар мақсадингни унинг ширин лабидан истасанг,
Бир мунча муддатлар ғам тоғида Фарҳод бўл.

Ғамзага ноз машқидан таълим бер,
Дилбарлик йўлида устод бўл.

Унинг нозу карашмалари жилвагоҳи бўлишни истасанг,
Эй вайрон кўнглим, обод бўл.

Қўлингдан висол этаги кетди,
Бундан кейин сен фарёд билан бўл.

Эй Комила, султонга такрор-такрор инсоф ва
адолатнинг устида бўл, деб айтар эдим.

Ашки хунине, ки мерезам зи мижгони худам,
Лаъли ёқутест рахшон аз Бадахшони худам.

Шукрилиллоҳ, аз кудуратҳои даврон фориғам,
Барқи оҳе мекашам, шамъи шабистони худам.

Манъи зоҳид чист аз афсурдани мижгон сиришк,
Остину доману ҷайби герибони худам.

Оқизи фақру пирӣ бар замин афкандааст,
Кард мустағни маро аз халқ сомони худам.

Дар тақаллумрони килкаш шакар резад чи бок,
Тўтии ширинкаломи шаккаристони худам.

Соқие, мамнуни шурби соғари мино наям,
Меҳӯрам хуни ҷигар ҳар рӯз меҳмони худам.

Дил гирифт аз маҷлиси абнои даврон Комила,
Сар ба ҷайби хеш дорам, ҷуғзи вайрони худам.

Мазмуни:

Қонли кўз ёшларимни Бадахшоннинг ялтироқ лаълу
ёқутларидек ўз киприкларимдан тўкаётирман.

Худога шукрки, давр ғаму кудуратларидан фориғман,
Яшиндек тортган оҳим қора тунимни ёритгай.

Менинг киприкларимдан кўз ёшлари тўкилишини
зоҳид қандай манъ эта олади, ёшим ўзимнинг энгим, ёқам
ва этагимга тўкилади-ку!

Фақирлик ва кексалик ожизликлари мени ер билан тенг
этди,
Қаноатим туфайли эл кўзида мен эҳтиёжсиз эдим.

Қаламим тилга кирганда ундан шакар тўкилишига
ажабланманг,
Чунки менинг шакаристонимдаги тўти ширинсўздир.

Эй соқий, мен тўла май косасидан мамнун эмасман,
Ҳар куни ўзимга ўзим меҳмон бўлиб жигар қонимни
ичаман.

Эй Комила, даврон аҳли базмидан кўнглим қолди,
Энди бошимни ёқамга яшириб, бойўғлидек ўзимнинг
харобамдалдирман.

Эй хуш он вақте, ки дар гулшан мақоме доштем,
Чун гулу булбул ба якдигар каломе доштем.

Гоҳ маҳви зулфу гоҳе масти хуршеди ҷамол,
Дар таҳайюргоҳи ҳастия субҳу шоме доштем.

Маҳви завқи якдигар будем бар рағми рақиб,
Аз сари дунболаи абру саломе доштем.

Бе тамошои ҷамолаш бар замири мо набуд,
Бе маю майхона мо шурби мудоме доштем.

Буд мижгон беҳабар аз рамзи найранги нигоҳ,
Дар ҳузур аз ғайбати имкон паёме доштем.

Нашъаи озодин кавнайн гул кардӣ зи дил,
Кош мегуфтӣ, ки саргардон ғуломе доштем.

Норасида бар висоли доманаш дасти ҳаёл,
Бӯса бар сумми самандаш карда коме доштем.

Мечакид аз ҷабҳаи мо ҳамчу барги гул арақ,
Фунчасон дар даст чоми лолафоме доштем.

Комила, мо қотеи занчири зулфи ҳасратем,
Чун забони килк теғи бенаёме доштем.

Мазмуни:

Ул қандай яхши вақтлар эдики, гулшанда бир жойимиз
бор эди, гул билан булбул каби бир-биримиз билан
сўзлашардик.

Гоҳ зулфга маҳв бўлардик, гоҳ қуёшдек жамолга
маст бўлар эдик, шулар билан борлиқ ҳайраттоҳида
кечамиз ва тонгимиз бор эди.

Рақибнинг аксига бир-биримизнинг завқимиздан маҳв
бўлар эдик, қошнинг бир учи билан саломимиз бор эди.

Кўнглимизда унинг томошасидан бошқа ҳеч нарса йўқ
эди. Маю майхонасиз доимий май ичишимиз бор эди.

Нигоҳ рангининг найрангидан киприк ҳам хабарсиз
эди, ҳозирликда имконият йўқлигидан бир-биримизга
саломимиз бор эди.

Икки жаҳоннинг озоллик нашъаси кўнгилда пайдо
бўларди, кошки бир саргардон ғуломимиз бор эди десанг.

Унинг висоли этагига ҳаёл қўли етмайди, отининг
туёғини ўпиш мақсади бизда бор эди.

Пешанамиздан гулнинг баргидек тер тўкилади,
қўлимизда ғунча каби лола ранг жомимиз бор эди.

Биз Комила ҳасрат зулфининг занжирини кесувчимиз,
қаламнинг тилидек қинсиз тигимиз бор эди.

Ман, ки ба шаҳри бехудя шӯри ту бар сар омадам,
Дар талаби висоли ту аз ду ҷаҳон бар омадам.

Аз маи ишқ саргарон, дод зи дасти дилбарон,
Аз ғами он ситамгарон дарбадару дар омадам.

Тавсани чарх роми ман, сайди вафо ба доми ман,
Ҳар ду ҷаҳон ғуломи ман, шоҳи музаффар омадам.

Номи ман аст дар ҷаҳон волаи ёри ҷовидон,
Тўтии базми ошиқон мурғи суханвар омадам.

Кисвати ишқ дар барам, тоҷи мурод бар сарам,
Гардиши чарх соғарам, ринди қаландар омадам.

Мартабаи баландиям, фош зи мустамандиям,
Нодираи **диёри** ғам, ҳокими кишвар омадам.

Нури чароғи офият, шамъи бисоти макрамат,
Зинати боғи маърифат, сарву санавбар омадам.

То шудам, иттисоли ў, сархушам аз ҷамоли ў,
Дар фалаки висоли ў моҳи мунаввар омадам.

Ганчи сухан шикофтам, гавҳари маъни ёфтам,
Панҷаи ишқ тофтам шоҳи диловар омадам.

Факру фано тариқи ман, меҳру вафо **рафиқи** ман,
Ишқи бутон шафиқи ман, волаи дилбар омадам.

Бас, ки раҳи малак задам, нақши вучуди ҳақ задам,
Пой ба нўҳ фалак задам, бар сари чамбар омадам.

Хизмати ёр кардаам, зар ба канор кардаам,
Љумла нисор кардаам, пеши ту музтар омадам.

Гўшаи мулки офият манзили хеш кардаам,
Ҷой ба мулки бехудя бар сари лангар омадам.

Кўи ту буд манзилам, Комила, ишқ ҳосилам,
Доғи вафост дар дилам хозини гавҳар омадам.

Мазмуни:

Мен беҳудлик шахрига бошимда фитна-ғавғоларинг
билан келдим, висолинг талабида икки жаҳондан
кечганман.

Ишқ майидан бошимиз айланган, дилбарлар дастидан
дод, у ситамгарлар ғамида эшикма-эшик юриб келганман.

Чархнинг ёввойи оти менга ром, вафо сайди менинг
тузоғимдadir, икки жаҳон қулим, мен музаффар
шоҳдирман.

Номим жаҳонда абадий ёрнинг шайдоси деган номдир,
ошиқлар базмининг тўтисиман, суханвар қушдирман.

Ишқ либосини кийганман, мурод тожини бошимга
қўйганман, айланиб турган чарх пиёламдир, мен бир ринд
қаландардирман.

Баланд мартабалигим ҳожатмандлигимдан ошкорадир,
ғам диёрининг Нодираси, мамлакатнинг ҳокимидирман.

Саломат чироғининг нури, иззату ҳурмат бисотининг
шамъи, маърифат боғининг зийнати, сарви
санавбардирман.

Мен унга етишгач, жамолидан мастман, висол фалакида
мунаввар ойман.

Сўз ганжини очдим, маъно гавҳарини топдим, ишқ
панжасини букдим, диловар шоҳ бўлдим.

Фақру фано менинг йўлим, меҳру вафо рафиқим,
ғўзаллар ишқи шафиқим (меҳрибоним)дир, дилбарларнинг
шайдосиман.

Мен малак йўлига киргач, вужудимнинг нақшини
ўчирдим, тўққиз фалакка оёқ қўйдим, чамбар бошига
келдим.

Ёрнинг хизматини қилдим, қучоғимга тиллани олдим.
Ҳаммасини нисор қилдим, музтар бўлиб сени олдинга
келдим.

Саломатлик бурчагини ўзимга манзил қилганман,
жойим беҳудлик мулкида, лангар бошига келганман.

Бу Комиланинг манзили сенинг қўйингдир, ҳосили
ишқингдир, вафо доғи дилимда, гавҳарлар хазиначиси
бўлиб келдим.

Ёди айёме, ки чоми эътиборе доштам,
Чун гул аз файзи баҳорон объёри доштам.

Ҳамчу шом аз хун шафақрезам кучо шуд ин, ки ман.
Чун сахар хуршеди тобон дар каноре доштам.

Чанд рӯзе бо худ аз имлоди чархи зарнигор
Дар нигористони раъной нигоре доштам.

Тақягоҳе доштам дар ишратободи мурод,
Дар ҳусули коми мақсад комгорӣ доштам.

Дар паноҳаш мегирифтам ҳар замон гӯи ғурур,
Дар бисоти мӯҳрбозӣ шаҳсаворе доштам.

Буд дасташ чун нигин доим дар ангуштам гиреҳ,
Дар кафи уммед бахти номдорӣ доштам.

Комила, сад ҳасрату афсӯс з-он фурсат, ки ман
Дар бисоти ноз некӯрӯзгоре доштам.

Мазмуни:

Эътиборлик жоми қўлимда бўлган кунлар эсимда, ўша вақтда гул каби баҳор файзидан сероб элим.

Мен шом чоғидек қондан шафақ тўкаман, тонгдек равшан қуёшим қучоғимда бўлган дамлар қаерда қолди?

Неча кунлар зарнигор чархнинг мадади билан гўзаллик суратхонасида бир жононим бор эди.

Мурод ишратободида суянчигим бор эди, мақсадимни ҳосил қилиш учун бир давр-даврон сурувчим бор эди.

Ҳар замон мағрурлик коптогини бир панага олиб қочар эдим, шатранжбозлик бисотида бир шахсуворим
бор эди.

Қўли доим узукдек қўлимда эди, умид қўлида номдор бахтим бор эди.

Комила, у дамлардан юз ҳасрату надомат афсуски, ноз бисотида яхши рўзгорим бор эди.

Чу зулфат тирарӯзу беқарорам,
 Чу гесӯят парешонист корам.

Зи васлат доштам коми дил, акнун
 Зи ҳаҷрат ғайри нокомӣ надорам.

Нашуд поянда бо ман давлати васл,
 Асири доғи ҳаҷри пойдорам.

Ба тоқи абруят мебохтам ишқ,
 Кунун ошуфтаи лавҳи мазорам.

Зи бахт ин орзу дорам, ки то ҳашр
 Нахезад аз сари хокаш ғуборам.

Кучо шуд он, ки дар базми тараб буд
 Ба дастам чом, дар каф дасти ёрам.

Кучо шуд он, ки буд ў ёри чонӣ,
 Анису ҳамкалому ғамгусорам.

Кучо шуд он, ки то субҳ аз чамолаш
 Мунаввар буд ин шабҳои торам.

Кунун чун лола дар саҳрои ҳастӣ,
 Ба ёдаш доғу ҳасрат дар канорам.

Фалак, фаръёд, к-аз санти ҳаводис
 Чунин бишкаст чоми эътиборам.

Саропо, Комила чун шамъ сӯзам,
 Дареғо, сад дарег аз рӯзгорам.

Мазмуни:

Гўё зулфингдек қора кунлик ва беқарорликман,
Кокилларингдек ишим паришонликдир.

Васлингдан дил талаби ҳосил эди,
Энди ҳажрингда умидсизликдан бошқа нарса йўқ.

Васл давлати менга насиб бўлмади,
Доимий ҳажр доғининг асириман.

Қошларинг меҳроби билан ишқ ўйнар эдим,
Энди мазор лавҳининг ошуфтасиман.

Хурсандчилик вақтида бахтдан қиёматгача ғуборим
унинг мазорининг тупроғидан кўтарилмасин, деб орзу
қиламан.

Кўлимда жомим, кафтимда ёримнинг қўли
бўлган чоғлар қаерда?

Ёри жоним, ҳамдамим, ҳамкаломим,
ғамгусорим бўлган зот қаерда?

Жамолидан бу қоронғи кечаларим тонггача
мунаввар бўладиган киши қаерда қолди?

Энди борлиқ саҳросида лолалек,
Унинг ёдида ҳасрат доғи қучоғимдадир.

Фарёду лодки, фалак ҳодисалар тоши билан
эътиборим жомини синдирди.

Комила шамъдек бошдан оёқ куяман,
Афсус, бу рўзгоримдан юз афсус.

Халқест доғи рафтанат, эй шоҳи мулку дин,
Дар мотамаи ту зилзила афтод бар замин.

Дуди фиғону нола ба гардун кашида сар,
Дар ҳасрати ту сўхт зи Фарғона то ба Чин.

Дил реш, сина чок, чигар пора, тан низор,
Эй шаҳриёр, бету маро ҳол инчунин.

Аҳкоми ту зи ҳукми шариат ҷудо набуд,
Ҷои ту бод пешғаҳи ҷаннаги барин!

Мӯ мешикофт табъи ту дар шеваи сухан
Ҳар нуктае, ки буд беҳ аз гавҳари самин.

Рафтӣ аз ин бисоту ба ворис гузошти
Девону тахту тоҷу камар, хотаму нигин.

Набвад ба ҷуз дуои ту андеша дар забон,
Бодо ба ҷони поки ту лутфи худо қарин!

Рафт аз назар ҷамоли ту, акнун ба дўстон
Ёди ту дилфиребу хаёли ту дилнишин.

Рафтию халқро ба фироқат гудохтӣ,
Дар фурқати ту Комила дорад дили ҳазин.

Мазмуни:

Эй дин ва мулкнинг шоҳи, халқ сенинг кетишингдан доғдир, мотамингда ер юзига зилзила тушди.

Нолаю фиғон тутуни осмонга ўрлади, ҳасратингда Фарғонадан Чингача куйдилар.

Юрак ёрилиб, сийна чок бўлиб, житар пораланиб, тан нозиклашди, эй шаҳриёр, сенсиз менинг ҳолим шудир.

Сенинг ҳукмларинг шариат ҳукми билан бир эди, жойинг жаннатнинг энг тўри бўлсин.

Сўз шеvasида табиатинг қилни қирққа ёрар эди, фикрларинг қимматбаҳо гавҳардан ҳам яхши эди.

Сен бу бисотдан кетдинг, девон, тахт, тож, камар, муҳрни ворисга қолдирдинг.

Тиллар андишасида дуоингдан бошқа нарса бўлмайди, покиза жонингга худонинг лутфи яқин бўлсин.

Жамолинг назардан кетди энди, дўстларга ёдинг кўнгил овловчи, хаёлинг дилнишин бўлсин.

Сен кетдингу халқни фироқинг билан куйдирдинг, Фурқатингда Комила кўнгли ҳазиндир.

Гарчи шамшод фитодаст ба гулшан мавзун,
Нест чун дилбари шамшодқади ман мавзун.

Ишқбозам ба асарҳои ғаму ҳасрати дил,
Ҳаст оҳам, бути наврастай шеван мавзун.

Беҳудам кард зи май соқии минопӯше,
Ки рухаш сурх зи мул гаштаю гардан мавзун.

Фикри наззораи ман дар гарави раъноест,
Дар сарам напъаи соқӣ ба нишеман мавзун.

Худ ба чон шефтаи базми ҳаёлам карда
Он, ки дар базм чу чон омада дар тан мавзун.

Шоҳиди фикри ту чун сарвқадони мавзун
Ҳаст дар лидаи хунрехтаи ман мавзун.

Кӣ кунад манъ маро, Комила, аз арзи ниёз,
Қосиди оҳ зи шавқам ба расидан мавзун.

Мазмуни:

Агар гулшанда шамшод қадду қомати келишган бўлса ҳам, менинг шамшодқад дилбаримчалик мавзун эмас.

Дилнинг ғаму ҳасратлари асари билан ишқ ўйнайман, оҳим янги етилган гўзаллар қоматидек мавзундир.

Мени бир мийнопуш соқий майдан беҳуш қилди, унинг юзи майдан қизариб, гардани мавзун бўлди.

Боқишларимнинг фикри бир гўзалнинг гаровидадир, бошимда соқийнинг нашъаси ҳукм суради.

Қалду қомати мавзун ёр базмга жон каби кириб келиши билан жонимни хаёли базмига гирифтор қилди.

Фикринг гўзали сарвқоматлардек мавзун бўлиб, ўша менинг қон тўкилган кўзимга ўлчангандир.

Эй Комила, мени арзи ниёз қилишдан ким манъ қилади, шавқимдан оҳ элчиси етишга яқинлашди.

Дилам ошуфтаи он тори гесӯ,
Нитогоҳам маҳви он рухсори некӯ.

Ҳусули орзуҳои ҷаҳонро,
Задам оташ ба барқи шуълаи ҳӯ.

Зи даврони ҷафоандеша фарёд,
Фиғон аз гардиши аз ҷархи нилу.

Дилам андеша, ақлам ёди ӯ дошт,
Чунун бар боди ҳасрат дод ин ду.

Чу сар аз хок бардорам ба маҳшар,
Бубини дасти ман бардомани ӯ.

Пас аз ман ҳар ки ояд бар мазорам,
Гули ҳасрат диҳад аз хоки ман бӯ.

Макун, Комила, афғони талх муғаййиб,
Ки бар ширинкаломаш доштам ҳӯ.

Мазмуни:

Дилим ул нозик сочларнинг толасига ошифтадир,
Кўзларим ул гўзал юзига маҳлиёдир.

Жаҳондаги бутун орзуларимга
унинг яшини шуъласидан ўт тушди.

Бу жафокор дунёдан фарёд этиб,
бу кўк осмонининг айланишига фиғон қиламан.

Дилим андишада, ақлим унинг ёди билан эди,
бу иккови жунунимни ҳасрат шамолига учиради.

Қиёмат кунда бошимни тупроқдан кўтарсам,
қўлимни унинг этагида кўргайсан.

Мендан кейин кимки мазоримга келса,
Менинг тупроғимдан ҳасрат гулининг ҳиди димоғига еттай.

Комила, яширин аччиқ фиғон чекма,
сенинг ширин сўзларингга ўрганганман.

Манам Маҷнуни кӯйи ҷазбаам ҳу,
Сияҳмасти сабӯи ҷазбаам ҳу.

Ҷаҳони орзу барбод кардам,
Ба ёдҳои ҳуи ҷазбаам ҳу.

Ниҳоли оҳро сарсабз кардам,
Бо имдоди намуди ҷазбаам ҳу.

Гиребончоку расвое шуд охир,
Дили ман аз гулуи ҷазбаам ҳу.

Надорам бар сари бозори ҳасрат,
Ба ғайр аз ҷустуҷӯи ҷазбаам ҳу.

Дилам дар орзуе сайҳаву оҳ,
Забон дар гуфтугӯи ҷазбаам ҳу.

Гузаштам толиб аз сомони ишрат,
Ман андуҳ Комила, кӯи ҷазбаам ҳу.

Мазмуни:

Ул гўзал кўчасининг Мажнуниман,
Ул дилрабо шаробидан ширакайфман.

Ул гўзални эслаган чоғларимда
Орзуларим олами барбод бўлади.

Унинг гўзаллиги мадади туфайли
Оҳ ниҳолини кўкартирдим.

Унинг гўзаллиги дилимда васваса қўзғаб
ёқам чок, охири шарманда бўлдим.

Ҳасрат бозорида ундан бошқа
дилрабони изламасман.

Тилим ул дилрабо васфини айтиб,
дилим унинг орзусида фиғон чекади.

Комила кўнгил хушлик ва давлат орзусидан кечиб,
ул гўзал кўйида ғамга ботди.

Холе, ки туро ҳаст ба чашму хами абрӯ,
 Чаргест парафшон шуда ў бар сари оҳу.

Як дил натавон дод иваз баҳри ду олам,
 Ёраб, чӣ тавон кард ба он наргиси ҷоду.

Райҳону гулу ёсуману нофаву сунбул,
 Дарюза кунад бӯи хуш аз он шикани мӯ.

Ушшоқ ба роҳи ту ба сад дидаи ҳайрон
 Ҳамхобаи нақши қадам афтода ба ҳар сӯ.

То зулфи ту, эй турки Хито, мойили чин шуда,
 Хун гашт зи Чин то ба Хўтан нофаи оҳу.

Шуд хўшачин аз хирмани ҳуснат маҳу хуршед,
 Чўёни қалу қомати ту сарви лаби чў.

Аз диққати фикри даҳанат гунча ба гулшан
 Хун кард дилу бурд сари хеш ба зону.

Аз ноз напардохт ба ташрифи нигоҳе,
 Шуд Комила, ҳарчанд ғуломи сари он кў.

Мазмуни:

Эгилган қошинг остида кўздек холинг бор, у гўё
кийикнинг устида қанот ёйиб кетаётган бургутга ўхшайди.

Икки олам эвазига битта кўнгилни бериб бўлмайди,
эй тангри, у жоду кўзлар учун нима қилиш керак.

Райҳон, гул, ёсуман, мушк, сунбул-булар ҳаммаси
у жингалак сочдан хушбўйлик тилайдилар.

Йўлингда ошиқлар юзларча ҳайрон кўзлари билан ҳар
томондан қадамнинг нақши устида ётибдилар.

Эй хитой гўзали, зулфинг жингалакликка мойил
бўлганда Чиндан то Хўтангача оҳуларнинг киндиги
қон бўлди.

Ою қуёш сенинг хуснинг хирманидан дона терувчи
бўлдилар, ариқ ёқасидаги сарв сенинг қадду қоматингдай
бўлишни орзу қилди.

Гунча гулшанда тор оғзингнинг фикри диққатидан
дили қон бўлди-ю, бошини тиззасига кўйди.

Комила ҳар қанча унинг кўйи қули бўлса ҳам, нозу
карашмадан бир нигоҳ ташрифи билан унга парво
қилмади.

Касе, ки нест сараш хок гашта бар дари ў,
Бувад агар ҳама хуршед хок бар сари ў.

Дар муҳити иноят Муҳаммади араби,
Ки буд махзани олам туфайли гавҳари ў.

Чи мушкин аст кунад чарх ҳамсари ба дараш,
Занад ба панҷаи хуршедро муҳаққари ў.

Агар парад ба сари хони шоҳияш магасе,
Ба барги сад раҳ занад пушти даст шаҳлари ў.

Шаби уруч чи тасхир буд дар қадамаш,
Ки шуд малоики чарх барин мусаххари ў.

Кучо назар фиканд бар саводи олами дунн,
Ки шуд зи сурмаи мозоғи нур манзури ў.

Мудом Комила гирён паи шафоати ту,
Тараҳҳуми з-инояти ба дидаи тари ў.

Мазмуни:

Унинг эшиги тупроғига бош қўймаган киши,
агар ҳатто қуёш бўлса, ҳам унинг бошига тупроқлар
ёғилсин.

Араб Муҳаммаднинг саховат денгизида
унинг гавҳари туфайли олам хазинаси мавжуд.

Чарх унинг эшигига тенглаштирамоғи мумкин эмас,
Чунки қуёш унга озгина яқинлаша олади.

Агар шоҳона дастурхонга пашша қўнса,
Унинг қаноти сидра, япроқларига тегади.

Тунда юксаклик унинг қадамига тасхир бўлди,
Кўкдаги малойиклар унга тобеъ бўдилар.

Бу тубан оламда қаерда бир қорага назари тушса,
Мозоғ сурмасидан у жой нузли бўлиб кўринур.

Комила сенинг шафоатинг умидида эртаю кеч йиғламоқда,
Иноят билан тараҳхум қилиб унинг намли кўзларига
раҳм эт.

Дар мотаами ту, шоҳо, хун аст оби дида,
Пироҳанам чакин шуд ҳар ҷо, к-аз он чакида.

Рафтию дар фироқат чун мурғи нимбисмил,
Ёрону дӯстонат бар хоку хун тапида.

Шамшоду сарви қадат чун рафт з-ин гулистон
Савсан сиёҳ дарбар, гулпираҳан дарида.

То дур шуд чамолат аз чашми ашкборам,
Тифли сиришк ҳар дам бар рӯи ман давида.

Рафтӣ аз ин гулистон, шуд боғ бетароват,
Ранге, ки буд зоҳир, аз рӯи гул парида.

Эй моҳи ман, кучой? Аз хайли моҳрӯён
Бисъёр дида дида, мисли туро надида.

Боди хазон фиканда чун соя бар заминаш
Аз хоки ин гулистон нахле, ки сар кашида.

Халқе дар орзӯят, хуршед маҳви рӯят,
Гардун ба ҷустучӯят бо қомати хамида.

Эй шӯҳ, дар фироқат аҳволи дил чӣ бошад?
Бегу ғизоли роҳат аз Комила рамида.

Мазмуни:

Эй шоҳ, сенинг мотамингда кўз ёшимиз қондир, у.
қон ёшидан ҳар жойга томиб кўйлагим чакан (гул солинган
мато) бўлди.

Сен кетдинг, ёру дўстларинг чала
бўғизланган қушдек, қону тупроқда питирлайдилар.

Бу боғдан қадди-қоматинг сарви кетди, савсан
қора кийди, гул эса кўйлагини йиртди.

Жамолинг ёпи ёғдирувчи кўзимдан узоқлашгач, кўз
ёшим болалари юзимда югуришади.

Сен бу гулистондан кетдинг, боғ нурсиз қолди,
гулнинг юзида бир ранг зоҳир эди, у ўчди.

Эй ёрим, қаердасан, ой юзлилар тўдасини
қайта-қайта кўрдиму, сенинг мислингни кўрмадим.

Бу гулистон тупроғидан бир ниҳол бош тортган эди,
кузги шамол уни соядек ерга туширди.

Бир мунча халқ орзуингда, қуёш юзингнинг маҳви
ҳайронидир, фалак қоматини эгиб сени ахтармоқда.

Эй гўзал, фироқингда дилнинг аҳволи қандай бўлар
экан, роҳат кийиги сенсиз Комиладан ҳуркиб қочган.

Туро бо халқ бошад марҳамат, пайдову пинҳонӣ,
Бувад часпон ба қадду қоматат ташрифи султонӣ.

Маро арзест, эй сарви риёзи салтанат, бишнав,
Магар ҷудат ба ин лабташна созад оби ҳайвонӣ.

Ману маддоҳии васфи ту кардан, ҳасбатанлиллаҳ,
Магар пайдо шавад дар даҳр чун Фирдавсии сонӣ?

Фалотундонишо, тидбир кун бар ҳоли зори ман,
Ба ҷои мӯҳлике афтодаам аз роҳи нодонӣ.

Ту шоҳи нуктадонӣ, во кушо ин уқдаи мушкил,
Чаро дар қаҳтсолам дар чунин айёми арзонӣ?

Агар дар кулбаи тангам чу мӯреро гузар афтад,
Намеояд зи дасти ман алои ҳаққи меҳмонӣ.

Адофаҳму румузоти амирӣ нест монандат,
Бигуфтам арзи ҳол, эй Комила, дигар ту медонӣ.

Мазмуни:

Сенинг халққа ошқора ва яширин марҳаматинг бор,
султонлик шарафи қадди қоматингга ярашган.

Эй султонлик боғининг сарви, эшит, сенга арзим бор, мен
лабташнага караму эҳсонинг оби ҳаёти сувини етказса
ажаб эмас.

Худо ҳаққи, мен сенинг васфинг мадждоҳлигини қилишим
мумкин эмас,
агар дунёда иккинчи Фирдавсий пайдо бўлса, эҳтимол у
қила олар.

Эй донишмандлар Афлотуни, ҳоли зоримга бир тадбир
қил,
нодонлигимдан ҳалокатлик зиндонига тушиб қолдим.

Сен нуктадон шоҳдурсан, бу мушкул тугунни еч, шундай
арзончилик кунлари нима учун мен қаҳатчиликдаман.

Агар тор кулбамга бир чумолининг гузари тушиб қолса,
унинг меҳмонлик ҳаққини адо қилиш қўлимдан келмайди.

Шоҳлик рамзларини билишда, адофаҳмлиқда сенинг
монандинг йўқ,
Комиланинг арзи ҳолини айтдим, қолганини ўзинг
биласан.

МУХАММАСИ КОМИЛА БАР ҒАЗАЛИ БЕДИЛ

Шарар торист барқи чилваи ваҳшатпаноҳонро,
 Инондорӣ набошад ин тағофулдастгоҳонро,
 Зи шўҳӣ рехтанд ин қавм хунибеғуноҳонро,
 Илоҳӣ порас тамкини рами ваҳшинигоҳонро,
 Ба қадри орзуи мо шикасти қачқулоҳонро.

Фусурдан дод баргу бори мо афсурдагон барҳам,
 Ғубори улфати тан қард истеғдоди ҷон барҳам,
 Надомат ку, ки орад дасти мо кам ҳимматон, барҳам,
 Тавон зад бетааммул сад замину осмон барҳам,
 Кафи афсӯс агар бошад надоматдастгоҳонро.

Кунад ин ҷо бинои кўҳ бар пой садо ҷавлон,
 Суботе нест дар арзи камоли арсаи нуқсон,
 Надорад ранги тасвир бинои ин Фарангистон,
 Нишонҳо нақш бар об аст дар маъмураи имкон,
 Нигин беҳуда дар занҷир дорад номи шоҳонро.

Надорад ғайри ҳасрат ҳосили умед агар дорад,
 Гули гулзори истиғно гароват бештар дорад,
 Тағофул дар баҳористони ҳиммат баргу бар дорад,
 Дар ин гулшан, ки яксар ранги таклифи дигар дорад,
 Мижа бардоштан кўҳ аст истиғнонигоҳонро.

Ба ҷуз ранги таҳайюр дар баҳори дил намешояд,
 Ҷабинҳо оина бар остони ҷилва месояд,
 Ба гўши ман, ки бонги доди ишқаш ҳамаояд,
 Садое аз лирой қорвони аҷз мебояд,
 Ки ҳасрат ҳам ба роҳе мебарад гумқардараҳонро.

Кафи мо, Комила, ҷуз соғари ҳасрат намегирад,
 Зи оташ иштиёоли шамъи мо рифъат намегирад,
 Зи оби оини мо ҳеч қор сураи намегирад,
 Мизочи фақри мо бо гарму сард улфат намегирад,
 Хавое нест, Бедил, сарзамини бекулоҳонро.

Мазмуни:

Хуркак жилвали яшин ёлқинлари порлаб тураркан,
Бу гафлат бандалари ўз ихтиёрларини қўлда тутолмайдилар
Бу қавм шўхлик қилиб гуноҳсизлар қонларини тўкдилар,
Илоҳо, бу хуркакнигоҳларга бироз тамкин ато эт,
Уларнинг кулоҳларини бизнинг орзумизча букдинг-ку.

Биз вужуди сўлгинларни эзилмоқ адоий тамом қилди,
Танимиз губорлари жон ғайратига барҳам берди,
Надомат қаники, биз ҳимматсизларнинг қўлимизни тутса,
Биз беқарорлик билан юз еру осмонни бир-бирига уришга
шаймиз,
Қани энди пушаймон егувчиларда афсус чанагини
чаладиган қўллари бўлса эди.

Бунда этагида садо жавлон этадиган тоғ бунёд этади,
Нуқсон майдонида камолот кўрсатишда сабот бўлмайди,
Бу Фарангистон биносининг тасвир ранги йўқ,
Имкон ободонлигидаги нақшлар сувга чизилади,
Узук шоҳлар номини беҳуда занжирда тутишга уринади.

Агар умид ҳосили бўлса, ҳасратдан ўзгаси бўлмайди,
Истиғно (эҳтиёжсизлик) гулзорининг гуллари тароватга
бой,
Ҳиммат баҳористонида гафлат гуркираб гулу мева беради,
Бу гулшандаги гуллар бошдан-оёқ ўзгача рангларда
товланади:
Истиғно эгаларининг мижа кўтаришлари (кўз очишлари)
тоғдай оғирдир.

Кўнгил баҳорида ҳайрат рангларидан бошқаси яшнамайди,
Манглайларни кўзгу жилваси остонасига суртадилар,
Қулоғимга ишқи бонги янграб келмоқда,
Ожизлик корвонидан кўнғироқ товупи келмоқда,
Ки ҳасрат ҳам йўл йўқотганларни бирор йўлга олиб
чиқади.

Комила, бизнинг кафимиз ҳасрат қалаҳидан бошқасини
тутмайди,
Оловдан бизнинг шамимиз юксалиш алангасини олмайди,
Бизнинг одатларимиз сувидан бирор баҳрамандлик
бўлмайди,
Фақирлигимиз мижози иссиқ-совуқ билан улфат
бўлолмайди,
Эй Бедил, кулоҳсизлар манзилида ҳеч бир ором йўқ.

МУХАММАСЛАР

Мегӯедам, ки чун афтодаам дар анчуман бе ў,
 Ба ранги шамъ набуд кори ман ҷуз сӯхтан бе ў,
 Чи оташҳо, ки зад ёди рухаш дар чони ман бе ў,
 Агар ин аст дарду ҳасрати оташфikan бе ў,
 Агар сад бор мирам беҳ зи якдам зистан бе ў.

Паёми ман расон, эй бод, бар фархунда ёри ман,
 Баён кун дардҳои қиссаи шабҳои тори ман,
 Зи дарди бедавои ҳаҷр хун шуд ҳоли зори ман,
 Намедонам чи дуриҳост бар Юсуфи номдори ман,
 Чу Яъқубам муқими кулбаи байтулҳазан бе ў.

Ба сони ғунча хунам дар хаёли рӯи неқӯяш,
 Намеёбам ба чандин чустучӯ аз ҳеч гул бӯяш,
 Насимо, аз карам роҳе намо чони маро сӯяш,
 Ки шояд чони маҳзунам расад бар гулшани кӯяш,
 Агар чандин ба доғи ҳаҷр мемонад бадан бе ў.

Ба дил ҷо кардаам то ёди он сарви хиромнро,
 На роҳат дар бадан ҳосил буд на нусрате ҷонро,
 Ба ёди туррааш барбод кардам, сабру сомнро,
 Мапурс, эй ҳамнафас, шарҳи ғаму андӯҳи ҳичронро,
 Надорам тоқати гуфтори тобу дам задан бе ў.

Асири ишқро андешаи роҳат хато бошад,
 Вафодори муҳаббат бастаи доми бало бошад,
 Фироқи орази ў ҳасрати рӯзи ҷазо бошад,
 Ғами ў Комила сармояи чандин бало бошад,
 Надонад ин бало ҳар кас намонад ҳамчу ман бе ў.

Мазмуни:

Усиз мени базмда руҳи тушкун деманглар,
Шамга ўхшаб менинг ишқим фақат ёнмоқлик эди,
Юзларининг хаёли усиз жонимга не-не оловлар ёқди,
Агар усиз дарду ҳасрат ўт ёқувчи экан,
Бир лаҳза усиз япагандан юз бор ўлсам яхшироқ.

Гўзал ёримга, эй шамол, менинг хабаримни еткиз,
Қора тунлардаги менинг дардли қиссаларимни унга баён
қил,
Ҳажрининг бедаво дардидан қон бўлдим, ҳолим хароб,
Билмайман, Юсуф отлиғим мендан бунча йироқдир,
Яъқубдек усиз ғам кулбасида муқимман.

Гўзал юзлитим хаёлида ғунчадек қонимга ботиб,
Қанча изласам ҳам бирор гулдан исини тополмайман,
Эй шамол, эҳсон айлаб менинг жонимни унга томон элт,
Гарчи вужудим усиз қанчалар ҳажр доғида куйса ҳам,
Гулшани кўйига шояд ғамгин жоним етиб боргай.

Ул сарви хиромон ёдини кўнглимга то жо айладим,
На танимда роҳат бор эди, на вужудимга жон ҳоким эди,
Кокулларингни эслаб сабру қароримни йўқотдим,
Эй суҳбатдош, ҳижроннинг ғаму қайғуларини сўрама,
Усиз гаплашмоққа ҳам тобу тоқатим йўқ.

Ишқ асирларининг роҳатни хаёл этмоқлари хатодир,
Севги вафодори бало тузоғига боғлиқдир,
Унинг юзлари фироқи қиёмат кунининг ҳасратидир,
Эй Комила, унинг ғами бир неча балолар манбаидир,
Мендек усиз қолмаган ҳар кимса бу балоларни билмагай.

На танҳо карда қатлам он бути шамшерабрӯе,
 Санавбарқомате насринбаногӯше, суманбӯе,
 Вафодушман, шарархӯе, ҷафо оин чаманрӯе,
 Шаҳиди новаки мичғони шўхаш хайли оҳуе,
 Саводи нуқтаи холи лабаш ҳар чашми ҷодуе.

Зи файзи сояи сарви қадат, ҳар сӯ хиёбоне,
 Насим аз накҳати зулфи ту дорад анбарафшоне,
 Гирифтори гули рўят чу булбул дар ғазалхонӣ,
 Асири турраи зулфи ту ҳар ҷониб парешоне,
 Фидои тори гесуи ту ҳар сӯ анбаринмӯе.

Фигорам мекунад мижғони чашми сурмаандуде,
 Ба домам мекашад зулфи сиёҳи анбаролуде,
 Ба захмам мениҳад марҳам аз он лаъли намаксуде,
 Харобам мекунад тарзи нигоҳи ишваолуде,
 Қиёматчилва, раъноқомате, боғи Ирамрӯе.

Сафое пироям оина акси чилваи ҳуснаш,
 Фараҳбахни дили ушшоқ аз андешаи ҳуснаш,
 Тарабафзои даври чоми май аз нашъаи ҳуснаш,
 Ҷамолорои руи кифри дин, машшотаи ҳуснаш,
 Ривочи эътибору субҳаи зунноргесуе.

Насим аз баҳри исораш ба гулшан дошт гулрезӣ,
 Паи қатлам, ки дорад бар саманди ноз маҳмезӣ,
 Бути нозукмизоце, тундхӯе фитнаангезе,
 Вафобегона, кофирмашрабе, бераҳмхунрезе,
 Ситамгар, зулмпарвар, сангдил, бедодгархӯе.

Адоватпеша қатлам мекунад дар хомушӣ ҳасрат,
 Макаш уммед аз он бебок комам дилхуши ҳасрат,
 Ки охир з-ин ҳавасҳоят надомат мекашӣ ҳасрат,
 Хунарпарвардае дар шеваи ошиққушӣ ҳасрат,
 Адоватпеша, беандеша, аз ислом яксӯе.

Мазмуни:

У гўзалнинг фақатгина шамширға ўхшаш қошлари эмас,
Насрин қоматли сановбарнинг қулоқлари тагида анқиб
турган суман ҳидлари,
Вафо душмани, ўт ёқувчи жафокор чамандек юзлари,
Шўх мижғонлари билан ўқ отиб шаҳид қилувчи оҳу тўдаси,
Лабидаги қоратус нуқта холи, ҳар жолу кўзлари менинг
қатлимга сабабчидир.

Сарвдек қоматининг сояси файзидан ҳар томон хиёбондир,
Шамол сенинг хушбўй сочларингдан мушк анбар сочади,
Гул юзларингга шайдо бўлиб булбул ғазал ўқийди,
Кокилу зулфингга асир бўлиб, ҳар тарафдан ғамга
ботганлар,
Ҳар томондан сенинг бир тола сочингга анбар сочлар фидо
бўлгай.

Сурмали кўзларингнинг киприклари мени хаста маҳзун
айлади,
Қора анбарга ўхшаш кокиллари мени тузоғига
илтинтирди,
Ширин лабларинг ярамга малҳам бағишлайди,
Ишвали боқишларинг эса мени хароб этади,
Эрам боғидаги юзи ўликни тирилтирувчи гўзал.

Кўзгуда беғубор зийнатли ҳусн жилваси кўриниб,
Ошиқлар қалбига ҳаёлий жамоли роҳат бағишлайди,
Ҳусни шодлик келтирувчи май косасидан сархуш этиб,
Жамолига оро берувчи ҳусн пардозчиси мазҳаб йўлидан
чиқиб,
Хатога йўл қўйиб, кокилларини зуннордек белига боғлади.

Шамол хушбўйини сочмоқ учун гулшан гулларини тўқди,
Қатлим учун ноз тулпорида интилмоқда,
Ғазабкор ва фитнали нозик мизож гўзал
Вафони билмаган кофир сифат, раҳмсиз қон тўкувчи
ситамгар, зулм этувчи тошюрақ ҳамда шафқатсиз.

Ҳасратли сукунатда мени душманларча қатл этгай,
Умид айлаб у бепарводан, юрагим, ҳасратда қон бўлма,
Бу ҳавасларингдан охири ҳасратда надомат чекарсан,
Ошиқларни ўлдириш усулини яратдинг, ҳасрат,
Бир томондан исломдан беандишаликлару

душманликлар*.

*Муҳаммаснинг давоми йўқ.

Зи бедодат ба гардун мерасад ҳар дам фиғони ман,
Биё бингар ба ҳоли зорам, эй сарви равони ман,
Чи мелурся зи ашки сурху ранги заъфарони ман,
Гули раъност тимсоли вучуди бенишони ман,
Хазони ман баҳори ман, баҳори ман хазони ман.

Чу дасти нолаи ман домани оҳи саҳар гирад,
Мабод аз як шарар нуҳ хирмани афлок даргирад*.

* Мухаммаснинг давоми йуқ, шу мисралардан кейинги девоннинг охирги саҳифалари йуқолган.

Мазмуни:

Менинг фиғоним жабрингдан ҳар лаҳза осмонга етади,
Эй сарви равоним, келиб бундай зор ҳолимни кўргин,
Заъфарон юзларим билан (қизил) қонли кўз ёшларимни
нега сўрайсан?

Раъно гули нишонаси қолмаган вужудимнинг тимсолидир.
Менинг хазоним-баҳоримдир, баҳорим эса хазонимдир.

Ҳар саҳар менинг нолам агар янгиланса,
Ҳар бир учқунидан осмоннинг етти хирмани ўт олгай...

МУСАДДАС

Эй сарв, асири пайкарат ман,
 Қурбони дили ситамгарат ман,
 Саргаштаи волаи сарат ман,
 Дар мулки дуо мусаххарат ман,
 Ошуфтаи зулфи анбарат ман,
 Шайдои ду чашми кофарат ман.

Ту партави офтоби гардун,
 Ман сояи хоксори маҳзун,
 Дорам зи ғами ту сина пурхун,
 Резам зи ду чашм ашки гулгун,
 Ошуфтаи зулфи анбарат ман,
 Шайдои ду чашми кофарат ман.

Пайваста ситамкаши чафоям,
 Собитқадами раҳи вафоям,
 Бар меҳнати ҳаҷр мубталоям,
 Афсурдаи олами балоям,
 Ошуфтаи зулфи анбарат ман,
 Шайдои ду чашми кофарат ман.

Як лаҳза дидам нагашта хуррам,
 Доим ба фиғону нола ҳамдам,
 Ғам мунису дарди доғ маҳрам,
 Бо ҳоли харобу чашми пурнам,
 Ошуфтаи зулфи анбарат ман,
 Шайдои ду чашми кофарат ман.

Худ Комила дар чаҳони ҳасрат
 Чун нест бақо ба айпу давлат,
 Дигар чи кунам умеди роҳат,
 Бошад сарвари ӯ саломат,
 Ошуфтаи зулфи анбарат ман,
 Шайдои ду чапми кофарат ман.

Мазмуни:

Эй сарв, қоматингнинг асири менман,
Ситам айлагувчи дилингнинг қурбони менман,
Бошингдан айланувчи шайдойинг менман,
Дуо мулкида мағлубинг менман,
Анбар зулфингнинг шайдоси менман,
Кофир кўзингнинг мафтуни менман.

Сен само қуёшининг нурисан,
Мен бечора маъюс соянгман,
Сенинг гамингдан кўксим тўла қон,
Икки кўзимдан тўла қонли ёш тўкаман,
Анбар зулфингнинг шайдоси менман,
Кофир кўзингнинг мафтуни менман.

Жафойингдан доим азоб чекаман,
Лекин вафо йўлида қадамим қатъий,
Ҳажр азобига мубталоман,
Бало оламида афсурдаман,
Анбар зулфингнинг шайдоси менман,
Кофир кўзингнинг мафтуни менман.

Кўнглим бир лаҳза шод бўлмас,
Доим фиғону нола билан ҳамдамдир,
Ғам дўстиму дарлу доғ улфатим,
Аҳволим харобу кўзларимда нам,
Анбар зулфингнинг шайдоси менман,
Кофир кўзингнинг мафтуни менман.

Комила бу жаҳонда доим ҳасрат биландир,
(Бу дунёда) айшгу ишрат абалий эмас,
Энди роҳатга умид қилиб нима қиламан,
Унинг шаҳаншоҳи саломат бўлсин,
Анбар зулфингнинг шайдоси менман,
Кофир кўзингнинг мафтуни менман.

И Л О В А Л А Р

Нодиранинг ушбу девонга кирган Комила тахаллусли форс-тожик тилидаги асарларининг илгари нашр этилган Макнуна тахаллусли форс-тожик тилидаги шеърларидан фарқлари.

Биз ҳар иккала девондаги ғазалларни қиёслаганимизда Макнуна тахаллусли шеърларнинг кўпчилигида фақат мақтаъ мисраларининг ўзгартирилганлиги (тахрир этилганлиги) кўзга ташланиб туради.

Масалан:

1. Комила девонига кирган «биё» радифли 3-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида қуйидагича тузатирилган:

Аз хаёли зулфи ту Макнуна пур ошуфта аст,
Соате бар пурсиши ҳоли парешонам, биё.

(Макнуна зулфинг хаёлидан ғоятда паришондир, бир соатгина унинг паришон ҳолини сўрмоқ учун кел!)

(Нодира. Асарлар, иккинчи жилд, I китоб, 12-13-бетлар)

2. «биё» радифли 4-ғазалнинг мақтаи ҳам Макнуна девонида қуйидагича ўзгартирилган:

Дар кунчи ҳаҷр нест чу Макнуна тангдил,
Эй чилваат баҳортирози чаман, биё.

(Ҳижрон гўшасида Макнунадек дили сиқилган йўқ,
чаманларга баҳор келтирувчи жилванг билан кел!)

(Ўша асар, 14-15-бетлар)

3. «Мо» радифли 5-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида қуйидагича ўзгартирилган:

Мову васфи хусни он гулчеҳра нест,
Файр аз ин, Макнуна, дар девони мо.

(Бизнинг ишимиз фақат ўша гулчеҳра васфини қилишдир,
Эй Макнуна, бундан бошқа нарса бизнинг девонимизда

бўлмайд).

(Ўша асар, 16-17-бетлар)

4. «Ошно» радифли 6-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида шундай ўзгартирилган:

Макнуна, зери чарх умеди вафо макун,

Андар нигини даҳр маҷъ номи ошно.

(Эй Макнуна, бу фалакнинг тагида вафо умидини қилма,
замон муҳридан ошно номини ахтарма).

(Ўша асар, 18-19-бетлар)

5. «Дар соғари саҳбо набувад мавчи маи ноб» мисраси билан бошланган 7-ғазал мақтаининг иккинчи мисраси Макнуна девонида шундай ўзгартирилган:
- Мағзор, агар домани фурсат ба каф ояд,
Макнуна бувад чинси вафо-наъти ту дарёб.
(Эй Макнуна, фурсат этагини қўлдан берма, таърифи тавсифинг вафо матоидир, буни билгин).
(Ўша асар, 72-73-бетлар)
6. «Кист» радифли 14-ғазал мақтаининг иккинчи мисраси Макнунада қуйидагича ўзгартирилган:
- Як нафас андешаи ғайр нақунҷад дар ў,
Хотири Макнунаат манзилу маъвои кист?
(Бир нафас ҳам бошқларнинг андишаси сигмайдиган Макнунанинг хотири кимнинг манзилу маъвосидир).
(Ўша асар, 84-85-бетлар).
7. «То гаштам асири турраҳоят» мисраси билан бошланган 15-ғазалнинг шу саккизинчи байти Макнуна девонида тушириб қолдирилган:
- Гул пирохани хаё дарида,
Аз нақҳати домони қабоят.
(Сенинг тўнинг этагининг хушбўй ҳидидан гул хаё қўйлагини йиртди).
(Ўша асар, 86-87 бетлар).
8. «Ин аст» радифли 17-ғазал мақтаининг биринчи мисраси Макнуна девонида ўзгартирилиб шундай ёзилган:
- Кай аз дили Макнуна шавад доғи ту зоил,
Дар ишқи ту таб дораму табхоли ман ин аст.
(Доғинг Макнунанинг дилидан қандай кетсин, бу доғ ишқинг иситмасини учиғидир).
(Ўша асар, 92-93-бет).
9. «Оина доғ аз ғами по ба замин ниҳоданат» мисраси билан бошланган 18-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида қуйидагича ўзгартириб ёзилган:
- Ғолиясой мекунад хотири Макнунаро
Гунча сифат ба бўи гул банди қабо кушоданат.
(Гул ҳидини тарқатиш учун гунча каби тугмаларингни ечишинг, Макнуна хотирини муаттар қилади).
(Ўша асар, 94-95 бетлар)
10. «Фанимат аст» радифли 20-ғазал мақтаининг биринчи мисраси Макнуна девонида қуйидагича ўзгартирилган:

Макнуна забти ашк макун дар ҳарими васл,
К-имшаб ба базми қилва чароғон ғанимат аст.
(Эй Макнуна, васл хилватида кўз ёшингни тўхтатма,
бу кечадаги жилва базмида шамъдек кўз ёшини тўкмоқ
ғаниматдир).

(Ўша асар, 98-99 бетлар).

11. «Ангушт» радифли 25-ғазал мақтаининг биринчи мисраси Макнуна девонида қуйидагича ўзгартирилган:

Ба даври ишқ зи Макнуна дастгоҳ маҷӯ

Ҳар он чи дошт зи каф меояд ёдгор ангушт.

(Ишқ даврида Макнунадан шаъни-шавкат ахтарма,
чунки унинг қўлида эсдалик учун фақат бармоқ қолган
холос).

(Ўша асар, 118-119 бетлар).

12. Яна «Ангушт» радифли 26-ғазал мақтаининг иккинчи мисраси Макнуна девонида қуйидагича ўзгартирилган:

Ба чарх шуд, зи таҷарруд вале наёфт Масеҳ,

Чу дасти фитрати Макнуна пойдор ангушт.

Исо тарки дунё қилиш билан тўртинчи осмонга чиқди-ю,
лекин Макнунанинг фитрат (яратилиш) қўлидек абадий
қўл топа олмади).

(Ўша асар, 120-121 бетлар).

13. «Боис» радифли 28-ғазал Комила девонида ширу шакар усулида ёзилган экан. Макнуна девонида эса қуйидаги ўзбек тилидаги пу икки байт тушиб қолган:

Ким топар васли камарбанди мурассаъ янглиғ,

Сиймбарлар камари устидадир зар боис.

Қоматинг сарви равонға асир ўлмоғима,

Бўлди наззораи шамшод санавбар боис.

(Ўша асар, 250-251 бетлар).

14. «Мўҳтоҷ» радифли 29-ғазал мақтаининг биринчи мисраси Макнуна девонида шундай ўзгартирилган:

Дар эҳтиёчи ту Макнуна аз ҳад афзун аст,

Ба ғайри худ накунад бо касе худо муҳтоҷ.

(Эй Макнуна, сен ҳаддан зиёда муҳтожсан, худо ўзидан
бошқага муҳтож қилмасин).

(Ўша асар, 258-259 бетлар).

15. «Эҳтиёч» радифли 30-ғазал мақтаининг биринчи мисраси Макнуна девонида қуйидагича ўзгартирилган:

Макнуна рам намуда зи абнои ин ҷаҳон,

Охир варо ба халқ кунад ром эҳтиёҷ.
(Макнуна бу жаҳон халқларидан узоқлашмоқни истайди,
лекин уни эҳтиёж яна хаққа ром қилади).
(Ўша асар, 256-257 бетлар).

16. «Сабўҳ» радифли 31-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида куйидагича ўзгартирилган:

Баски дар шоми фироқаш, гунча чайби ҳасратам,
Нашкуфад Макнуна табъам чун гул аз қоми сабуҳ.
(Айрилиқ шомида ҳасратим ёқаси доим гунчадек
тутулгандир, Эй Макнуна, менинг табиатим сабуҳий
жомдан гулдек очилмайди).
(Ўша асар, 260-261 бетлар).

17. «Субҳ» радифли 32-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида куйидагича ўзгартирилган:

Дар муҳаббат ҳарзагўя кай бувад Макнунаро,
Бе буногўши ту бошад нанг аз гуфтори субҳ.
(Сенинг чеҳранг олдида субҳдан гапириш уят бўлмасайди,
муҳаббатда лоф уриш Макнунада бўлмас эди).
(Ўша асар, 264-265 бетлар).

18. «Сурх» радифли 34-ғазалнинг ҳам мақтаи Макнуна девонида куйидагича ўзгартирилган:

То ба кай чилваи гулзор тамошо кардан,
Рез Макнуна кунун аз мижаи тар гули сурх.
(Эй Макнуна, қачонгача гулзор жилвасини тамошо
қиласан, энди ўз кўзингдан қизил гуллар тўк).
(Ўша асар, 270-271 бетлар).

19. «Меояд» радифли 36-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида шундай ўзгартирилган:

Нест, Макнуна, ашкро қадре,
Сахт безътибор меояд.
(Эй Макнуна, кўз ёшингнинг қадри йўқ,
у ҳам безътибор бўлиб кетган).
(Ўша асар, 274-275 бетлар).

20. «Мерасад» радифли 37-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида куйидагича ўзгартирилган:

Хотири Макнунаро субҳ аз он бувад фараҳ
Бод зи тавфи кўи ў гул ба канор мерасад.
(Макнунанинг хотирига тонг шунинг учун фараҳ

бағишлайдики, шамол унинг кўйини айланиб, гул
кучоқлаб етиб келади).

(Ўша асар, 276-277 бетлар).

21. «Мекунад» радифли 41-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида шундай ўзгартирилган:

Дон яқин, Макнуна, гар хоҳад худой,

Зарраро хуршеди тобон мекунад.

(Эй Макнуна, шуни аниқ билтилки, агар худо хоҳласа заррани куёш қилади).

(Ўша асар, 280-281 бетлар).

22. «Бод» радифли 43-ғазал мақтаининг биринчи мисраси Макнуна девонида қуйидагича ўзгартирилган:

Нест роҳи ишқи ў Макнуна бе шўри чунун,

Дар тариқи ишқбозий нолаву фарёд бод.

(Эй Макнуна, унинг ишқ йўли шўру жунунсиз бўлмайди, Ишқбозлик йўлида нолаву фарёд бўлиши керак).

(Ўша асар, 284-285 бетлар).

23. «Омал» радифли 45-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида шундай ўзгартирилиб ёзилган:

Баски шаш чиҳатро дид аз ҷамоли ў холй,

Аз ду чашми Макнуна ашк шашқатор омал.

(Жаҳоннинг олти томонини унинг жамолидан холи кўргач, Макнунанинг кўзидан қатор-қатор ёшлар тўкилди).

(Ўша асар, 288-289 бетлар).

24. «Меравад» радифли 46-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида шундай ўзгартирилган:

Ашки Макнуна ба домони қиёмат мерасад,

Инчунин гар аз фироқи шоҳи даврон меравад.

(Макнуна даврон шоҳи фироқида шундай кўз ёши тўкадиган бўлса, у ёш қиёматгача бориб етади).

(Ўша асар, 290-291 бетлар).

25. «Омал» радифли 48-ғазалнинг еттинчи байти Макнуна девонида тушиб қолган:

Зи гавҳар вақти суфтган ин садо бар гўш меояд,

Дилаш сўрох шуд ҳар кас, ки инчо эътибор омал.

(Ўша асар, 324-325 бетлар).

Шу ғазал мақтаи Макнуна девонида қуйидагича ўзгартирилган:

Кунун Макнуна фикрия ҳашимати иқболти уқбо кун,
Ки даври дастгоҳи салтанат пур бемадор омад.
(Эй Макнуна, энди у дунё ҳашамати иқболнинг
фикрини қил, чунки салтанат дастгоҳининг даври
қисқадир).

(Ўша ғазал, 324-325 бетлар).

26. «Дорал» радифли 49-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида куйидагича ўзгартирилган:

Кучо Макнуна гирад миннати куҳлул-қавоҳирро,
Ки чашми у зи хоки кӯи қонон тўтиё дорад.

(Макнуна жавоҳир сурмасининг миннатини қачон
кўтарасанки, унинг кўзида жонон кўчасининг тупроғидан
сурмаси бор).

(Ўша асар, 328-329 бетлар).

27. «Омад» радифли 50-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида куйидагича ўзгартирилган:

Ҳамчу шамъ Макнуна маҳви доғи қонқоҳ аст,
Ҳар киро дар ин маҳфил арзи эътибор омад.

(Эй Макнуна, ҳар ким бу мажлисда эътиборлик даъвосини
қилса, у шамъга ўхшаган жон куйдирувчи доғнинг
ҳайрони бўлади).

(Ўша асар, 332-333 бетлар).

28. «Меояд» радифли 51-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида куйидагича ўзгартирилган:

Гиря кам кун зи ҳаҷр, Макнуна,
Чист ашкат ба кор меояд.

(Эй Макнуна, айрилиқдан кўп йиғлама, кўз ёшинг
нимайдик, корингта яраса).

(Ўша асар, 334-335 бетлар).

29. «Меравад» радифли 52-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида шундай ўзгартирилган:

Ёр рафт аз дилаам, Макнуна, куш гуфт он кй гуфт:
«Ман ба чашми хеш мебинам, ки қонам меравад».

(Эй Макнуна, «Мен, жоним кетаётганини ўз кўзим билан
кўрдим», деган киши тўғри айтган, худди шунга ўхшаб
ёр менинг кўз олдимдан кетди).

(Ўша асар 338-339 бетлар).

30. «Омад ба ёд» радифли 54-ғазалнинг мақтаи Макнуна

девонида шундай ўзгартирилган:

Гар кунад Макнуна ҳар дам нола, айби ў макун,
Рўзгори васлу даври ишораташ омад ба ёд.

(Агар Макнуна ҳар дам нола қилса уни айблама, чунки
васл кунларининг ишрат даври давронлари эса келади).
(Ўша асар, 344-345 бетлар).

31. «Орў дорам, ки раҳ ёбам ба сўи шаҳриёр» мисраси билан бошланган 64-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида шундай ўзгартирилган:

Хотири Макнунаро шояд тасаллий оварад,
Мекунад маҷмўаи дар гуфтуғўи шаҳриёр.

(Макнунанинг хотирига тасалли келтирармикин деб
шаҳриёрнинг гап-сўзлари тўғрисида битта мажмуа
тузмоқдаман).

(Ўша асар, 42-43 бетлар).

32. «Кард боз» радифли 65-ғазал Комила девонида 10 байтдан иборат. Макнуна девонида эса учинчи ва тўққизинчи байтлар тушиб қолган:

Доманафшон рафт аз боғи ҷаҳон,
Зулфи сунбулро парешон кард боз (3-байт).
Ишқ расво кард Маҷнуни туро,
Азми саҳрову биёбон кард боз (9-байт)

(Ўша асар, 44-45 бетлар).

33. «Чу ҳарфи марҳаматам гуфт он бути танноз» мисраси билан бошланган 66-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида куйидагича ўзгартирилган:

Ба ғайри сачда зи Макнуна бар намеояд,
Чу ёди тоқи ду абрўи у расад ба намоз.

(Агар икки қошининг меҳроби намозда ёдига келиб қолса,
Макнунада сажда қилишдан бошқа нарса бўлмайди).

(Ўша асар, 48-49 бетлар).

34. “Дод аз дасти шўбадабоз” мисраси билан бошланган 68-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида шундай ўзгартирилган:

То бувад номи ҷаҳд Макнуна,
Аз сари ҷустуҷў нагардам боз.

(Эй Макнуна ғайратли номи бор экан,
изланувчанлигимдан қайтмайман).

(Ўша асар, 54-55 бетлар).

35. «Кард боз» радифли 69-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида қуйидагича ўзгартирилган:

Сурати тасвир бошад пайкари Макнунаро,
Бас, ки ўро ҳайрати он қилваи ҳайрон кард боз.
(Макнунанинг вужуди бир тасвир суратидир, чунки у
жилванинг ҳайрати буни яна ҳайрон қилади).
(Ўша асар, 58-59 бетлар).

36. «Мебош» радифли 70-ғазал мақтасининг иккинчи мисраси Макнуна девонида шундай ўзгартирилган:

Вафо шукуфта гули гулшани муҳаббати ўст,
Ба ҳар тариқ ту, Макнуна, дар вафо мебош.
(Вафо-муҳаббат гулшанининг очилган гулидир, ҳар бир
йўл билан бўлса ҳам, эй Макнуна, вафодор бўл!)
(Ўша асар, 64-65 бетлар).

37. «Бош» радифли 72-ғазалнинг мақтаи Макнуна девонида қуйидагича ўзгартирилган:

Охири ҳар мушкил осоня бувал
Баъд аз ин Макнуна аз ғам шод бош.
(Ҳар мушкилнинг охири осонликдир, эй Макнуна,
бундан кейин ғамдан шод бўл!)
(Ўша асар, 68-69 бетлар).

Юқоридаги мисоллардан кўрамизки, шоиранинг Макнуна девонига жамланган уч юзтача ғазалдан 37 ғазал Комила девонидан фақатгина мақтаи таҳрир этилиб киритилганлиги маълум бўлади.

МУНДАРИЖА

Яхши ном — кишидан яхши намуна бўлиб қолади.....	4
Ғазаллар.. .. .	7
Қасидалар.. .. .	122-127
	134-141
Ғазаллар.. .. .	128-133
	142-186
Бедил ғазалига Комиланинг мухаммаси.. .. .	187
Мухаммаслар.. .. .	190
Мусаддаслар.. .. .	197
Иловалар.. .. .	199

Нодира – Комила
(Иккинчи китоб)

Адабий – бадиий нашр

Нашр учун масъул: А. Ирисбоев

Босишга рухсат этилди. 5.01.2005 й.
Қоғоз бичими 60x84 1/16
Босма табағи 13 . Адади 500 нусха.
Баҳоси келишилган нархда. Буюртма № 5

Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон
Миллий кутубхонаси нашриёти.

Алишер Навоий номидаги
Ўзбекистон Миллий кутубхонаси босмахонаси.
Тошкент, Х. Сулаймонова кўчаси, 33.

1200